ANKARA KÜTÜPHANESİ : III.

Doktor Moro'nun Adası

KANAAT KİTABEVİ

ANKARA KÜTÜPHANESİ

H. G. WELLS
den tercüme eden
HAMDİ VAROĞLU

DOKTOR MORO'NUN ADASI

KANAAT KİTABEVİ
İKİNCİ BASILIŞ

AHMET SAİT MATBAASI
1942

I

GEMİDE VAHŞİ HAYVANLAR

Nekadar zamandanberi bu küçük kayığın içinde serili yattığımı bilmiyordum. Bir parça kuvvetim olsa deli olmak ve biran evvel ölmek için deniz suyu içmek istiyordum. Bu vaziyette yatarken ufuktan bana doğru ilerliyen bir yelken gördüm. Fakat alelâde bir manzara imiş gibi lâkayt kaldım. Zihnim her halde darmadağındı. Bununla beraber olan biten bütün vuzuhile aklımdadır. Kayığı müthiş surette sallıyan dalgaların başımı döndürdüğünü, ufukta gördüğüm yelkenin mütemadi kımıldayışını hatırlıyorum. Ayni zamanda da ölmüş bulunduğuma kat'iyyen kanaatim vardı. Beni hayatta bulmak ümidile, fakat iş işten geçtikten sonra gelen bu imdadın beyhudeliğini, acı bir istihza ile düşünüyordum.

Bana, hiç bitmiyecek kadar uzun görünen bir müddet, başım kayığın bordasına yaslı, yelkenli geminin sarsıla sallana yaklaştığını seyrettim. Bu, lâtin yelkenli, ufak bir gemiydi. Rüzgâra karşı yürüdüğü için, geniş voltalar vurarak ilerliyordu. Gemidekilerin nazarı-

dikkatini celbetmeğe çalışmak bir dakika bile aklımdan geçmedi ve onu vazıhan gördüğüm dakika ile kendimi bir kıç kamarasında bulduğum an arasında geçen müddete ait hatıralarım pek müphem ve siliktir.

Geminin güvertesine kadar kaldırılarak götürüldüğümü, güverteden bana bakan, kırmızı saç ve kırmızı bir sakalla çerçevelenmiş, çilli, koca bir kırmızı surat gördüğümü; sonra gözlerimin ta içine bakan harikulâde bir çift gözle gayet esmer bir çehreyi daha hayal meyal hatırlıyorum; fakat ayni çehreleri tekrar görünciye kadar bunları bir kâbus zannediyordum. Biraz sonra, kısılan dişlerimin arasından bir ilâç akıtıldığını da hatırlıyorum. Hepsi o kadar!

Uzun müddet kendimi bilmeden yatmışım. Gözlerimi açtığım zaman çok ufak ve pis bir kamarada idim. Oldukça genç, kumral saçlı, dik ve sarı bıyıklı, alt dudağı sarkık bir adam başucuma oturmuş, nabzımı tutuyordu. Bir müddet konuşmadan bakıştık. Gözleri elâ, nemli ve ifadesizdi.

O esnada, tam başımın üstünde, bir demir karyolanın yerinden oynatılması gibi bir gürültü ve büyük bir hayvanın hiddetle homurdanmasını andıran boğuk bir ses işittim. Ayni zamanda adam konuşmağa başladı. Biraz evvel sorduğu suali tekrar etti:

— Şimdi nasılsınız ?

Galiba, «iyiyim» diye cevap verdim. Oraya nasıl geldiğimi anlıyamıyordum. İfadeye muktedir olamadığım suali, adam, gölerimden ozkumuş olacak ki:

— Sizi bir kayığın içinde, açlıktan ölmek üzere

iken bulduk, dedi. Dame Altière [1] isminde bir geminin kayığı imiş, küpeştesinde garip birtakım lekeler vardı.

Bu sırada gözüm ellerime iliştі. Ellerim o kadar zayıflamış ki âdeta içi kemik dolu deri bir torbayı andırıyordu. Bu manzara, başımdan geçen bütün vekayii gözlerimin önünde canlandırdı.

Yanımdaki adam bana buzlu ve kırmızı renkli bir ilâç uzatarak:

— Biraz bundan içiniz, dedi. Talihiniz varmış ki içinde doktor bulunan bir gemiye rasgeldiniz.

Adamın dilinde bir nevi pelteklik, bir telâffuz noksanı vardı. Uzun müddet söz söylemediğim için kısılmış olan sesimle ve ağır ağır telâffuz ederek sordum :

— Bu gemi nedir ?

— Arika ile Kallo arasında sefer yapan bir kabotaj gemisi. İsmi Kızıl baht. Hangi memleketten geldiğini sormadım. Deliler diyarından gelse gerek. Ben de yolcuyum. Arika'dan bindim.

Başımın üzerinde, deminki gürültü, hırçın hırçın homurtularla insan sesleri karışık bir patırdı başladı. Sonra bir ses «Aptal mikâbı» diye birisine çıkışarak susturdu. Muhatabım söze devam ediyordu :

— Ölmek üzere idiniz. Dar kurtardık. Fakat şimdi damarlarınıza biraz kan zerkettim. Kollarınızda ağrı hissediyor muksunuz? Şırınga yerleridir. Otuz saate yakın bir zaman kendinizi bilmediniz.

[1] Mütekebbir kadın manasına gelen fransızca bir isim.

Ağır, ağır düşünüyordum. Birdenbire, bir sürü köpek havlamalarile daldığım düşünceden uyandım.

— Biraz kuvvetli bir gıda alabilir miyim? diye sordum.

— Bereket versin bana! Size koyun pişirtiyorum.

— Tamam, dedim. Biraz koyun eti yerim.

Muhatabım biraz tereddüt eder gibi durduktan sonra dedi ki:

— Peki, merak ettiğim bir nokta var. Ne münasebetle bu sandalın içinde yapyalnız bulunuyordunuz?

Gözlerinin içinde benden şüphe ettiğini gösteren bir ifade sezdim.

— Hay Allah belâsını versin bu havlamaların! diyerek kamaradan dışarı fırladı. Güvertede birisile şiddetli bir kavgaya giriştiğini ve o adamın da anlaşılmaz bir lisanla cevaplar verdiğini işittim. Bana, kavga, dövüşle neticelendi gibi geldi, fakat yanlış işittiğime zahip oldum. Sonra doktor köpeklere bağırdı ve kamaraya avdet etti.

Daha kamara eşiğinden sordu:

— Maceranızı anlatıyordunuz, devam ediniz!

Kendisine evvelâ, ismimin Edward Prendik olduğunu, nisbeten zengin ve serbest olduğumdan, vaktimi hoş geçirmek için tabiatle çok meşgul olduğumu söyledim. Bu, onu alâkadar eder gibi göründü:

— Ben de ilimle iştigal ettim, dedi. Londra üniversitesinde solucanların yumurtalıklarını, yok bilmem sümüklüböceklerin barsaklarını çıkararak tetkikatta bulundum. Evet! Bundan tam on sene evvel. Devam edin, devam edin. O kayığın içinde ne işiniz vardı?

Dame Altière gemisinin nasıl battığını, Konstans ve Helmra isminde iki kişile beraber filikaya atlayıp nasıl kaçabildiğimi, gündelik tayini paylaşma yüzünden çıkan kavgayı ve nihayet iki arkadaşımın döğüşürken kayıktan nasıl denize yuvarlandıklarını anlattım.

Hikâylmi açık ve samimî bir lisanla nakledişim doktoru tatmin etmişti. Kendimde müthiş bir zâf hissediyordum ; vâzıh, fakat kısa cümlelerle konuşabildim. Sözümü bitirdiğim zaman o gene tarihi tabiîden ve biyoloji tetebbülerinden bahis açtı. Onun alelâde bir tıp tahsili yapmış olduğunu tahmin ettim. Sözü döndüre dolaştıra Londraya, Londranın eğlence âlemlerine getirdi ve hattâ bir iki macera anlattı :

— Bütün bunları bundan on sene evvel artık terkettim, dedi. O zaman serde gençlik vardı, eğleniyorduk. Fakat çok budalaca hareket ettim... Yirmi bir yaşımda iken nekadar servetim varsa yemiş bitirmiştim. Şimdi ise büsbütün başka türlü düşünüyorum... Gideyim bakayım şu sersem ahçı sizin koyunu ne yaptı ?

Bu esnada, tepemdeki homurtu, o kadar anî bir surette ve o kadar vahşi bir tehevvürle tekrar başladı ki gayriihtiyarî titredim.

— Ne oluyoruz ? diye haykırdım.

Fakat doktor bu sırada kamaradan çıkmış ve kapıyı kapamıştı.

Biraz sonra geldi ve koyun haşlamasını getirdi. Mis gibi et kokusu, işittiğim hayvan seslerinin ne olduğuna dair sormak istediğim suali bana unutturdu. Yemek ve uyku ile geçen bir gün, bana, sekiz günlük

açlık ve humma neticesinde kaybettiğim kuvvetten bir miktarını iade etmişti. Yatağımdan kalkarak lombar deliğine kadar yürümeğe ve gemi ile yarış eden yeşil dalgaları seyretmeğe muvaffak oldum. Geminin rüzgâraltı gittiğini tahmin ettim. Mongomeri - doktorun ismi - bu esnada içeri girdi. Esvaplarımı istedim.

Beni denizden kurtardıkları zaman arkamdaki esvapları güverteden denize attıklarını söyledi ve bana kendi esvaplarından birini verdi. Bu, dimiden yapılmış bir kostümdü. Fakat doktorun kolları ve bacakları çok uzun, gövdesi de biraz kalınca olduğu için elbise bana fazla büyük geldi.

Öteden beriden konuştuk, bu meyanda kaptanın, kamarasında körkütük sarhoş bir halde yattığını haber verdi. Giyinirken, geminin hedefi hakkında bir sual sordum. Havay adasına gitmekte olduğunu, fakat kendisinin daha evvel başka yerde karaya çıkacağını söyledi.

— Nerede ? diye sordum.

— İkamet ettiğim bir adada, dedi, isimsiz bir ada!

Bu cevabı verirken sarkık dudağı ve birdenbire aptallaşan suratile yüzüme öyle bir bakış baktı ki sualimin, canını sıktığını anladım.

— Hazırım, dedim.

O önde, ben arkada kamaradan çıktık. Merdivenin üstbaşında bir adam yolumuza mâni olacak şekilde duruyor, en üst basamaklarda olduğu için başı ambar ağzından dışarıda bulunuyordu.

Bu, biçimsiz, kısa boylu, kalın yapılı, kaba saba tavırlı, sırtı yuvarlak, ensesi kıllı ve başı omuzlarının

arasına gömülmüş bir mahlûktu. Arkasında koyu mavi kumaştan bir kostüm vardı.

Köpeklerin hiddetli hiddetli homurdandığını işittim, bu ses üzerine adam derhal merdivenden geri geri inmeğe başladı; yuvarlanmamak için elimle ittim, hayvanî bir şiddetle geri döndü.

Birdenbire karşımda beliren siyah çehresi beni korkudan titretti.

İnsana, hayvan suratını hatırlatan bir tarzda ileri doğru uzıyan bu çehreyi, yarı açık duran kocaman ağzında gördüğüm iki sıra beyaz dişler kadar iri dişi hiç bir insanın ağzında gördüğümü hatırlamıyorum. Kançanağı gibi gözlerinin akı gayet az, bebekleri iri ve kızıl renkte idi. Bu çehrenin heyeti umumiyesinde garip bir endişe ve teheyyüç ifadesi dolaşıyordu.

Mongomeri:

— Hay Allah kahretsin! Her zaman ortada dolaşır, dedi.

Adam hiçbir şey söylemeden yana çekildi. Bu acip çehreyi gayriihtiyarî seyrederek ambar ağzına kadar çıkmıştım. Mongomeri bir lâhza aşağıda kaldı. Âmirane bir sesle şu sözleri söylediğini işittim:

— Senin burada ne işin var? Yerin baş tarafta, bilmiyor musun?

Siyah yüzlü adam titriyerek, kekeler gibi cevap verdi:

— O... O... Onlar beni baş tarafta istemiyorlar.

Ağır ağır söz söylüyordu. Sesinde bir kısıklık, bir boğukluk vardı. Mongomeri tehdidâmiz bir tavır takındı:

— Seni baş tarafta istemiyorlar mı? Ben emrediyorum. Gideceksin!

Bir şey daha söyliyecekti zannederim, fakat gözü bana ilişti. Beni takiben merdivenden yukarı çıktı.

Ben, vücudüm ambar ağzından yarı dışarıda, durmuş, büyük bir hayretle bu acayip mahlûkun çirkinliğini seyrediyordum. Hayatımda bu kadar harikulâde menfur çehre görmemiştim. Bununla beraber, şimdi beni şaşırtan bu çehredeki hatları ve bu vücuttaki hareketleri herhalde bundan evvel bir yerde görmüşüm gibi tuhaf bir hisse de kapılıyordum.

Bilâhara bu suratı beni gemiye çıkardıkları esnada görmüş olmaklığım ihtimali aklıma geldi, lâkin bu düşünce onu daha evvel, daha başka bir yerde, şimdi tayin edemediğim bir yerde gördüğüm kanaatini değiştiremedi. Fakat böyle bir çehreyi bir defa gören insanın, nerede görmüş olursa olsun, onu unutmasına ihtimal var mıydı?

Mongomeri'nin beni takiben merdivenden çıkması üzerine güverteye döndüm ve gözlerim oradaki manzaraya tesadüf etti. O dakikaya kadar işittiğim gürültüler nazarlarının maruz kaldığı bu manzaraya beni kısmen alıştırmış, hazırlamıştı. Ömrümde bu derece pis bir güverte görmedim. Her taraf baştanbaşa tarife sığmaz bir çöp ve pislik yığınile dolu idi. Seren direğine bir sürü köpek zincirlerle bağlanmış havlayıp duruyorlardı; beni görünce havlıyarak üzerime sıçramağa başladılar. Mizena direğinin yanında bir demir kafes içinde büyük bir puma [1] uzanmış, yatı-

[1] Yeni dünya aslanı denilen hayvan.

yordu. Demir kafes o kadar ufaktı ki, hayvanın, içeride, rahatça dönmesine imkân yoktu.

Biraz ötede, geminin sancak tarafında koca koca tel kafeslerin içinde bir sürü tavşan duruyor, daha ileride, dar bir kafese hapsedilmiş bir lâma görülüyordu. Köpeklere kayış gemler vurulmuştu. Güvertede, dümenin başında, sessiz sadasız oturan zayıf bir bahriyeliden başka kimse yoktu.

Parça parça bir halde olan pis randa yelkenleri rüzgârla şişiyor ve küçük gemi, bütün yelkenleri açıkmış gibi sür'atle ilerliyordu. Sema parlaktı; güneş guruba yaklaşıyordu; rüzgâr çarptıkça beyaz köpükler saçan büyük dalgalar, gemi ile yarış ediyorlardı.

Dümencinin yanından geçerek geminin kıç tarafına gittik ve orada yanyana küpeşteye dayanarak bir müddet, gemiye çarpıp dağılan dalgaların beyaz köpüklerini seyrettik. Hayvanlarla ve pislikle dolu güverteyi göstererek doktora:

— Bu gemi sabih bir hayvanatı vahşiye terbiyehanesi mi? diye sordum.

— Görünüş öyle gösteriyor.

— Acaba bu hayvanları ne yapacaklar? Tüccar malı mı dersiniz? Yoksa kaptan bunları Bahrimuhit vahşilerine mi satmak niyetinde?

Mongomeri:

— İnsan ona hükmediyor değil mi? dedi ve tekrar başını öteye çevirerek dalgaları seyre devam etti.

Birdenbire ambardan doğru ince bir havlama, onu müteakip tehditle karışık bir küfür işittik ve o siyah yüzlü şekilsiz adam telâşla güverteye fırladı. Bana havlıya havlıya yorulan ve susan köpekler, onu

görünce gene azdılar ve zincirlerini şiddetle sarsarak ulumağa başladılar. Siyah yüzlü adam bir anlık bir tereddüt geçirdi, onu takiben güverteye fırlıyan kırmızı saçlı bir herif, bu tereddütten istifade ederek onun omuzları ortasına müthiş bir yumruk indirdi. Zavallı siyah, öldürülen bir öküz gibi yere düştü ve yerdeki pisliklerin üzerine, azgın köpeklerin ortasına kadar yuvarlandı.

Bereket versin ki köpeklerin ağzında gem vardı. Şayaktan mamul pis bir elbise giymiş olan kızıl saçlı adam sevinçle haykırarak olduğu yerde durdu. Fakat öyle sallanıyordu ki iki büyük tehlikeden birine, yani ya arkasındaki ambar ağzından aşağıya yahut ileriye yumrukladığı adamın üstüne düşmek üzereydi.

Kızıl saçlı adam ambardan dışarı çıktığı zaman, Mongomeri'nin şiddetle ürperdiğini görmüştüm. Sert bir sesle :

— Hey ! Buraya bakın ! diye bağırdı.

İleriden iki tayfa görüldü. Siyah suratlı adam, garip g[illegible] sesler çıkararak feryat ediyor, köpeklerin ayakları altında kıvranıyordu. İmdadına gelen yoktu. Azgın hayvanlar, ağızlarındaki gemlerin kayışı arasından onu ısırabilmek için bütün gayretlerini sarfediyorlardı. Yerde yuvarlanan, kıvranan biçarenin vücudü üzerinde karmakarışık bir boğuşmıya girişmişlerdi. Gelen iki tayfa, sanki hiç görülmemiş eğlenceli bir sahne seyrediyorlarmış gibi bu mücadeleyi temaşa ediyorlardı. Mongomeri hiddetle söylenerek köpek sürüsüne doğru ilerledi.

Bu sırada siyah yüzlü adam da ayağa kalkmış, sallanarak baş tarafa doğru yürümüştü. Küpeşteye

dayanarak, başını arkaya çevirdi ve köpeklere baktı. Kızıl saçlı adam kaba bir gülüşle memnun memnun gülüyordu.

Mongomeri onun kolunu tutarak sarstı:

— Bana bak kaptan, dedi. Ben böyle şeylerden hoşlanmam.

Ben doktorun arkasında duruyordum. Kaptan, döndü, ve donuk, sarhoş gözlerile muhatabına baktı:

— Ne? Neymiş o... hoşunuza gitmiyen? Pis çıkıkçı sen de! Pis cerrah!

Sonra bir saniye uyuklar gibi onun yüzüne baktı ve ilâve etti:

— Kemik kesici!

Kolunu kurtarmak için iki defa silkeledi, muvaffak olamayınca. koca pençelerini ceketinin cebine soktu. Doktor sözüne devam etti:

— Bu adam gemide bir yolcudur. Bir daha ona el kaldırmamanızı tavsiye ederim.

Kaptan bağırarak cevap verdi:

— Haydi oradan! Ben gemimde istediğimi yaparım.

Yürümek için geri dönmeğe teşebbüs etti. Mongomeri, onun sarhoş olduğunu görünce, bırakacak zannettim; fakat o sadece biraz daha sarardı ve kaptanın arkasından yürüdü:

— İşitiyor musun kaptan? Bu adama fena muamele yapılmasını istemiyorum. Gemiye girdiği dakikadanberi mütemadiyen hırpalanıyor.

Kaptan, ispirtonun tesirile, bir müddet cevap veremedi. Sonra başka söz söylemeğe lüzum görmüyormuş gibi, sadece:

— Pis çıkıkçı! dedi.

Mongomeri'nin döğüşçü olduğu anlaşılıyordu, bu kavganın da çoktanberi için için hazırlandığı belliydi.

— Bu adam, sarhoş, beyhude uğraşıyorsunuz, dedim.

Mongomeri, dudağını nefretle büktü:

— O her zaman sarhoştur. Sarhoş olmak, yolcuları döğmeğe sebep teşkil eder mi?

Kaptan, demir kafesleri göstererek, gene söylenmeğe başladı:

— Benim gemim tertemizdi... Bir de şimdi bakın! (Hakikaten gemide temizlikten eser yoktu) tayfalarım da temiz ve namuskârdı...

— Bu hayvanları gemiye yüklemeği siz kabul ettiniz.

— Hay o sizin menhus adanızı göremez olaydım. Öyle bir adada hayvanlara ne lüzum var bilmem ki?. Sonra da bu hizmetçini... Evvelâ onu adam zannediyordum... Deliymiş meğerse... Geminin kıçında ne işi var? Gemi babanızın malı mı zannediyorsunuz?

— İlk gündenberi tayfalarınız biçareyi tartaklayıp duruyorlar.

— Biçare mi? Hangibiçare... Şeytan... Menhus bir şeytan o herif... Adamlarım onun yüzünü görmeğe tahammül edemiyorlar. Ben hele hiç istemiyorum. Kimse ondan hoşlanmıyor. Siz bile hoşlanmıyorsunuz.

Mongomeri kaptanın sözünü kesti:

— O senin vazifen değil, yalnız onu rahat bırak o kadar.

Doktor, sözlerini, başile yaptığı sert işaretlerle

takviye ediyordu. Fakat bu sefer de kaptan kavgaya devam etmek istediğini gösterir bir tavırla sesini yükseltti :

— Bir daha bu tarafa gelirse işkembesini deşerim keratanın! Hem siz kim oluyorsunuz? Bana ne hakla emir vermeğe kalkıyorsunuz? Kaptan benim ve gemi bana aittir. Burada kanun benim. Kanun ve peygamber ! Ben Arika'ya kadar bir adam, bir de hizmetçisini götürmeği, sonra da onları birkaç hayvanla beraber geri getirmeği kabul ettim. Bu yolda bir mukavele yaptım. Yoksa Allahın belâsı bir budalayı, bir de kemi kesici, pis çıkıkçı, murdar...

Kaptanın doktora hitaben savurduğu küfürler böylece devam ederken doktorun bir adım attığını gördüm. Derhal önledim :

— Sarhoştur, ilişmeyin, dedim.

Kaptan gittikçe azıtıyor, küfürlerini daha ağırlaştırıyordu.

Mongomeri'nin gözlerinde ve solgun yüzünde yakın bir tehlike işareti sezdiğim için birdenbire kaptana dönerek :

— E artık yeter ! diye bağırdım.

Bu hareketimin küfür sağnağını kendime çevirmekten başka faydası olmadı. Fakat ne olursa olsun memnundum. Zira kaptanın düşmanlığını kazanmama rağmen döğüşün önünü almış oluyordum.

Yaptığım bunca seyahatler esnasında, çok muhtelif sınıflara mensup insanlarla düşüp kalktığım halde, bu kadar bayağı ve bu kadar kaba küfürlerin bir insan ağzından, mütemadiyen akan bir sel halinde taşıp döküldüğünü hiç işitmemiştim. Küfürler bazan

o kadar hakaretâmiz bir şekil alıyordu ki, tab'an çok sakin bir adam olduğum halde kendimi güçlükle zaptedebiliyordum.

Kaptana susmasını ihtar ederek çıkıştığım vakit, kendimin her türlü vasıtadan mahrum bir insan enkazı olduğumu galiba unutmuştum. Üstelik seyahat ücreti de vermiş değildim. Kaptanın merhametine, ulûvvücenabına iltica etmiş, yahut da icabında onun hasis menfaatlerine hizmet etmek mecburiyetinde kalmış bir vaziyette idim. Bu vaziyetimi sert ve barit tavırlarla bana açık açık hatırlatmaktan çekinmedi.

Ne olursa olsun döğüşe mâni olmuştum ya!

II

MONGOMERİ'NİN SÖZLERİ

O akşamı güneş batarken, kara gözüktü ve gemi yanaşma hazırlığına başladı. Mongomeri bu adanın, isimsiz ada olduğunu ve kendisinin buraya çıkacağını haber verdi. Henüz adanın sahillerini gözle farkedemiyecek kadar uzaktaydık; gözümle seçebildiğim şey denizin solgun maviliği arasında beliren bulanık mavi bir şeritten ibaretti. Dümdüz bir duman sütunu semaya doğru yükseliyordu. Karanın göründüğünü haber verdikleri vakit, kaptan güvertede değildi. Hiddetini tamamile yendikten sonra sallana sallana kamarasına inmiş ve döşeme tahtası üzerinde sızmıştı. Kumanda mevkiine ikinci kaptan geçmişti!

Bu, dümen başında gördüğümüz zayıf ve sükûtî adamdı; onun da Mongomeri ile arasının iyi olmadığı anlaşılıyordu. Bize dikkat bile etmiyordu. Yemeği onunla beraber yedik. Benim, konuşmak için yaptığım bütün gayretlere rağmen yemek esnasında derin, somurtkan bir sükût hüküm sürdü. Tayfaların da

arkadaşıma ve hayvanlarına karşı garip bir tarzda ve düşmanca baktıklarını gördüm.

Nereye gittiğini, bu hayvanları ne yapacağını sorduğum vakit Mongomeri daima sükût ediyordu. Ben de, bu hal karşısında merakım artmakla beraber, ısrar etmiyordum.

Gökyüzü yıldızlarla dolunciya kadar güvertede oturduk.

Çok sakin bir gece idi. Arasıra geminin baş tarafında işitilen gürültülerden ve bazan hayvanların yaptıkları hareketlerden başka, sükûtu ihlâl eden hiçbir şey yoktu. Kafesinin içinde büzülmüş yatan püma parlak gözlerile bizi seyrediyor, köpekler uyuyordu. Birer sigara yaktık.

Mongomeri Londradan bahsetmeğe başladı. Oradaki son havadislerden malûmat istedi. Sesinde nedamete benzer bir hal sezdim. Yaşadığı hayattan memnun iken o hayatı birdenbire ve bir daha kavuşmamak üzere terketmiş bir adam gibi konuşuyordu. Suallerine, şuradan buradan bahsederek elimden geldiği kadar cevap verdim ve bu müddet zarfında onun halindeki bütün garabetleri bariz bir surette görmeğe başladım. Hem konuşuyor, hem de puslayı aydınlatan fenerin hafif ışığı altında onun solgun ve herkese benzemiyen yüzünü tetkik ediyordum. Sonra nazarlarım karanlık denizin üstünde onun karanlıklarda saklı küçük adasını aradı.

Bana öyle geliyor ki bu adam Allah tarafından sırf benim hayatımı kurtarmak için gönderilmişti. Yarın gemiden ayrılacak ve benim muhitimden kaybolacaktı. Daha ehemmiyetsiz ahvalde bile bu hâdise beni

azçok düşündürecek mahiyette bir şeydi; şimdi ise karşımda, bu ıssız ve meçhul adada yaşıyan münevver bir adamın garabetle dolu tarzı hayatı ve bilhassa eşyasının harikulâde başkalığı vardı. Bittabi merakım gittikçe artıyordu.

Kaptanın sualini kendikendime düşünüyor, zihnimde tekrarlıyordum. Doktor bu hayvanları ne yapacaktı? Bu hayvanlar hakkında ilk defa sorduğum suale cevaben niçin onların kendisine ait olmadığını iddia etmişti? Sonra uşağının halinde öyle garip bir şey vardı ki, beni tuhaf bir tesir altında bırakıyordu. Bütün bu teferruat, bu adamı esrarengiz bir mahiyete sokuyor, muhayyilemi kurcalıyordu.

Onu istintak etmekten çekiniyordum.

Gece yarısına doğru, Londra hakkındaki mübahasemiz tükendi. Küpeşteye dirsek dirseğe abanmış, gözlerimizi sakin ve yıldızla dolu denize dikmiş, hulyaya dalmıştık. Onun hissiyatını okşamanın tam zamanı olduğunu düşünerek, ona karşı minnettarlığımdan bahsetmeğe başladım.

— Hayatımı kurtardığınızı söylememe müsaade edersiniz değil mi?

— Tesadüf, sadece tesadüf!

— Öyle de olsa, tesadüfe âlet olduğunuz için yine size teşekkür etmek isterim.

— Hiç kimseye teşekkür etmeyiniz. Sizin yardıma ihtiyacınız vardı, ben de size yardım edecek mevkide idim. Meselâ nadir bir böcek bulduğum zaman onu nasıl muhafazaya çalışırsam, sizi de ayni şekilde muhafaza ve tedavi ettim. Burada fena halde canım sıkılıyordu, bir şeyle meşgul olmak ihtiyacını duyuyor-

dum. Şayet âtıl bir günüm olsaydı, yahut da simanız beni alâkadar etmeseydi, işte o zaman haliniz yaman olurdu.

Bu sözler minnettarlığımı ifade hususundaki arzumu biraz dindirdi. Tekrar söze başladım:

— Ne de olsa...

Sözümü kesti:

— Sizi temin ederim ki bir insanın hayatta tesadüf ettiği her şey gibi bu da şanstan ibaret. Bunu anlamıyan aptallardır. Meselâ ben Londranın bütün zevklerinden istifade eden mes'ut bir adam gibi yaşıyacağım yerde, neden şimdi medeniyet dünyasından kovulmuş bir mahlûk halinde burada bulunuyorum? Çünkü bundan on bir sene evvel sisli bir gecede on dakika için aklımı kaybettim.

Sustu.

— Sahi mi? diye sordum.

— O kadar işte !

Tekrar sustuk. Birdenbire gülmeğe başladı.

— Bu yıldızlı gecede insanın çenesini gevşeten bir hal var, dedi. Mânasızlık olduğunu biliyorum. Fakat yine içimde anlatmak arzusu var...

— Anlatacağınız ne olursa olsun, bende kalacağına emin olabilirsiniz. Eğer tereddüdünüz bu ise...

Başlamak üzere iken durdu, şüpheli bir tavırla başını salladı.

Ben sözüme devam ettim:

— İsterseniz söylemeyin, bana ne! Hem mademki bir sırdır, saklamanız daha doğru olur. Bana bu sırrı tevdi etmekle kazanacağınız şey zayıf bir teselliden başka bir şey değildir...

Anlaşılmaz birkaç söz mırıldandı. Herhalde onu, derdini dökmek istediği bir zamanda ele geçirmiş bulunuyordum. Fakat doğrusu, bir tıp talebesinin Londradan bu kadar uzak bir yere gelmesindeki sebebi araştırmayı ve öğrenmeyi de hiç merak etmiyordum. Bunu ben kendim de tahayyül edebilirdim. Omuzlarımı silkerek oradan uzaklaştım.

Geminin kıçında, küpeşteden denize doğru sarkmış, dalgaları seyreden sessiz ve siyah bir şekil gözüme ilişti. Mongomeri'nin hizmetçisi olduğunu anladım. Yaklaştığım zaman omuzları üzerinden başını çevirerek bana baktı, sonra yine denizi temaşaya devam etti.

Bu size belki de mânasız bir şey gibi gelecektir. Fakat benim şiddetle nazarıdikkatimi celbetti. O sırada civarda bulunan yegâne ışık, puslanın feneri idi. Siyah yüzlü uşağın çehresi, güvertenin karanlığı içinde fenerin ziyasına doğru döndüğü bir saniyelik zaman zarfında, bana bakan gözlerinin, soluk yeşil bir pırıltı ile parıldadığını gördüm.

Bazı insanların gözünde kırmızımtırak bir ziya neşreden hassa mevcut olduğundan o zamana kadar malûmatım yoktu. Onun için bu yeşil parıltı bana tamamile gayritabiî göründü. Bu siyah çehrenin üzerindeki ateş gibi yanan gözler zihnimi altüst etti, çocukluğumun unutulmuş korkuları bir an için içimde tekrar canlandı. Sonra bu tesir, geldiği gibi geçti. Şimdi gözümün önünde sade, küpeşteye dayanmış siyah bir gölge duruyordu.

Mongomeri'nin bana hitap eden sesini işittim:

— Artık kâfi değil mi? Gidip yatalım, diyordu.

Aşağı indik. Kamaranın kapısında bana, Allah rahatlık versin, dedikten sonra ayrıldı.

Uykuda kötü kötü rüyalar gördüm. Geç çıkan ayın ziyası kamaramın içine solgun ve hulyalı bir huzme halinde süzülüyor, duvarlarda korkunç gölgeler yapıyordu. Sonra köpekler uyandı, havlamağa ve ulumağa başladılar. Uykum büsbütün kâbuslarla doldu. Ancak sabaha karşı biraz rahat uyuyabildim.

III

ADAYA ÇIKIŞ

Hayata avdetimin ikinci günü, yani denizden kurtarıldığımın dördüncü günü sabahı, alacakaranlıkta, top sesleri ve kalabalıklarla dolu bir rüyadan uyandım.

Tepemden boğuk ve kısık sesler geliyordu. Gözlerimi oğuşturarak bu gürültütyü dinledim, nerede bulunduğumu güçlükle hatırladım.

O esnada yine tepemde çıplak ayak gürültüleri oldu. Ağır bir takım eşyanın yerinden oynatıldığını hissettim. Daha sonra sert bir çatırtı ve bir zincir şakırtısı işittim. Olduğu yerde dönen geminin yanlarına çarpan dalga seslerini duydum; sarımtırak yeşil bir dalga kamaranın küçük penceresine çarparak köpük halinde dağıldı. Alelâde giyinerek güverteye fırladım.

Ambar ağzına geldiğim zaman, henüz doğmakta olan güneşin rengile pembeleşen semaya mürtesem bir halde kaptanın geniş sırtını ve kızıl kafasını gördüm.

Omuzlarının hizasında pümanın vinç üzerinde

sallanan kafesi görünüyordu. Biçare hayvan, fena halde korkmuş, küçük kafesinin bir köşesine büzülmüştü.

Kaptan avazı çıktığı kadar bağırıyor:

— Defedin, defedin bu musibetleri, diyordu. Hele şükür gemi temizleniyor, gemi temizleniyor artık!

Yolumun üzerinde durduğu için, çekilsin diye, elimi omuzuna koydum. Sıçrıyarak geri döndü ve yüzümü iyice görebilmek için, sallanarak birkaç adım geri çekildi. Sarhoş olduğunu anlamak için yüzüne bakmak kâfiydi. Aptal aptal bana bakarak:

— Vay, bu kim? Ha! şey... Mister... Mister?

Ben:

— Prendik, dedim.

— Prendik mi? Haydi efendim işine! Senin ismin «Çenen Pırtı» anlıyor musun ? Mister «Çenen Pırtı!»

Bu hayvan herife cevap vermeğe değmezdi. Fakat bana oynamak istediği fena oyunu da tahmin edemezdim. Mongomeri, vapura yeni girdiği anlaşılan uzun boylu, beyaz saçlı, arkasında mavi renkte kirli bir fanilâ bulunan bir adamla, iskelenin yanında ayakta konuşuyordu. Kaptan elini o tarafa uzatarak bana bağırdı:

— O tarafa, Çenen Pırtı, o tarafa!

Mongomeri ve arkadaşı, kaptanın sesini işitince, bizim olduğumuz tarafa döndüler. Ben kaptana:

— Ne demek istiyorsunuz? diye sordum.

— O tarafa diyorum, Çenen Pırtı efendi! Dışarı, gemiden dışarı, işte bunu demek istiyorum, anladın mı? Ortalığı temizliyoruz! Sevgili gemimi tahliye ediyorum, sizler de dışarı, haydi bakalım!

Hayretle yüzüne baktım. Sonra düşündüm ki herifin teklifi benim de arzuma muvafıktı. Bu öfkeci, kaba adamla tek başıma bir gemide seyahat etmek hiç işime gelmiyordu. Mongomeri'ye döndüm. Arkadaşı soğuk bir eda ile:

— Sizi alamayız, dedi.

Yeis içinde:

— Beni alamaz mısınız? dedim. Niçin?

Bu adam, o zamana kadar tesadüf ettiğim en azimkâr, en metîn çehreye malikti. Bu sefer kaptana döndüm:

— Bana bakın kaptan...

Diye söze başlarken, sarhoş herif, sözümü kesti:

— Dışarı... Benim gemim ne hayvanlara, ne de hayvanlardan daha beter sizin gibi adamlara mahsus değildir. Gemiden çıkacaksınız. Mademki sizi istemiyorlar, ben de sizi ortada bırakırım. Ne yaparsanız yapın, arkadaşlarınızla beraber gemiden çıkın. Bir daha da bu adaya ayak basacak değilim! Bu kadar kâfi!

Mongomeri'ye yalvarmak istedim. Dudağını büktü, başını salladı, uzun boylu ihtiyarı işaret ederek, kendi elinden bir şey gelmiyeceğini anlatmak istedi.

Kaptan bana:

— Durun, ben icabına bakarım, dedi.

Üçü arasında bir münakaşa başladı. Ben her üçüne de yalvarmıya başladım. Evvelâ beyaz saçlı adama yalvararak karaya çıkmama müsaade etmesini rica ettim; sonra gemide alıkoyması için sarhoş kaptana yalvardım; hattâ tayfalara bile. Mongomeri ağzını bile

açmıyor, başını sallamakla iktifa ediyordu. Kaptan mütemadiyen :

— Gemiden dışarı çıkacaksınız, diyorum size. Ben kanun manun tanımam. Buranın hâkimi benim! diyordu.

Kaptan tehditlerini azıştırmıya başlayınca susmağa mecbur oldum, ve ne yapacağımı bilmez bir halde geminin kıçına sığındım.

Bu müddet zarfınna tayfalar süratle, sandıkları, kafesleri ve hayvanatı çıkarmakla meşguldüler.

Âdeta bir gemi gibi teçhiz edilmiş geniş bir mavna, geminin yanına yanaşmış, eşyayı yüklüyordu. Sandıkları mavnaya yükliyenleri göremiyordum. Çünkü bizim geminin karnı aşağıyı görmiye mâniydi. Ne Mongomeri, ne de arkadaşı bana dikkat bile etmiyorlar, eşyayı boşaltan tayfaya yardım etmek, onu idare etmekle çok meşgul bulunuyorlardı. Kaptan da onlara yardım ediyordu, fakat gayet acemice.

Bir iki defa aklımdan çok nevmidane ve çok cesurane hareketler geçti. Akibetimin ne olacağını beklerken, şu şaşkın halimi düşünerek gayriihtiyarî güldüm. Sabahtanberi bir şey yememiştim. Bu, beni büsbütün fena ediyordu.

Açlık ve kandaki zerrattan bir kısmının azalması, insanın bütün cesaretini kırmağa kâfi geliyor. Beni kovmak istiyen kaptana mukavemet edecek, yahut doktora ve arkadaşına kafa tutacak kuvvetim olmadığını hissediyordum. Binaenaleyh, bir kenara çekilerek hâdisata intizar etmeğe başladım.

Mongomeri'nin eşyası, ben orada mevcut değil-

mişim gibi, harıl harıl gemiden mavnaya yüklenmekte berdevamdı.

Nihayet tahmil işi bitti. Beni zorla sürükliye sürükliye iskeleye kadar getirdiler. Ben de pek gevşek mukavemet ediyordum. İşte o zaman, Mongomeri ile beraber mavnanın içinde bulunan insanların garip şekillerini görebildim. Fakat, artık gemide başka eşya kalmadığı için, mavna süratle açılmaya başladı. Önümde açılan yeşil girdaba düşmemek için, kendimi bütün kuvvetimle geriye attım.

Mavnadaki adamların halime güldüklerini, Mongomeri'nin de onlara çıkıştığını işittim. Sonra kaptan, ikinci kaptan ve bir tayfa beni geminin kıçına doğru sürüklediler. Batan Dame Altière gemisinin filikası iple gemiye bağlı duruyordu. Yarısına kadar su dolu idi. Kürekleri olmadıktan başka içinde yiyenek namına da hiçbir şey yoktu. Binmek istemedim ve kendimi, upuzun, güverteye attım. Bir müddet uğraştıktan sonra - kıçta merdiven bulunmadığı için - beni belimden bir ip bağlıyarak zorla filikaya indirdiler ve gemiye bağlı olan halatı kestiler.

Filika yavaş yavaş gemiden uzaklaştı. Bütün tayfanın iş başına koşuştuğunu, ve geminin yavaş yavaş olduğu yerde döndüğünü bir nevi şaşkınlık içinde seyrettim.

Rüzgârın tazyiki altında yelkenler çırpınarak şişti, dalgaların dövdüğü teknesinin bana doğru alabanda ettiğini gördüm. Sonra gemi süratle uzaklaşmağa başladı.

Onun gidişini görmek için başımı çevirmedim ; uğradığım bu hale inanamıyordum. Bitkin bir halde

filikanın içine çöktüm, dalgın dalgın boş ve sakin denize bakmağa başladım.

Nihayet, ikini defa olarak bu küçük ehennemde mahpus ve denizin dibine gitmek üzere olduğumu düşünebildim. Başımı uzatıp baktığım zaman nihayetsiz denizin ortasında mütemadiyen uzaklaşan gemiyi, ve geminin kıçında da benimle alay eden kaptanın başını gördüm.

Adaya doğru döndüm, karaya yaklaşan mavna gittikçe ufalıyordu. Birdenbire beni böyle terkeden adamların yaptıkları hareketin alçaklığı gözümün önünde canlandı. Akıntının yardımı olmadıkça, adaya yaklaşmama kat'iyyen imkân yoktu.

Henüz birkaç gün evvel geçirdiğim buhranlar ve açlık neticesinde çok zayıf düşmüştüm. Böyle olmasa belki biraz daha cesaret gösterebilecektim. Çocukluğumdanberi yapmadığım bir şekilde hıçkıra hıçkıra ağlamıya başladım. Yanaklarımdan yaşlar akıyordu. Büyük bir ümitsizlik içinde idim. Filikayı dolduran suya yumruklar indiriyor, kaburga tahtalarını şiddetle tekmeliyordum. Canımı alması için, bağıra bağıra, Allaha yalvarmağa başladım.

Filika gayet ağır bir surette şarka doğru ilerliyor ve adaya yaklaşıyordu. O esnada mavnanın geri döndüğünü ve bana doğru gelmeğe başladığını gördüm. Adamakıllı yüklüydü. Yaklaştığı zaman, mavnanın arka tarafında sandıkların ve köpeklerin arasına yerleşmiş olan Mongomeri'nin arkadaşının beyaz saçlı başını ve geniş omuzlarını gördüm.

Hiçbir hareket yapmadan ve hiçbir söz söylemeden sabit bir bakışla bana bakıyordu. Siyah yüzlü sa-

kat adam da, pümanın kafesinin yanına çömelmiş, vahşi gözlerile beni süzüyordu.

Mavnada vahşi kılıklı üç kişi, üç garip mahlûk daha vardı. Köpekler şimdi de onlara hırlıyor, azgın azgın havlıyorlardı.

Dümende duran Mongomeri, mavnayı benim filikanın yanına kadar getirdi ve filikayı mavnanın arkasında yedeğe bağladı. Mavnanın içinde beni sığdıracak yer kalmamıştı.

Deminki yeis ve inkisarımdan şimdi eser yoktu. Bana yaklaştıkları zaman seslendiler, cesaretle cevap verdim. Filikanın yarıya kadar su dolu olduğunu söyledim. Bana bir maşrapa uzattılar. Filikanın suyunun boşaltmağa başladım. Bu iş epeyce sürdü.

Filikada hiçbir sakatlık yoktu. İçindeki suyun, küpeştelerden aşan sudan ibaret olduğunu anladım. Suyu tamamile boşalttıktan sonra mavnadaki adamları rahat rahat tetkik etmeğe başladım.

Beyaz saçlı adam el'an beni dikkatle süzüyordu. Fakat halinde, deminkine nazaran bir mahcubiyet görür gibi oldum. Gözlerimiz karşılaşınca başını eğdi ve bacakları arasında yatan köpeğe bakmağa koyuldu.

İri yapılı, güzel alınlı ve çehresinin hatları kalınca bir adamdı, gözlerinin altında, ekseriya yaş ilerledikçe hasıl olan buruşukluklar vardı. İri ağzının aşağı doğru düşen kenarları yüzüne azimkâr bir ifade veriyordu. Mongomeri ile konuşuyordu, fakat o kadar yavaş söylüyordu ki işitemiyordum. Nazarlarımı ondan ayırarak mavnadaki üç tayfayı tetkik etitm. Çok tuhaf insanlardı. Yalnız yüzlerini görebili-

yordum, ve bu yüzlerde öyle tarife sığmaz bir şey vardı ki bir nevi tiksinme duydum.

Bu çehreleri daha dikkatle tetkik ettim. Fakat ne o tiksinme hissi geçti, ne de o hissi tevlit eden sebebi keşfedebildim. O anda bunları, siyah renkli insanlar zannetmiştim; fakat el ve ayak parmaklarına varıncıya kadar vücutlerinin bütün âzası kirli beyaz renkte ince bir nevi kumaşla sıkı sıkı sarılmıştı. Şarkta gördüğüm bazı kadınlar müstesna olmak üzere, bu derece sıkı surette kapalı insan nümunesine hiçbir yerde tesadüf etmemiştim. Başlarındaki sarıkların altından, gözlerile beni tecessüs ediyorlardı. Alt çeneleri ileri doğru çıkık, saçları siyah, uzun ve yamyassı idi. Oturmuş oldukları halde, vücutları, o zamana kadar gördüğüm muhtelif ırktaki insanların hepsinin vücudünden daha iri görünüyordu. Beyaz saçlı adamın boyu en aşağı altı kadem olduğu halde, bunlar onun tepesinden bakıyorlardı. Biraz sonra işin farkına vardım. Boyları hakikatte benim boyumdan farklı değildi. Yalnız gövdeleri gayritabiî bir uzunlukta ve vücutlerinin aşağı kısmı çok kısa, bacakları acibüşşekil ve eğri büğrü idi. Herhalde harikulâde çirkin şeylerdi. Mavnanın başında da gece karanlığında gözleri parlıyan siyah yüzlü adam oturmuştu.

Ben onları tetkik ederken, gözleri benim kendilerine doğru bakan gözlerime tesadüf ettikçe başlarını çevirerek nazarlarını benden kaçırdılar. Bir yandan da gizli gizli bana bakmakta devam ettiler. Bakışlarımın, canlarını sıktığını tahmin ederek başı-

mı çevirdim ve bütün dikkatimi gittikçe yaklaştığımız adaya tevcih ettim.

Adanın sahili alçaktı ve birtakım kalın nebatatla dolu idi. Bilhassa bir nevi palmiye fazla miktarda mevcuttu. Adanın bir noktasından semaya doğru ince bir buhar sütunu yükseliyor ve büyük bir irtifaa kadar çıktıktan sonra orada tüy halinde dağılıyordu. Şimdi, iki burun arasında geniş bir koya giriyorduk. Sahil donuk kül renginde bir kumluktan ibaretti. Sert bir meyil halinde deniz sathından altmış, yetmiş kadem irtifaa kadar yükseliyor ve orada ağaçlar ve çalılıklarla dolu gayrimuntazam bir mıntakaya müntehi oluyordu.

Sahilin bir tarafında, etrafı kısmen lâvlardan, kısmen de süngertaşı ve mercanlardan örülmüş bir duvarla çevrili dört köşe bir mahal vardı. Bu duvarla çevrili mahallin üstünde saman örtülü iki dam görünüyordu.

Sahilde bizi ayakta duran bir adam bekliyordu. Uzaktan yokuştaki çalılıklara doğru, acayip kılıklı mahlûkların kaçıştıklarını görür gibi oldum. Yakına geldiğimiz zaman meydanda bir şeyler yoktu.

Ayakta bekliyen adam orta boylu, zenciye benzer renkliydi. Dudaksız gibi duran gayet geniş bir ağzı, fevkalâde uzun ve sıska kolları vardı. Ayakları büyük ve ensiz, bacakları çarpıktı.

Hayvan kafasını andıran başını önüne doğru uzatmış, gelişimizi seyrediyordu. Mongomeri ve arkadaşı gibi, onun da arkasında ve ayaklarında mavi şayaktan ceket ve pantalon vardı.

Biz sahile yaklaşınca bu adam bütün âzasını aca-

yip bir şekilde oynatarak öteye beriye koşmağa başladı. Mongomeri'nin verdiği emir üzerine, mavnadaki üç tayfa, fevkalâde beceriksiz hareketlerle ayağa kalkarak yelkenleri indirdiler. Mongomeri, mavnayı mahirane bir manevra ile sahile yaklaştırdı ve kumsalda yapılmış olan bir nevi kayıkhaneye soktu.

Omurgaların karaya sürtündüğünü hissettim ve benim filikanın, mavnanın dümenine çarpmasına elimdeki tahta maşrapayı dayıyarak mâni olduktan sonra ipi çözdüm ve karaya atladım.

Sargılara sarılı olan üç adam, mavnadan atladılar, derhal onlara yardıma koşan sahildeki adamla birlikte ve vücutları alelâcayip kıvrıntılarla eğrile büğrüle, mavnayı boşaltmağa başladılar.

Sargılı adamların vücutlerinde en fazla nazarı dikkatimi celbeden nokta bacaklarının garip tarzdaki hareketleriydi. Bu bacakların hareketi dik, sert veya zorluklu değil, fakat tarif edilemiyecek tarzda şekilsizlendirilmiş, mafsalları tersine dönmüş gibi bir hale getirilmişti.

Beyaz saçlı adam köpekleri zincirlerinden tutarak sahile inerken, hayvanlar hâlâ tayfalara bağırıyor, zincirlerini koparacak gibi çekiştiriyorlardı.

Uzun bedenli üç adam gırtlaklarından gelen tuhaf bir sesle aralarında konuşuyorlardı. Mavnanın arkasında yüklü bulunan birkaç dengi indirecekleri vakit, sahilde bekliyen adam onlara hitaben, mânasını anlıyamadığım bir lisanla telâşlı telâşlı bir şeyler söyledi. Buna benzer sesleri başka bir yerde daha işittiğimi hatırlıyor, fakat nerede işittiğimi bulamıyordum. Beyaz saçlı adam hem azgın köpekleri zap-

tetmeğe çalışıyor, hem de onların havlamaları arasında bağırarak emirler veriyordu.

Mongomeri, mavnanın dümenini çıkardıktan sonra yere atladı ve eşyanın boşalmasına nezaret etmeğe başladı. Uzun müddet çektiğim açlığın verdiği halsizlik, ve çıplak başımı kavuran güneş, bende yardım edecek takat bırakmamıştı.

O ralık, beyaz saçlı adam benim mevcudiyetimi hatırlamış gibi birdenbire bana doğru ilerledi ve:

— Halinizden yemek yemediğinizi anlıyorum, dedi.

Ufak kara gözleri kalın kaşlarının altında parlıyordu.

— Daha evvel düşünmediğim için beni mazur görünüz... Şimdi misafirimizsiniz. Sizin istirahatinizi temin etmekle mükellefiz. Vakıâ davetli misafir değilsiniz amma...

Keskin nazarları gözlerimin tâ içine nüfuz ediyordu.

— Mösyö Prendik, sizin münevver bir zat olduğunuzu, fenle iştigal ettiğinizi Mongomeri bana söyledi. Bu hususta sizden biraz daha tafsilât rica edebilir miyim ?

Kendisine birkaç sene fen kolejine devam ettiğimi ve sonra bir âlimin nezareti altında muhtelif biyoloji tetkikatı yaptığımı anlattım.

Bu sözlerim üzerine kaşlarını hafifçe kaldırdı ve sözlerine, mahsûs bir hürmet edası katarak dedi ki:

— Şimdi meselenin rengi değişti Mösyö Prendik. Tesadüfe bakınız ki biz de biyoloji mütehassısıyız. Burası bazı cihetlerden bir nevi biyoloji istasyonudur.

Gözlerile pümanın kafesini duvarla örtülü mahalle doğru sürükliyen beyaz elbiseli insanların harekâtını takip ederek :

— Evet, dedi, biz de Biyoloji mütehassısıyız, yani daha doğrusu Mongomeri ile ben.

Bir müddet sustu, sonra devam etti:

— Buradan ne zaman gidebileceğimizi tayin edemem. Bu ada, malûm olan yolların hepsine uzak bir noktadadır. On iki ayda, on beş ayda bir ancak vapur yüzü görebiliyoruz.

Bu sözü söyledikten sonra birdenbire benden ayrıldı, yokuşu tırmanarak kafesi taşıyan adamlara yetişti ve zannederim onlarla beraber duvarla örtülü mahalle geçti.

Öteki iki adam Mongomeri'nin yanında kalmışlar, onunla beraber alçak tekerlekli bir arabaya ufak birtakım denkler yerleştiriyorlardı. Lama, tavşan kafeslerile beraber daha mavnanın içinde duruyordu. Mavnada bir köpek sürüsü daha vardı. Arabanın yüklenmesi bitince onu da çekerek götürdüler.

Biraz sonra Mongomeri döndü, yanıma geldi ve elini uzatarak:

— Kendi hesabıma çok memnunum, dedi. O kaptan fena bir adamdı. Kimbilir elinden neler çekecektiniz ?

— Hayatımı gene siz kurtardınız.

— O cihet belli olmaz. Bu adanın ne cehennemî bir yer olduğunu yakında anlarsınız. Beni dinlerseniz çok hesaplı ve müteyakkız hareket ediniz. Çünkü o...

Tereddütle durdu, ve söylemek istediği sözden vazgeçti.

— Şu kafesleri boşaltalım, dedi.

Tavşan kafeslerini indirmeğe başladık. Birinci kafesi indirir indirmez kapağını açtı ve kafesi tepe aşağı çevirerek bütün tavşanları karmakarışık yere boşalttı. Tavşanlar üstüste teker meker yere yuvarlandılar. Ellerini birbirine vurdu, hayvancıklar, sıçrıyarak yokuşu bütün süratlerile tırmanmağa başladılar.

Mongomeri tavşanlara bağırıyordu :

— Çoğalın, çoğalın evlâtlarım, şu adayı doldurun. Son günlerde et bulamaz olduktu.

Ben kaçışan tavşanları seyrederken beyaz saçlı adam, elinde bir şişe içki ve bisküviler olduğu halde geldi. Evvelkine nazaran çok daha samimî bir tavırla bunları bana uzatarak :

— Size biraz vakit geçirecek kadar şey getirdim Prendik, dedi.

Ben teklifsizce bisküvileri aldım ve yemeğe başladım. Bu sırada beyaz saçlı adam Mongomeri ile birlikte yirmi kadar daha tavşanı kafesten çıkardı.

Fakat kafeslerin hepsini boşaltmadılar, geri kalan üç dolu kafes, duvarlı tarafa götürüldü.

Bisküvileri yedim. Fakat içkiye dokunmadım. Çünkü kat'iyyen alkol kullanmam.

IV

SİVRİ KULAK

Etrafımda gördüğüm her şey bana garip görünüyordu. Vaziyetim o kadar nagehanî maceraların mahsulü idi ki, her gördüğüm şeyin büründüğü gayritabiîliği, ayrı ayrı ve vazıh bir surette tefrik etmeğe muktedir değildim. Duvarlı mahalle doğru götürülen lamanın kafesini takiben o tarafa yürüdüm. Mongomeri yanıma gelerek taş duvarlardan öte tarafa geçmemekliğimi rica etti. O zaman gördüm ki pümanın kafesi ve diğer eşyalar tamamen kapının dışında bırakılmıştı.

Arkama baktığım zaman tamamen boşaltılmış olan mavnanın karaya çekilmiş olduğunu gördüm. Beyaz saçlı adam bize doğru geldi ve Mongomeri'ye hitaben :

— Şimdi bu kendi gelen misafirle meşgul olmak lâzım. Onu ne yapacağız? dedi.

Mongomeri :

— Misafirimizin fennî malûmatı çok sağlam, diye cevap verdi.

Öteki, gözlerinde ani bir pırıltı ile bakarak, başile duvarları işaret etti ve:

— Bu yeni gelen vesait üzerinde çalışmak için fena halde sabırsızlanıyorum, dedi.

— Haklısınız!

— Kendisini oraya gönderemeyiz, yeni bir kulübe yapmağa da vaktimiz müsait değil. Hemen şimdiden esrarımızı da öğretemeyiz.

Ben söze karışarak:

— Elinizdeyim, nasıl isterseniz öyle yapınız, dedim.

Beyaz saçlı adam benden bahsederken «oraya gönderemeyiz» dediği vakit ne demek istediğini anlıyamamıştım. Mongomeri:

— Ben bunları hep düşündüm, dedi. Benim odamın kapısı harice açılıyor, orasını verelim...

— Mükemmel!

Üçümüz birlikte duvarlı mahalle doğru yürüdük.

— Bu esrardan dolayı bizi mazur görmenizi rica ederim Mösyö Prendik. Fakat teşrifinize muntazır değildik. Küçük müessesemizin ufak tefek bazı sırları vardır. Mavi sakalın odası gibi bir şey. Fakat hakikatte... makul düşünen bir insan için... hiç de müthiş sayılacak bir şey yok. Yalnız şimdilik... sizi henüz tanımadığımız için...

Cevaben:

— Elbet, dedim, bu tedbirlerinizden dolayı anacak olursam münasebetsizlik etmiş olurum.

Beyaz saçlı adamın kocaman ağzı hafif bir tebessümle kıvrıldı ve bu cemilekârlığıma mukabeleten

başını salladı. Gülerken sade dudaklarının kenarı aşağı doğru kıvrılan sükûtî insanlardan biriydi.

Duvarla çevrili mahallin cümle kapısı yanından geçtik. Bu, gayet kalın, demir çemberlerle takviye edilmiş, sımsıkı kapalı bir kapıydı. Mavnadan çıkan eşyalar bu kapının önüne yığılmıştı. Köşede başka bir kapı daha vardı ki, henüz görmemiştim. Beyaz saçlı adam, mavi ceketinin yağlı cebinden bir yığın anahtar çıkardı, kapıyı açtı ve içeri girdi. Bu anahtarlar ve bu muğlak kilit tertibatı bilhassa nazarıdikkatimi celbetti.

Adamın arkasından ben de girdim. Girdiğimiz yer, basit bir tarzda, fakat konfirlu döşenmiş küçük bir odaydı. Taş döşeli bir avluya açılan dahilî bir kapısı vardı. Aralık duran bu kapıyı Mongomeri derhal kapadı.

Odanın en kuytu köşesinde tavana asılı bir hamak duruyor. Oda, deniz tarafına açılan camsız ve demir parmaklıklı dar bir pencereden ziya alıyordu.

Beyaz saçlı adam bu odanın bana tahsis edildiğini ve bir kazaya meydan vermemek için öbür taraftan kilitliyeceği dahilî kapının açılmaması ve geçilmemesi icap eden bir hudut olduğunu izah etti. Pencerenin önüne konulmuş olan rahat bir koltuğu, ve hamakın yanındaki rafta duran eski kitap dizilerini gösterdi. Bu kitapların ekserisi cerrahî kitapları ve yunanca yahut lâtince klâsik eski eserlerdi. Güçlükle okuyabildim.

Dahilî kapıyı bir defa daha açmak zahmetine katlanmamak ister gibi harice açılan kapıdan çıktı gitti.

Mongomeri :

— Yemeklerimizi daima bu odada yeriz, dedi.

Sonra aklına birdenbire bir şey gelmiş gibi fırladı. Ötekinin arkasından koştu :

— Moro !

Diye seslendiğini işittim. Fakat bu kelime, o dakika için fazla nazarıdikkatimi celbetmedi.

Biraz sonra, kitapları gözden geçirirken, bu hitap tekrar aklıma geldi. Bu ismi acaba nerede işitmiştim ?

Pencerenin önüne oturarak kalan bisküvilerimi iştahla yemeğe başladım. İşittiğim isim hep kulaklarımda :

— Moro ?...

Gene o beyazlar giyinmiş harikulâde mahlûklardan birini pencereden gördüm. Kumun üzerinde bir sandığı çekerek götürüyordu. Biraz sonra gözden kaybettim. Sonra dahilî kapının kilidine bir anahtar sokuldu ve kapı dışarıdan kilitlendi. Bir müddet daha geçti. Kapanan kapının arkasında mavnadan getirilen köpeklerin gürültüsünü işittim. Havlamıyorlar, fakat sert sert soluyorlar ve homurdanıyorlardı. Durmadan dolaştıklarını ve Mongomeri'nin onları teskine çalıştığını işitiyordum.

Bu iki adamın, şu dört duvar arasındaki esrarı gizlemek için ittihaz ettikleri tedbirler, üzerinde kuvvetli bir tesir yapmağa başlamıştı. Uzun müddet bunları ve Moro isminin bana yabancı gelmemesi esbabını bir türlü tayin edemeden düşündüm. Fakat insan hafızası çok garip bir şey. Herkesçe malûm olan bu ismin mahiyeti hakkında, o dakikada hiçbir

şey hatırlıyamadım. Sonra zihnim gene sahilde gördüğüm beyaz sargılara sarılı biçimsiz mahlûkun gayrikabili izah garabetine saplandı.

Bu mahlûkun sandığı sürüklerken yaptığı hareketler kadar garip ve biçimsiz harekete hiçbir kimsede tesadüf etmemiştim. Bu adamların hepsi bana müteaddit defalar ve vahşilere hâs olan dik ve açık bakışlara tamamile zıt kaçamaklı nazarlarla baktıkları halde hiçbirisi bana bir tek söz söylememişti. Acaba ne lisanla konuşuyorlardı. Hepsinin halinde şayanı hayret bir sükûtilik eseri vardı, konuştukları zaman da sesleri çok gayritabiî idi. Acaba bu adamların nesi vardı? Sonra gözümün önüne Mongomeri'nin biçimsiz hizmetçisi geldi.

Tam zihnim onunla meşgulken o içeri girdi. Şimdi arkasında beyaz elbise vardı. Elinde bir tepsi tutuyordu, tepsinin içinde haşlanmış sebze ve kahve vardı. Zarif bir reverans yaparak tepsiyi önümdeki masanın üzerine bıraktığı zaman gayriihtiyarî ürperdim.

Yamyassı, uzun saçlarının arasından kulağı gözüme ilişti, hayretten donakaldım. Çok yakından gördüğüm bu kulaklar sipsivri idi ve üstleri gayet ince esmer bir tüyle örtülü idi. Tepsiyi bırakırken:

— Kahvaltınızı getirdim, mesye [1] dedi.

Cevap vermeği düşünmeden çehresini tetkik ediyordum. Arkasını dönerek kapıya doğru yürüdü ve başını omuzları üzerinden çevirerek garip gerip beni süzdü.

Gözlerim onun harekâtını takip ederken zihnime, hafızamı on sene geriye döndüren bir cümle mihaniki

[1] Mösyö demek istiyor.

bir tarzda hücum etti. Bu cümle dimağımda bir lâhza silik ve bulanık bir şekilde dolaştıktan sonra yavaş yavaş tecessüm etmeğe başladı. O tarihte okuduğum sarı kaplı bir kitabı, onun, insanın tüylerini ürperten tecrübelerin tarifile dolu sahifelerini, ve kitabın kabı üzerinde kırmızı harflerle basılmış «Doktor Moro» serlevhasını şimdi gözümün önündeymiş gibi görüyordum. Hatıralarım gittikçe vuzuh kesbetti ve çoktanberi unuttuğum o risale olduğu gibi gözümün önüne geldi.

O tarihte ben henüz pek gençtim ve doktor Moro herhalde ellisinde vardı. Bu adam, muhayyilesinin harikulâdeliği ve fikirlerini izah edişindeki pervasızlıkla ilmî ve fennî mehafilde şöhret kazanmış maruf ve birinci derecede bir fizyoloji âlimi idi.

Şimdi burada gördüğüm adam acaba ayni Moro mu idi ? Kan aşılama ameliyesi hakkında hayretbahş birtakım iddialar yürüterek tecrübeler göstermiş mesaisile büyük bir şöhret kazanmıştı. Fakat bu şerefle dolu vaziyeti birdenbire bozularak İngiltereden ayrılmak mecburiyetinde kaldı.

Bir gazete muhbiri, doktorun heyecan verici esrarını öğrenerek neşretmek kararile onun lâboratuvarına yardımcı sıfatile girmişti. Hakikaten de bu esrarı ihtiva eden bir risale neşretti. Tam risalenin intişar ettiği gün, diri diri derisi yüzülmüş, vücudünün muhtelif yerleri kesilmiş bir köpek, - gûya tesadüf eseri olarak - doktorun lâboratuvarından kurtulup sokağa kaçtı.

Havadisin kıt mevsimi idi. Lâboratuvara yardım-

cı giden muhbirin akrabasından, mahir bir gazeteci bu hâdiseyi süsliyerek gazetesine yazdı ve halkın hissiyat ve vicdanını tahrike uğraştı. Bittabi her zaman olduğu gibi, efkârı umumiye, bu fennî tecrübenin de aleyhine kıyam etmekte tereddüt göstermedi. Bu mesele etrafında öyle gürültüler koytu ki doktor memleketi terketmeğe mecbur oldu.

Doktor belki de bu akibete lâyıktı. Fakat ben meslekdaşlarının kendisini himaye hususunda gösterdikleri gevşekliği ve ilim adamlarının bu zavallı âlimi silkip atmış olmalarını büyük bir ayıp telâkki etmekte hâlâ musırrım. Gazeteci, doktorun yaptığı tecrübelerden birçoğunun lüzumsuz yere yapılan işkencelerden ibaret olduğunu iddia ediyordu.

Doktor o zaman tecrübelerine nihayet vermek suretile belki de vaziyetini muhafazaya devam edebilirdi. Demek oluyor ki, mesaisine devam etmeği tercih etmiş. Fennî keşiflerin zevkini tatmış olan her insan bu gibi ahvalde daima bzyle hareket eder. Esasen doktor bekârdı, ve nihayetülemir kendi şahsından başka kimseyi düşünmekle mükellef değildi.

O doktor Moro ile bu adamın ayni şahıs olduğuna tamamile kani olmuştum. Her şey bunu gösteriyordu. Oturduğum odanın arkasına istif edilen eşyanın, hayvanların ve pümanın ne gibi bir maksatla getirildiğini işte o zaman kavradım. Burnuma hafif bir koku çarptı. Bu koku bana yabancı gelmiyordu. Bidayette ne olduğunu anlıyamadım, dikkat edince buldum. Ameliyat salonlarına hâs olan antiseptik ilâç kokusuydu. Duvarın arka tarafında pümanın homurdan-

dığını işittim ve köpeklerden biri, bir yerinden yaralanmış gibi acı acı uludu.

Hayvanlar üzerinde diri diri teşrih ameliyatı yapmak - bilhassa bir fen adamı noktainazarından - o kadar korkunç bir şey olmadığı için, bu doktorun ittihaz ettiği bu esrarengiz tedbirlere hiçbir mâna veremiyordum. Zihnim anî bir hareketle gene Mongomeri'nin uşağının sivri kulaklarına ve parlak gözlerine gitti. Gözlerimi, serin bir rüzgârla dalgalanan, köpüren denize dikerek, son günlerde yaşadığım garaip dolu günleri düşündüm.

Bütün bu gördüklerim ne idi? Bu hâli ada üzerindeki dört duvarla çevrili yerde bu çok meşhur teşrih âliminin ve bir sürü şekli bozuk sakat mahlûkların ne mânası vardı ?

Saat bire doğru Mongomeri, odama geldiği zaman ben hâlâ bu muammaların içinde çırpınıp duruyordum. Sakil hizmetçi arkasından geliyordu ; elinde bir tepsi, tepsinin içinde haşlanmış muhtelif sebzeler, bir şişe viski, bir sürahi su, üç bardak, üç bıçak vardı.

Bu garip mahlûku gözümün ucuyla tetkik ediyordum. O da bana kaçamaklı nazarlarla bakıyordu. Mongomeri, yemeği benimle beraber yiyeceğini, fakat Moro'nun çok meşgul olduğu için yemeğe gelemiyeceğini haber verdi.

— Moro mu? dedim, ben bu ismi tanıyorum.

— Nasıl? Eyvah! Haltettim. Bu ismi sizin yanınızda söylememeliydim. Neyse, olan oldu. Şimdi esrarımıza birdenbire vâkıf oldunuz demektir. Biraz viski içer misiniz?

— Hayır, teşekkür ederim. Alkol kullanmam.

— Çok iyi ediyorsunuz. Ben de öyle yapmalıydım amma ne çare olmadı. Şimdi de artık iş işten geçti. Hırsız kaçtıktan sonra kapıyı kapamak faydasızdır.... Beni buraya getiren şey bu menhus içkidir... Sisli bir gecede içtiğim bu hınzır içki! Moro, bana buraya beraber gelmeği teklif ettiği zaman bu teklifi kendim için çok istifadeli telâkki etmiştim...

— Mongomeri. uşağının kulakları niçin sivri ?

Mongomeri bir küfür savurdu, bir lâhza yüzüme dikkatli dikkatli baktı :

— Kulakları sivri mi ?

Heyecandan boğazım kısılmış olduğu halde, soğukkanlılığımı kabil olduğu kadar muhafaza ederek :

— Evet, dedim, kulaklarının ucu sipsivri ve üzerleri siyah ve ince tüyle kaplı.

Yapma bir itidalle, bardağına viski koydu :

— Saçları kulaklarını kapatıyor zannediyordum.

— Tabiî kapatıyor, fakat buna rağmen gördüm. Bu sabah bana gönderdiğiniz kahveyi masanın üzerine bırakmak için eğildiği zaman gözüme ilişti. Sade o kadar değil, karanlıkta da gözleri parlıyor.

Mongomeri, sualimin verdiği şaşkınlıktan biraz kurtulmuştu ; şimdi serbest konuşuyordu:

— Evet, kulaklarının şekli benim de nazarıdikkatimi celbetmişti... Saçlarile örtmesi tuhafıma gidiyordu... Kulaklarını neye benzettiniz?

Bu sözleri öyle bir tarzda söyledi ki, tecahül ettiğini hissettim. Fakat, yalan söylüyorsun, demeğe imkân yoktu.

— Kulakları sivriydi, diye tekrar ettim... Sivri

ve ufak... Tüyleri gözle görülecek derecede fazla. Bu adam şimdiye kadar hiç görmediğim bir tip.

Duvarın öte tarafından, can acısiyle bağıran bir hayvanın, sert ve boğuk homurtusunu işittik. Sesin dolgunluğuna ve derinliğine nazaran bu pümanın sesiydi. Mongomeri, telâş eseri gösterdi. Ben yine sözüme devam ettim:

— Bu garip yapılı adamı nerede buldunuz?

— Şeyde... San Fransisko'da... Hayvan gibi bir herif... Hem de aptal. Nereden geldiğini söylediydi ama unuttum. Fakat artık bana alıştı, ben de ona alıştım. Sizde nasıl bir tesir bıraktı?

— Tabiî bir insan tesiri bırakmıyor. Alay ediyorum zannetmeyin. Fakat onda öyle bir şey var ki... Nasıl anlatayım bilmem... Yanıma yaklaştığı zaman nahoş bir tesir yapıyor... Sinirlerim geriliyor gibi bir hal... Hulâsa soğuk bir cisimle temas eder gibi bir şey..

Ben söylerken, Mongomeri, yemeği bırakmıştı.

— Garip şey, dedi, ben bunların hiçbirini hissetmiyorum.

Sonra tabağa tekrar sebze doldurdu. Hem yiyor, hem anlatıyordu:

— Bu söylediklerinz benim aklımdan bile geçmedi. Bindiğimiz geminin tayfaları da galiba ayni şeyleri duyuyorlardı. Hepsi zavallıyı dövüyorlardı. Kaptanın halini kendi gözünüzle gördünüz.

Birdenbire püma deminkinden daha muztarip bir sesle bağırmağa başladı. Mongomeri bir sürü küfür savurdu. Biçare hayvan, duvarın ötesinde keskin ve kısa feryatlarla bağırmakta berdevamdı. Mavnadaki adamlar hakkında malûmat istemeği düşündüm:

— Mavnadaki eşyayı boşaltan adamlar hangi ırktan ? diye sordum.

Kaşlarını çatarak baştan savma bir cevap verdi:

— Demir gibi adamlar değil mi ? dedi.

Püma içeride mütemadiyen bağırıyordu. Başka bir şey sormadım. O, donuk gözlerile bir müddet bana baktı, bardağına viski doldurdu. Alkole dair bahisler açmağa çalıştı. Benim hayatımı bu alkol sayesinde kurtardığından bahsetti. Hayatımı kendisine medyun oluşuma büyük bir ehemmiyet veriyor gibiydi. Suallerini şöyle böyle cevaplarla geçiştirdim, yemek de bitti. Sivri kulaklı, biçimsiz herif sofrayı topladı. Sonra Mongomeri beni tekrar odada yalnız bırakarak çekildi, gitti.

Yemeğin sonlarında, belki de diri diri ameliyat edilen pümanın feryatlarından mütevellit ve gizlemeğe muvaffak olamadığı bir asabiyet ve heyecan içinde idi.

Hayvanın feryatları hakikaten insanın asabını bozuyordu. Saatler geçtikçe bu feryatlar fazlalaştı ve derinleşti. İlk önce bu seslerden müteessir oldum, sonra bunların bilâfasıla devamı beynimi büsbütün altüst etti.

Okumağa çalıştığım kitabı bir tarafa attım, yumruklarımı sıkarak, dudaklarımı ısırarak odanın içinde bir aşağı, bir yukarı dolaşmağa başladım.

Nihayet kulaklarımı tıkamağa mecbur oldum. İmdat ister gibi yükselen bu feryatlar beni gitgide daha müteessir ediyordu. Nihayet öyle müthiş bir ıstırap ifade etmeğe başladı ki, artık bu kapalı odada daha

fazla kalamadım. Kapıdan çıktım ve kızgın öğle sıcağı altında yürümeğe başladım.

Açıkça, pümanın feryatları daha kuvvetli işitiliyordu. Dünyanın bütün ıstırapları bir tek ses halinde yükseliyor gibiydi. Şayet bu ses olmasaydı, hayvanın, yanımda ıstırap çektiğini bilmek beni o kadar fazla müteessir etmiyecek ve bu ıstırabın mevcudiyetine bile bile tahammül edecektim. Merhametimizi tahrik eden şey, acıyı ifade eden sesin kulaklarımızı tahriş etmesidir. Güneşin parlak ziyasına, hafif bir deniz rüzgârile sallanan ağaçların yeşilliklerine rağmen etrafımdaki eşyayı vuzuhla göremiyordum, sesin intişar sahasından kurtuluncıya kadar gözlerimin önünde kırmızılı, siyahlı hayaller dolaştı, durdu...

V

ORMANDA

Sathımaili kaplıyan çalılıkların arasından, nereye gittiğimi düşünmeden, ilerliyordum. Dik gövdeli ağaçların koyu gölgeleri altında bir müddet yürüdükten sonra kendimi mukabil taraftaki diğer sathımailde buldum. Aşağıda dar bir vadi ve bu vadide bir dere görünüyordu. Durdum, etrafımı dinledim. Bina ile aramdaki mesafe veyahut aradaki çalı yığınları, ses gelmesine tamamile mâniydi. Hava sakindi. Hafif bir gürültü oldu, bir tavşan göründü ve yokuşun öbür tarafına doğru kaçtı. İçimde bir tereddüt girdi, bir ağacın gölgesine oturdum.

Bulunduğum mevki çok lâtifti. Sahilini baştan başa kaplıyan bol miktarda otlar, dereyi görmeme mâni oluyordu; yalnız bir noktasından, sularının pırıltısını görebiliyordum.

Derenin karşı sahilindeki ağaç ve sarmaşık yığınları, mavimtırak bir ses tabakası arasından görünüyordu. Yer yer seçilen beyaz ve pembe lekeler, kır çiçeklerinin mevcudiyetini gösteriyordu. Gözlerim bir

müddet bu manzara üzerinde dolaştı, sonra aklıma yine Mongomeri'nin uşağı ve onun garip evzaı geldi. Hava, insanda uzun uzadıya düşünmeğe takat bırakmıyacak derecede sıcaktı ; yavaş yavaş vücudümü bir rehavet, uyku ile uyanıklık arası bir nevi ağırlık kapladı.

Aradan nekadar zaman geçti bilmiyorum. Birdenbire derenin karşı tarafındaki yeşilliklerden doğru gelen bir hışırtı ile uyandım.

Evvelâ, sazlıkların ve kamışların rüzgârla sallanan tepelerinden başka gözüme bir şey ilişmedi. Sonra, birdenbire, derenin kenarında bir şey peyda oldu, ilk bakışta ne olduğunu anlıyamadım. Bir baş, suya doğru uzandı ve içmeğe başladı. O zaman bunun hayvan gibi dört ayak yürüyen bir insan olduğunu gördüm. Arkasında mavi kumaştan yapılmış bir esvap vardı. Cildi bakır renginde, saçları siyahtı. Çirkinliğin bu ada halkı için değişmez bir vasıf olduğuna hükmettim. Suyu içerken çıkardığı gürültü benim olduğum yere kadar geliyordu.

Daha iyi görmek için biraz eğildim. Elimin altından bir lâv parçası koparak gürültü ile yokuştan yuvarlandı. Çirkin mahlûk ürkerek başını yukarı kaldırdı, gözleri benim gözlerime tesadüf edince birdenbire ayağa kalktı, nazarlarını benden ayırmadan elile ağzını silmeğe başladı. Bacakları gövdesinin yarısı kısalığında idi. Bir dakika kadar bu vaziyette, karşıkarşıya, şaşkın şaşkın birbirimizi seyrettik, sonra, çalılıkların arasına dalarak sağ tarafa doğru kaçtı, gitti. Kaçarken bir iki defa arkasına dönüp bana baktı.

Kaçtığı istikametteki ağaç dallarının ve çalıların hışırtısı tedricen azaldı.

O, gözden kaybolduktan sonra aradan uzun bir zaman geçtiği halde ben hâlâ ayakta, dalgın dalgın onun gittiği tarafa bakıyordum. Biraz evvelki sükûnetime tekrar kavuşamadım.

O sırada arkamda bir pıtırtı işiterek irkildim. Arkama dönünce, tepeyi tırmanan beyaz bir tavşanın kuyruğunu gördüm. Yerimden sıçradım.

O çirkin ve yarı hayvan mahlûkun manzarası muhayyilemi dağıtmış, rahatımı bozmuştu. Etrafıma endişe ile bakındım. Yanıma silâh almadığıma pişman olmuştum.

Sonra kendikendime, bu adamın arkasında mavi elbise bulunduğunu, şayet bir vahşi olsaydı çaplak olması lâzım geleceğini düşündüm. Bu hale nazaran ehlî bir mahlûk olduğunu, haricî şeklindeki vahşet manzarasının görünüşten ibaret bulunduğunu tahmin ettim.

Bununla beraber yine endişeli idim. Etrafımı dikkatle kollıyarak sathımailin boyunca ilerlemeğe başladım. Eğer gördüğüm mahlûk insan ise niçin dörtayak yürüyor ve niçin dereden iğilerek su içiyordu? Bir parça daha ilerleyince, yeniden birtakım iniltiler işittim. Pümanın feryadı olduğunu tahmin ederek tersyüzü döndüm. Bu sefer takip ettiğim yol beni dereye kadar getirdi, dereyi aştım ve karşı sahilin çalılıkları arasından yol açarak ileri doğru gitmeğe başladım.

Yerde, kıpkırmızı büyük bir leke nazarıdikkatimi celbetti, yaklaştığım zaman bunun süngertaşı gibi

sert damarlı, mantara benzer bir şey olduğunu gördüm. Dokununca lüzucî bir hal alıyordu.

Daha ileride, çirkin bir manzarayla karşılaştım. Önümde başı koparılmış, henüz sıcak bir tavşan ölüsü duruyordu. Üzeri parlak kanatlı sineklerle doluydu. Bu kanlı manzara beni ürküttü, olduğum yerde kaldım.

Etrafta şiddet eseri görülmüyordu. Hayvancağız anî surette yakalanmış ve öldürülmüş olacaktı. Bir yandan tavşanın ölüsünü seyrederken bir yandan da bu vak'anın tarzı cereyanını tahmine çalışıyordum. İnsana pek az benziyen o garip mahlûkun, dereden su içişini gördüğüm andan itibaren yüreğimi kaplıyan o müphem korku azar azar vuzuh kesbetmeğe başladı.

Tanımadığım insanlar arasında, tekbaşıma böyle bir gezintiye çıkmanın nekadar büyük bir tedbirsizlik olduğunu ağır ağır hissetmeğe başlamıştım. Civarımdaki çalılıklar, hayalimde başka başka şekiller aldı. Her gölge bir pusu mahiyetine büründü, her pıtırtı bir tehdit yerine geçmeğe başladı. Göze görünmiyen birtakım mahlûkların beni tarassut ettiklerini tevehhüm ediyordum.

Binaya dönmeğe karar verdim. Derhal geri döndüm. Çalılıkların arasından koşmağa, kendimi emin bir yere atmak için deli gibi koşmağa başladım.

Sür'atimi azaltarak, tam ağaçların seyrek bir noktasına yakın bir yerde durdum. Burası büyük bir ağacın devrilmesinden hasıl olmuş bir açıklıktı. Bunun biraz ilerisinde yine sık ağaçlar, birbirine dolanmış sarmaşıklar, tufeylî nebatat ve çiçekler başlıyordu. Durdur. Önümde, devrilen ağacın mantarlaşmış ba-

kiyeleri üzerinde, henüz benim mevcudiyetimden bihaber üç kişi oturuyordu, gülünç birer insan taklidine benziyen üç kişi!

Vaziyetlerinden, ikisinin erkek, diğerinin de kadın olduğunu tahmin ettim. Kalçalarının etrafına sarılı kırmızı renkte paçavradan maada üzerlerinde hiç bir örtü yoktu, çıplaktılar. Ciltlerinin o zamana kadar hiçbir vahşide görmediğim donuk, pembe bir rengi vardı. Yüzleri yağlı, çeneleri yok gibiydi. Arkaya doğru kaçık alınlarının üstündeki saçlar seyrek ve dikti. Hayvana bu kadar fazla benziyen mahlûka hiçbir yerde tesadüf ettiğimi hatırlamıyorum.

Konuşuyorlardı. Daha doğrusu erkeklerden bir tanesi söylüyor, diğerleri benim yaklaştığımı işitemiyecek kadar derinden alâkadar oldukları bu konuşmayı dinliyorlardı. Başlarını ve omuzlarını soldan sağa sallıyorlardı. Kelimeler müphem bir tarzda kulağıma kadar geliyordu. İyi işitiyordum, fakat manasını anlamak imkânı yoktu.

Söz söyliyen adam anlaşılmaz bir lisanla, ezberden bir şey okuyor gibiydi. Bir aralık, daha yüksek sesle bir şeyler okudu ve ellerini uzatarak ayağa kalktı.

O zaman ötekiler de kalktılar, ellerini ileriye doğru uzatarak okumağa ve okudukları şeyin ahengine uygun hareketlerle sallanmağa başladılar. Bacaklarının gayritabiî kısalığı ve biçimsiz ayaklarının uzunluğu nazarı dikkatimi celbetti.

Her üçü de ayaklarını yere vurarak, kollarını oynatarak, ağır ağır bir daire etrafında dönüyorlar, bir nevi melodiyi andıran muttarit nağmelerinin ara-

sında Alula yahut Balula gibi bir sözü mütemadiyen tekrarlıyorlardı.

Derken gözleri parıldamağa başladı. Sakil suratları garip bir zevkin tesirile canlandı. Dudaksız ağızlarının kenarından salyalar akıyordu.

Çehrelerinde peyda olan çirkin ve tarifi imkânsız hareketleri tetkik ederken, hallerinde benim âsabıma dokunan, onları bana hem hiç görmediğim, hem de çok iyi tanıdığım mahlûklar gibi gösteren, bende bu iki zıt hissi birden tevlit eden şeyin ne olduğunu, zihnimde birdenbire buldum. İbadete benziyen bu esrarengiz hareketleri yapan üç mahlûkun şekilleri insan şekliydi, fakat heyeti umumiyelerinde hayvanî bir şey vardı.

Bu canavar kılıklı mahlûkların herbirisi, haricî şekillerinin insana benzemesine rağmen, arkalarındaki paçavralara, âzasının kabataslak bir tarzda insan âzasını andırmsına rağmen, yine kendisinde, hareketlerinde, hututunun ifadelerinde, yabandomuzunu hatırlatan bir şey gizliyordu.

Bu hakikate erince olduğum yerde kaldım. Dimağıma bir sürü müthiş sualler hücum ediyordu. Garip mahlûklar bağıra çağıra, oldukları yerde sıçramağa başladılar. İçlerinden birinin ayağı kaydı, bir lâhza yerde dört ayaküstü durduktan sonra derhal toparlandı kalktı. Fakat bu acibelerin hayvanlıklarını isbat eden şu arızî hareket bana kâfi gelmişti.

Kabil olduğu kadar az gürültü ederek geldiğim tarafa doğru avdete başladım ; bir ağaç dalı, yahut bir yaprak ezerek gürültü etmemek için iki, üç adımda bir, dura dura uzun müddet yürüdüm.

Bu iğrenç mahlûklardan bir an evvel uzaklaşmaktan başka bir şey düşünmüyordum. Nereye gittiğimi hesap etmeden, ağaçların arasında bellibelirsiz bir patikayı takip ettim.

Bir aralık, bana ancak otuz metre kadar mesafede çalılıklar arasından görünen alelâcayip iki bacağın, benimle beraber ve benim yürüdüğüm istikamete doğru sessiz sadasız yürüdüğünü gördüm.

Tüylerim ürperdi. Gövde ve baş bir sarmaşık kümesinin arkasında gizliydi. Belki beni görmemiştir ümidile, durdum. Bacaklar da derhal durdu.

Sinirlerim o kadar bozulmuştu ki, içimdeki, bütün kuvvetimle koşmak arzusunu çok müşkülâtla yendim.

Bir an orada durdum. Gözlerimi sabit bir bakışla ve dikkatle o noktaya tevcih ettim, nihayet dalların arasından, derede su içen mahlûkun başını ve gövdesini tefrik ettim. Başını oynattı. Gözleri bana tesadüf ettiği zaman, onların yarı ziyadar yeşilimsi bir parlaklıkta olduğunu gördüm. Başını tekrar kımıldattığı zaman bu parlaklık kayboldu. Bir müddet hareketsiz durarak beni gözetledi, sonra sessiz adımlarla yeşillikler arasında koşarak gözden uzaklaştı. Onu göremiyor, fakat yarıyolda durduğunu, hâlâ beni gözetlediğini hissediyordum.

Bu mahlûk ne olabilirdi? İnsan mıydı, yoksa hayvan mıydı? Benden ne istiyordu? Yanımda silâh değil, sopa bile yoktu. Kaçmak delilik olacaktı. Çünkü ne olursa olsun, bana sataşmak cesaretini gösteremiyordu.

Dişlerimi sıkarak onun olduğu tarafa doğru yürü-

düm. İliklerimi donduran korkuyu ne pahasına olursa olsun, ona göstermemeğe azmetmiştim. Büyük bir çalılığın içinden kendime yol açarak ilerledim. O garip mahlûk yirmi adım ötede karşımda duruyor, başını omuzunun üstünden çevirmiş, tereddütle bana bakıyordu. Gözlerinin içine dik dik bakarak iki, üç adım yürüdüm.

— Sen kimsin? diye bağırdım.

Evvelâ bakışlarıma karşı koymak istedi, sonra birdenbire:

— Hayır! diyerek tabanları kaldırdı, sıçrıya sıçrıya kaçtı. Bir müddet koştuktan sonra durdu. Yine beni tarassut etmeğe başladı. Gözleri, sık ağaç dallarının gölgelikleri arasından pırıltılar saçıyordu.

Yegâne kurtuluş çaresinin, tehlikeye karşı cesurane yürümekte olduğunu hissettim ve bütün cesaretimi toplıyarak onun üzerine doğru gittim. Beni görünce tekrar geri döndü ve karanlıkta kayboldu. Gözlerinin pırıltısını bir defa daha görür gibi oldum, o kadar.

Vaktin geçtiğini ve bunun hakkımda pek hayırlı olmadığını ancak o zaman düşünebildim. Güneş, birkaç dakikadanberi ufuktan çekilmişti. Medar mıntakalarında gurubun ziyası pek az devam ettiği için ufuktaki kızıllık kaybolmak üzere idi. Gurupla beraber meydana çıkan bir pervane başımın üzerinde sessiz dolaşıyordu. Geceyi, esrarengiz ormanın sakladığı meçhul tehlikelerin ortasında geçirmemek için acele etmek, binaya bir an evvel girmek icap ediyordu. O ıstırap yuvasına avdet mecburiyeti beni fevkalâde sıkıyordu; fakat karanlığa kalmak ve karanlığın doğuracağı tehlikelerle karşılaşmak ihtimali daha feciydi.

Garip mahlûkun, içinde kaybolduğu koyu gölgelere son bir nazar daha atfettikten sonra, geldiğim yoldan avdet ediyorum zannile, dereye doğru yokuşaşağı inmeğe başladım.

Gördüğüm manzaralarla zihnim karışık bir halde acele acele yürüyordum. Birdenbire, kesilmiş ve devrilmiş ağaç kütüklerile dolu düz bir meydana geldim. Guruptan sonra bir müddet devam eden müphem aydınlık da kararıyordu. Semanın maviliği gitgide daha koyulaştı ve yıldızlar birer birer yanmağa başladı. Gündüz sisli bir mavilikte görünen ağaçların araları ve nebatların arasındaki boşluklar yavaş yavaş kararıyor, esrara bürünüyordu.

İlerledim. Her şey rengini kaybediyordu. Ağaçların tepesi berrak semaya koyu ve keskin gölgeler halinde kuvvetle irtisam ediyor, dipleri şekilsiz karanlıklar teşkil ederek birbirine karışıyordu. Biraz sonra ağaçlar seyrekleşti ve çalılık artmağa başladı. Sonra beyaz kumla örtülü kasvetli bir sahaya geldim. Onu müteakip yine çalılık.

Sağ tarafta hafif bir gürültü işitiyordum. Bu beni kuşkulandırıyordu. Evvelâ bunu evham zannettim, çünkü arasıra durduğum zaman, etrafın sükûneti içinde, ağaçların tepelerini sallıyan akşam rüzgârlarının hışırtısından başka ses işitmiyorum. Yürümeğe başladığım zaman, her adım başında, aksisada gibi bir ayak sesi duyuyordum.

Çalılıklardan uzaklaştım. Hep açıklık yerlerden yürüyor, arasıra birdenbire geri dönerek, işittiğim bu ayak sesinin ne olduğunu anlamağa çalışıyordum. Hiçbir şey göremedim. Fakat civarımda benden başka bir

mahlûkun mevcudiyeti gittikçe daha ziyade belli oluyordu. Daha hızlı yürümeğe başladım. Biraz sonra bir tepeciğe rasgeldim, onu da geçince birdenbire arkama döndüm, katettiğim yola dikkatle bakmağa başladım. Yakın, uzak etraftaki her şey karanlık semaya teressüm ediyor, vazihan görünüyordu. Bir an, ufuktan, belli belirsiz bir gölge göründü ve kayboldu. Düşmanımın beni hâlâ takip etmekte olduğunu artık kat'iyyetle anlamıştım. Bu fena sahneye daha kötü ikinci bir hakikat inzimam etti:

Yolumu kaybetmiştim.

Bu gizli takipten yakamı kurtarmak endişesiyle, şaşkın ve nevmit, telâş içinde yoluma devam ettim. Muakkibim ya bana hücuma cesaret edemiyor, yahut fırsat kolluyordu.

Hem ilerliyor, hem de daima açıkta bulunmağa dikkat ediyordum. Arasıra duruyor, etrafı dinliyordum. Düşmanımın ikinci defa olarak takipten sarfınazar ettiğini gördüm, veyahut biraz evvelki gördüğüm, hayalden ibaretti. Dalgaların sesi kulağıma kadar geldi. Adımlarımı sıklaştırarak âdeta koşmağa başladım ve o esnada arkamdan birisinin ayağı kaydığını duydum.

Şiddetle geri dönerek, ağaçların birbirine karışan karaltıları arasından ortalığı seçmeğe çalıştım. Siyah bir gölgenin yan tarafa sıçradığını görür gibi oldum. Kımıldamadan durdum. Vücudümdeki kanın kulaklarımda yaptığı uğultudan başka bir şey işitemedim. Sinirlerimin gevşediğine, gördüklerimin hayalden başka bir şey olmadığına hükmettim. Metin adımlarla denizin hışırtısını duyduğum istikamete doğru yürüdüm.

Yolumun üzerinde ağaçlar seyrekleşti ve iki üç dakika sonra denizin karanlık sularına doğru uzayan bir buruna geldim.

Gece sakin ve berraktı. Yıldızlar, denizin hafif dalgaları üzerinde akisler yapıyordu. Biraz açıkta, dalgalar sığ bir kâya kümesi etrafında çırpıntılar yapıyor, beyaz köpükler saçıyordu. O zaman, Moronun evinin adanın diğer kısmında olduğunu hatırladım.

Arkamdan, bir dal çatırtısı işittim. Karanlığa doğru döndüm, hiçbir şey görmek kabil değildi. Daha doğrusu lüzumundan fazla görüyordum. Karanlıkta, müphem her cisim, beni tehdit eden, bana pusu kuran bir mahlûk hissini veriyordu.

Bu vaziyette, belki bir dakika kadar bekledim. Sonra, ağaçlardan gözümü ayırmadan, garbe doğru döndüm. Bu esnada karanlıklardan, beni takibe hazırlanan bir gölgenin sıyrıldığını gördüm.

Kalbim hızlı hızlı çarpıyordu. Uzaktan, garp istikametine doğru genişliyen bir koy göründü, durdum. Arkamdan gelen gölge de, benden on beş adım geride durdu. Koyun öbür ucunda hafif bir aydınlık görünüyor, kumlu sahilin gümüşî rengi, yıldızların ışığı altında hafifçe seçilebiliyordu. Uzaktan görünen aydınlık takriben iki mil mesafedeydi. Sahile inmek için, şüpheli gölgelerin beni beklediği ormandan geçmek ve sık çalılıklarla dolu bir yokuştan inmek lâzım geliyordu.

Şimdi düşmanımı biraz daha iyi görüyordum. Hayvan değildi, çünkü ayakta yürüyordu.

— Kimdir o? diye bağırdım.

Cevap yok. Bir adım attım, gölge kımıldamadı, yalnız toplanır gibi bir hareket yaptı. O esnada ayağıma takılan bir taş bana iyi bir fikir verdi. Gözümü gölgeden ayırmadan eğilerek taşı aldım. Bu hareketimi üzerine gölge, tıpkı bir köpek gibi tersyüzü dönerek karanlıklara daldı. O zaman, mektep çocuklarının köpeklere karşı kullandıkları bir usul aklıma geldi. Taşı mendilimin ucuna bağladım ve mendili simsıkı bileğime sardım.

Düşmanımın uzaklaşan ayak sesleri heyecanımı birdenbire gidermişti. O kaçarken ben beyhude yere hazırladığım silâhım elimde, soğuk soğuk ter dökerek titremeğe başladım. Uzun bir müddet hiçbir karar vermeden olduğum yerde kaldım. Neden sonra, orman ve çalılıktan geçerek sahile doğru inmeğe başladım. Bir nefeste bu mesafeleri aşmış ve kumluğa dahil olmuştum ki berikinin yine arkamdan beni takip ettiğini, koşa koşa geldiğini duydum.

Korkudan aklım büsbütün başımdan gitti. Olanca hızımla koşmağa başladım. Arkamdakinin de ayni sür'atle beni kovaladığını gördüm. Deli gibi bağırarak sür'atimi arttırdım. Yolumun üstünde, tavşanın dört, beş büyüklüğünde siyah siyah bir şeyler, koşarak ve zıplıyarak yokuşu tırmandılar.

Yaşadığım müddetçe bu korkunç takibi unutmıyacağım... Koşarken, arkamdan gelen düşmanımın a-

dımlarının bana yaklaşmakta olduğunu hissediyordum. O sarı aydınlık uzakta, beni nevmit edecek kadar uzakta hafif hafif yanıyor. Etrafım gecenin sessiz ve zifirî karanlığı ile dolu. Düşmanımın mütemadiyen arkamdan gelen ayak seslerini işitiyorum. Hamlaşmış olduğum için artık nefesnefese kalmıştım. Her adımda nefesim biraz daha kesiliyordu. Sağ tarafımda bir bıçak sokulur gibi keskin bir acı vardı.

VI

İKİNCİ DEFA FİRAR

Böylece yıldızların altında, evden görünen ışığa, o sarı ve hafif ışığa doğru boyuna koşuyorduk. Nihayet, evden kaçmama ve bu esrarengiz adayı dolaşmama sebep olan pümanın acı feryadını, ve ıstırap enininini hakikî bir hasretle işittim. O zaman, yorgunluğuma ve zayıflığıma rağmen, bütün kuvvetimi toplıyarak, ışığa doğru atıldım. Arkamdaki ayak sesi ağırlaştı, istikametini değiştirdi ve geriledi.

Binaya iyice yaklaştığım zaman, aydınlığın, kapısı açık kalan benim odamdan geldiğini gördüm ve Mongomeri'nin avazı çıktığı kadar bağırarak beni çağırdığını işittim.

Koşmağa devam ettim, zayf bir sesle kendisine mukabele ettim ve nefes nefese, artık düşecek gibi sallanarak yanına yetiştim. Kolumu yakaladı, yüzüm tamamile aydınlığa gelecek şekilde beni durdurdu:

— Nereden geliyorsunuz? dedi. Moro ile ben o kadar meşguldük ki sizi unutmuştuk. Biraz evvel aklımıza geldiniz ve aramağa başladık.

Beni odaya götürdü, açılır kapanır bir koltuğa oturttu. Odanın aydınlığı bir müddet gözlerimi kamaştırdı.

— Bize haber vermeden adayı dolaşmağa çıkacağınıza hiç ihtimal vermiyorduk, dedi. Çok korktum... Ey?... Ne oluyorsunuz?...

Son kalan metanetimi de artık kaybettim, başım göğsümün üzerine düştü. Kendime gelmekliğim için Mongomeri bana konyak içirdi:

— Allah aşkına şu kapıyı kapayınız, diye yalvardım.

— Garip bir şeye, bir mahlûka filân mı tesadüf ettiniz ?

Kapıyı kapadı, yanıma geldi. Başka sual sormadan bana tekrar su katılmış konyak verdi ve yemek yemeğe icbar etti. Bitkin bir haldeydim. Binadan ne zaman çıktığımı, ve ne gördüğümü sordu. Kısaca anlattım. Tarife sığmaz bir asabiyet içindeydim :

— Bu gördüklerimin mânası nedir? diye bağırarak sordum.

— O kadar müthiş bir şey değil, fakat herhalde bugünlük size kâfi.

Birdenbire pümanın canhıraş bir feryadı tekrar kulaklarımı tırmaladı, Mongomeri gene bir küfür savurdu :

— Hay Allah kahretsin ! Bu cenabet yer, Londradaki kedili lâboratuvardan daha berbat !.

Sözünü keserek sordum :

— Mongomeri, beni takip eden o mahlûk neydi ? Hayvan mı, yoksa insan mı ?

Dik dik gözlerimin içine baktı, dudakları tekal-

lüs etti, sonra nazarlarındaki o parlaklık birdenbire sönükleşerek, dedi ki:

— Tarifinize bakılırsa, hayal olacak.

Müthiş surette hiddetlendim. Fakat bu hiddetim birdenbire geçti. Bir koltuğa çökercesine oturdum. başımın ellerimin içine aldım. Puma yeniden inlemeğe başladı. Mongomeri, arkama geçti, ve elini omuzuma koyarak dedi ki:

— Dinleyiniz, Prendik, sizi bu musibet adada başı boş bıraktığıma hata ettim... Fakat azizim, gördüğünüz şeyler, zannettiğiniz kadar müthiş değildir. Sizin sinirleriniz bozulmuş. Size bir uyku ilâcı vereyim mi? Bu ses, daha uzun müddet devam edecektir. Uyumanıza bakın, yoksa karışmam.

Cevap vermedim, dirseklerim dizlerime dayalı, yüzüm ellerimin arasında, öylece duruyordum. Biraz sonra bir şişe içinde siyahımsı bir mayi getirerek bana içirdi.

Bu ilâcı itiraz etmeden içtim ve Mongomeri'nin yardımıyla hamaka uzandım.

Uyandığım zaman ortalık tamamile aydınlanmıştı. Uzun müddet kımıldamadan, yattığım yerde tavanı seyrettim. Kirişlerin bir gemi enkazından yapılmuş olduğunu gördüm. Başımı çevirdim, masanın üzerinde yemek hazırlanmıştı. Karnım aç olduğu için, hamaktan kalkmak istedim. Hamakın bir tarafı birdenbire altımdan kaydı ve ben dört ayak üstü yere düştüm.

Kalktım, masanın başına geçtim. Başım kurşun gibi ağırdı. Bir gün evvelki vakayı hayalmeyal hatırlıyordum. Camsız pencereden hafif hafif esen sabah rüzgârı ve yediğim yemek biraz aklımı başıma getir-

di. Birdenbire, odamın, avluya açılan dahilî kapısı aralandı. Döndüm, Mongomeri'yi gördüm:

— Nasılsınız? dedi, ben fevkalâde meşgulüm!

Bu sözü müteakip kapıyı tekrar çekerek gitti, kilitlemeği unuttu. Bir akşam evvel çehresinde gördüğüm ifadeleri hatırladım, geçirdiğim vakanın safahatı teker teker gözümün önünde canlandı. Yeniden bir nevi korku, bütün mevcudiyetimi kaplamağa başlamıştı, ve tam o anda acı bir feryat daha işitildi. Fakat bu sefer, feryat eden şey, puma değildi.

Ağzıma atmak için hazırladığım lokmayı tabağın kenarına bıraktım ve dinledim. Etraf sessizdi, sabah rüzgârının hışırtısından başka hiçbir gürültü işitilmiyordu.

Yanlış işittiğime zahip oldum.

Uzun bir müddet bekledikten sonra tekrar yemeğe başladım. Fakat kulaklarım kirişteydi. Bu aralık, çok hafif bir gürültü daha oldu. Bu gürültü çok hafifti ve derinden geliyordu. Lâkin, beni o dakikaya kadar bu duvarın arkasından işittiğim seslerin hepsinden daha fazla müteessir etti, dona kaldım.

Artık şimdi bu fasılalı seslerin ne sesi olduğunu tamamile anlamıştım. Bunlar hıçkırık ve ıstırap sarsıntılarile fasılanan bu iniltiler, insan iniltisi idi. Şüpheye mahal yoktu. İşkence edilen mahlûk bir insandı.

Bunu anlar anlamaz yerimden fırladım, kapıya koştum. Tokmağı çevirerek kapıyı ardına kadar açtım.

Mongomeri, bana doğru ilerliyerek bağırdı:

— Dur! Prendik! Ne yapıyorsun?

Gürültüyü işiten koca bir köpek havlamağa baş-

ladı. Yerdeki oluğun içinde kısmen pıhtılaşmış, kısmen henüz taze kanlar gördüm, burnuma asidfenik kokuları çarptı. Avluya açılan ilerideki kapının aralığından avlunun loşluğu içinde, gözüme, kanlı bezlere sarılmış, vücudü muhtelif yerlerinden kesilmiş, çerçeve şeklinde bir tahtaya bağlı bir şey ilişti ve bu manzaranın ortasında birdenbire sapsarı çehresi ve tehditkâr bakışlarile ihtiyar Moro belirdi.

Bir an içinde, kanlı ellerile omuzumdan yakalıyarak, ufacık bir çocuk gibi beni yerden kaldırdıdı ve odaya fırlattı. Arkamdan kapı şiddetle kapandı, Moro'nun hiddetten morarmış suratını göremedim. Anahtar kilidin içinde şiddetle döndü. Aralarındaki münakaşanın bazı kısımları kulağıma geldi. Moro :

— ...... bütün bir ömre bedel olan eseri mahvedecek !

Diyordu. Mongomeri, anlıyamadığım bir cümlenin arasında :

— Anlamıyor... diye bir şeyler söylüyor, öteki :

— Daha zamanı değil.. diye cevap veriyordu.

Sözlerinin alt tarafını işitemedim. Dimağım korkunç düşüncelerle dolu, titriyerek ayağa kalktım. «Bu mümkün mü yarabbi» diye düşünüyordum. Bir insana diri diri teşrih ameliyesi yapılır mı? Fırtınalı bir semada şimşek çakar gibi sür'atle dimağımı dolaşan bu fikir, korkunun dehşetile dağılan zihnimde birdenbire bir aksülâmel husule getirdi ve bizzat kendi hayatımın ne korkunç bir tehlikeye maruz bulunduğunu düşündüm.

Odanın kapısı henüz açık duruyordu. Bu yegâ-

ne kurtuluş ümidi idi.. Artık, Moro'nun diri diri ameliyat ettiği mahlûkun bir nisan olduğuna kat'iyyen emindim. Buraya geldikten sonra, onun ismini ilk defa işittiğim dakikadan itibaren, ada halkının gülünç hayvana benziyen şekillerile, doktorun bu vahşiyane meşguliyetleri arasında mütemadiyen bir münasebet aramakta idim; şimdi işi anlamıştım. Onun bir zamanlar naklidem hakkında yaptığı tecrübeler aklıma geldi. Bu adada gördüğüm mahlûklar demek oluyor ki bu adamın o menfur tecrübelerinin kurbanlarıydı.

Moro ve Mongomeri'nin maksatları beni esrarlarına vâkıf etmek vâdile burada alıkoymaktan ibaretti. Sonra bir sırasına getirip beni ölümden daha beter bir akıbete uğratacaklardı, işkence! İşkenceden sonra tasavvuru mümkün olabilecek sukutların en feciine maruz bırakacaklar, yani, beni hayvanlaşmış bir halde adayı dolduran yarı insan, yarı hayvan canavarların yanın göndereceklerdi.

Gözlerile bir silâh araştırdım, hiçbir şey bulamadım. Aklıma bir çare geldi. Açılır kapanır koltuğu devirdim, ayağımla basarak kollarından en sağlamını kopardım. Tesadüfen, bu kola mıhlı olan bir çivi beraber söküldü ve tahtayı baştanbaşa delerek üzerinde kaldı. Bu suretle elime tehlikeli bir silâh geçirmiş bulunuyordum. Dışarıdan bir ayak sesi işiterek derhal kapıyı açtım. Mongomeri'yi karşımda buldum. Harice açılan kapıyı kapamağa geldiğini anladım.

Başına vurmak üzere elimdeki sopayı havaya kaldırdım. Fakat o geri sıçradı. Bir saniye tereddüt ettim. Sonra bacaklarının bütün kuvvetile koşmağa

başladım. Duvarın köşesini döndüm. Mongomeri, hayret içinde arkamdan bağırıyordu:

— Prendik dur!... Ne yapıyorsun?... Aptallık etme! Prendik!

Bir dakika daha gecikseydim, odada kilitli kalacaktım ve tecrübe için lâboratuvara kapatılmış bir hayvan gibi akıbetime intizardan başka yapacak bir şeyim kalmıyacaktı. Mongomeri de duvarın kenarını döndü ve arkamdan bir daha seslendi. Sonra peşimden koşmağa başladı. Bağıra bağıra bir şeyler söylüyordu. Fakat anlamıyordum.

Bu sefer şimalişarkî istikametinde nereye gittiğimi bilmeden var kuvvetimle koşuyordum. Yokuşu tırmanırken arkama baktım, **Mongomeri ve hizmetçisi** beraber geliyorlardı. Yokuşun tepesine kadar hızla koştum ve aşılmaz çalılıklar ve çakıllarla dolu bir sahaya daldım. Bu suretle nefes nefese, kalbim çarparak bir mil kadar bir mesafe aştım, artık ne Mongomeri'yi, ne de hizmetçisini göremiyecek kadar uzakta idim. Daha ileri gitmeğe kudretim kalmadığı için sahil istikameti diye tahmin ettiğim tarafa döndüm ve bir sazlığın kenarına yığıldım.

Uzun bir müddet bu vaziyette kaldım. Korkudan yerimden kımıldıyamıyordum. Herhangi bir hattı hareket düşünemiyecek kadar şaşırmıştım. İçinde bulunduğum vahşi manzaralı saha, güneşin altında sessiz, uyukluyor gibiydi. Etrafta birkaç böceğin vızıltısından başka ses yoktu. Biraz sonra denizin, kumların üzerinde nefes alır gibi hafif hafif çıkardığı muntazam hışırtıyı işitmeğe başladım.

Aradan bir saat kadar geçmişti ki, Mongo-

meri'nin beni çağırdığını tekrar işittim. Sesi uzaktan, şimal istikametinden geliyordu. Bu ses beni, bir karar vermek mecburiyetinde bıraktı. O zamanki düşüncelerim, adada bu iki teşrihçi ile, hayvanlaştırdıkları kurbanlarından başka kimse bulunmadığı yolunda idi. Hiç şüphesiz, icabında, bu canavarları benim aleyhimde kulanabileceklerdi. Gerek Moro'nun, gerek Mongomeri'nin rovelverleri vardı, benim elimde ise, ucundaki ufacık çivisile, bir sopa müsveddesinden başka bir şey olmıyan bir tahta parçası vardı. Kendimi müdafaa edecek halde değildim.

Aç ve susuz olduğumu hissedinciye kadar, bulunduğum yerde öylece kaldım; vaziyetimin nekadar ümitsiz olduğunu ancak o zaman anladım. Yiyecek tedariki için ne yapmak lâzım geldiğini bilmiyordum. Ne civarımda bir ot veya yemiş tedarik edebilecek derecede nebatat ilmine vâkıftım, ne de adada baş boş gezen tektük tavşanları yakalıyabilecek bir vasıtam vardı. Halimi düşündükçe cesaretim kırılıyordu. Nihayet, çıkar yolu olmıyan bu vaziyet karşısında, aklıma, o tesadüf ettiğim hayvanlaştırılmış insanlar geldi. Bunlar hakkında hatırlıyabildiğim şeyleri düşünerek kendime esaret vermeğe çalıştım. Gördüğüm mahlûkların herbirini ayrı ayrı gözümün önüne getiriyor, yardım ümidine delâlet edecek iyi alâmetler tasavvur etmeğe yelteniyordum.

Birdenbire bir köpek havlaması işittim, bu bana yeni bir tehlike hatırlattı. Düşünmekle vakit geçirmeden, sopamı yakaladım ve deniz gürültüsünün geldiği tarafa, kabil olduğu kadar hızla seğirttim. Dikenleri çakı gibi keskin bir çalılıktan geçtim, vü-

cudüm kan içinde, esvaplarım parça parça bir halde bu çalılıktan sıyrıldığım zaman kendimi, Şimale doğru açılan uzun bir körfezin kenarında buldum. Bir dakika bile tereddüt etmeden suya yürüdüm. Birkaç adım atınca su dizlerime çıktı. Nihayet karşı sahile ulaştım ve kalbim çatlıyacak gibi çarparak bir sarmaşık kümesine daldım. Takibin sonu nereye varacağını beklemeğe karar verdim. Köpeğin yaklaştığını ve dikenlerin içinden geçerken havladığını işittim, sonra gürültü kesildi, kurtulduğumu zannediyordum.

Dakikalar geçiyor, sessizlik devam ediyordu. Aradan bir saat geçince, cesaretim geri geldi.

O anda ne pek fazla korku hissediyor, ne de kendimi pek fazla sefil buluyordum. Çünkü korkunun ve ümitsizliğin hudutlarını çoktan aşmıştım.

Artık hayatımdan tamamile ümidimi kesmiş olduğum için, bu inanış, bana, her şeyi göze alacak bir cesaret vermişti. Hattâ Moro'ya tesadüf etmeyi ve onunla karşılaşmayı için için istiyordum bile! Şimdi suyu aşmış olduğum için, pek fazla sıkışırsam, hiç değilse, işkencelerden kurtulacak bir vasıtam bulunduğunu, beni suda boğulmaktan menedemiyeceklerini düşünüyor, teselli buluyordum. Kendimi suda boğmak fikrini, derhal tatbik etmek bile aklımdan geçti. Fakat şu maceranın nasıl biteceğini görmek merakı, kendikendimi seyretmek arzusu buna mâni oldu.

Yorulan, dikenlerden sıyrılan ve yırtılan kollarımı, bacaklarımı kımıldattım, etrafımdaki ağaçlara baktım.

Gözlerim, beni tarassut etmekle meşgul siyah bir

çehreye ilişti. Yeşilliklerin ortasından birdenbire fırlamış gibi, orada, gözümün önünde belirmişti.

Bu çehreyi tanıdım. Mavnayı karşılamak üzere sahile gelen maymun suratlı mahlûktu. Mail bir palmiyenin gövdesine asılmış duruyordu. Sopamı sıkı sıkı kavrıyarak ayağa kalktım. Yüzyüze geldik. O, anlaşılmaz bir şeyler mırıldanıyordu. Anlıyabildiğim:

— Siz... Siz... Siz..., hecelerinden ibaretti.

Birdenbire atladı ve ağaç dallarını aralıyarak dikkatle beni süzdü.

Hayvanlaştırılmış insanlara tesadüf ettiğim zaman duyduğum nefret hissini, bu mahlûka karşı duymuyordum.

— Siz..., dedi, gemide...

Mademki lâkırdı söylüyordu, demek insandı, yahut hiç olmazsa Mongomeri'nin uşağı derecesinde insandı.

— Evet, diye cevap verdim, gemi ile geldim.

Parlak ve cevval bakışlarile beni tepeden tırnağa kadar süzüyor, gözleri ellerimde, elimde tuttuğum sopada, ayaklarımda, vücudümün, esvaplarımda açılan diken deliklerinden görünen kısımlarında dolaşıyordu. Şaştığı bir şey var gibiydi. Tekrar ellerime baktı. Kendi elini ileri uzattı, ve ağır ağır parmaklarını saydı :

— Bir, iki, üç, dört, beş, - ey ?

Ne demek istediğini o anda anlıyamadım. Sonraları, bu iki ayaklı mahlûklardan bir kısmının ellerinde teşekkülât bozuklukları bulunduğunu ve bazan bu ellerin, üç parmağının eksik olduğunu gördüm. Fakat, o dakikada onun bu hareketini bir selâm

telâkki ederek. ben de ayni hareketle mukabelede bulundum. Suratını büyük bir memnuniyet ifadesile buruşturdu. Kaçamaklı bakışlarile beni tekrar süzdü, sert bir hareketle geriledi ve kayboldu. Elile ayrık tuttuğu dallar birleşmiş ve kapanmıştı.

Ben de arkasından çalılığa girdim. O, yüksek dallardan aşağı sarkan bir sarmaşık demetine, sıska, uzun kolile asılmış, neş'eli, neş'eli sallanıyordu. Sırtı bana dönüktü:

— Ne yapıyorsun? diye sordum.

Olduğu yerde dönerek, aşağı atladı ve yüzünü bana çevirdi.

— Bana bak, dedim, buralarda yiyecek bulunur mu?

— Yemek... diye cevap verdi. İnsanların yediği yemek, şimdi... kulübelerde!

Gözleri, gene sarmaşıklardaydı.

— Peki amma kulübeler nerede? diye sordum.

— Aaa!

— Yeni geldim malûm ya, bilmiyorum.

Bu söz üzerine yarım sağa döndü, hızlı hızlı yürümeğe başladı. Bütün hareketleri, garip bir şekilde sür'atli idi.

— Arkamdan gelin, dedi.

Macerayı sonuna kadar götürmeye azmetmiştim, adımlarını takibe başladım. Kulübeler dediği şeyin, kendisi gibi iki ayaklı diğer mahlûklarla beraber oturduğu kaba saba bir sığınak olduğunu tahmin ediyordum. Kimbilir belki de bu mahlûklardan iyi bir muamele görecektim, belki de onları kendi lehime çevirebilecektim. Bu mahlûkların, kendilerine izafe

ettiğim insanlık hislerine nekadar yabancı olduklarını henüz bilmiyordum.

Maymun suratlı arkadaşım, kollarını sallıyarak, alt çenesi ileri doğru çıkık, yanımda yürüdü. Hatırlama kabiliyetine ne dereceye kadar malik olduğunu anlamak için sordum:

— Ne zamandanberi bu adada bulunuyorsun?

— Ne zamandanberi..., dedi.

Sualimi tekrar edince elinin üç parmağını açtı. Bu işaretin manasını anlamağa çalıştım, fakat ısrarın karşısında canı sıkıldığını gördüm. Sorduğum birkaç sualden sonra, birdenbire yanımdan ayrıldı ve bir ağacın dalında sallanan yemişlerin yanına gitti. Bir avuç dikenli meyva kopardı ve yemeğe koyuldu. Bu hareketini memnuniyetle seyrettim. Çünkü, hiç olmazsa bu civarda, yiyecek bir şey bulabileceğimi anlamıştım.

Ona daha başka sualler sormağa teşebbüs ettim, fakat gayet sür'atli ve zevzek zevzek cevaplarının ekserisi yersiz ve saçma idi. Nadiren münasebetli sözler söylüyor, lâkırdısının geri kalan kısmı papağan sözlerini andırıyordu.

Bütün bu teferrüatla zihnim o kadar meşguldü ki, takip ettiğimiz patikaya dikkat bile etmiyordum. Biraz sonra yarılmış, siyahımtırak ağaç kütüklerinin yanından, daha sonra, sarıya çalan beyaz renkte birtakım kabuklarla dolu bir meydandan geçtik. Buradan insanın burnunu ve genzini tıkayan keskin bir koku çıkıyor, etrafa yayılıyordu. Sağda, çıplak bir kayanın üstünden denizin maviliği göze çarpıyordu.

Patika, birdenbire, dar ve çukur bir sel yatağı halinde bir kıvrıntı yapıyordu. Buradan indik.

Kükürtlü toprakların göz kamaştırıcı parlaklığından sonra, bu geçit çok karanlık görünüyordu. Etrafında yükselen duvarlar dimdik yukarı çıkıyor, ve tepeleri birbirine yaklaşıyordu. Gözümün önünde kırmızılı yeşilli bir şeyler uçuşmağa başladı. Arkadaşım birdenbire durdu:

— Benim evim, dedi.

Önce, tamamile karanlık gibi görünen bir yarığın nihayetinde idim. Birtakım garip gürültüler işittim ve sol elimin tersile gözlerimi hızla uğuşturdum. Bakımsız kalmış bir maymun kafesinin kokusunu andıran pis bir koku yayıldı. Yarığın ilerisi gene genişliyor ve güneşli bir yeşilliğe açılıyor, ve bu açıklığın iki tarafından, dışarısının aydınlığı içeriye sızıyordu.

VII

KANUN DERSİ

O zaman, elime soğuk bir şey dokundu. Şiddetle titredim ve burnumun dibinde, derisi yüzülmüş bir çocuğa benziyen pembemsi, belli belirsiz bir şekil gördüm. Bu mahlûkun yüzündeki çizgiler tıpkı, (ati) denilen Amerika hayvanının çirkin çizgilerine benziyordu. Alnı aynı darlıkta, hareketleri ayni ağırlıkta idi. Gün aydınlığından birdenbire karanlığa girmekten hasıl olan göz kamaşması geçince, etrafımı daha iyi görmeğe başladım. Elime dokunan küçük mahlûk şimdi karşımda ayakta duruyor, beni seyrediyordu. Delilim ortada yoktu.

Bulunduğum yer, lâvlardan hasıl olan yüksek duvarların arasında kazılmış dar bir geçitti. Bu derin çukurun iki tarafındaki kayalara sarılmış sarmaşıklar, sazlar ve otlar, içine girilemiyecek kadar karanlık inlerin methalini teşkil ediyordu. Sel yatağı boyunca yukarı çıkan ve geçide götüren dolambaçlı yol ancak üç metre genişliğinde idi. O iğrenç koku,

bu yolu kaplıyan yemiş süprüntülerinden, türlü türlü çöplerden, döküntülerden hasıl oluyordu.

Pembe, küçük mahlûk gözlerini kırpıştıra kırpıştıra hâlâ beni seyrediyordu. O esnada, maymun adam bu inlerden en yakinindekinin kapısında göründü ve bana, girmemi işaret etti. Ayni zamanda, ağır vücutlü, acemi yürüyüşlü bir acîbe inlerin birinden, kıvrıla kıvrıla ilerliyerek çıktı ve biçimsiz vücudile, yaprakların parlak yeşilliği ortasında dikildi. Bana bakıyordu. Geldiğim yoldan geri dönmek niyetile ufak bir tereddüt geçirdim. Fakat nihayet, gene kararımı vererek, sopamı sıkı sıkı kavradım ve delilimin arkasından, pis kokulu ine girdim. Burası yarım daire şeklinde bir meydandı. İç duvar vazifesini gören kayalığın dibinde, Hindistan cevizi vesair meyvalardan mürekkep bir erzak yığını duruyordu. Yerde lâvdan ve tahtadan yapılmış kaba bir takım âletler vardı. Bunlardan biri de bir nevi kötü iskemlenin üstüne konmuştu. İçeride ateş yoktu. İnin en karanlık köşesinde, şekilsiz bir kitle oturuyordu. Beni görünce homurdandı. Beni getiren maymun adam methalden gelen hafif aydınlığın ortasında ayakta durdu ve bana, kabuğu kırılmış bir hindistan cevizi uzattı. Ben karşı köşeye çekildim ve yere çömeldim. Uzatılan Hindistan cevizini aldım, kemirmeğe başladım.

İçimdeki büyük korkuya ve kulübenin içindeki tahammül edilmez havasızlığa rağmen, sükûnetimi kabil olduğu kadar muhafaza ediyordum. Küçük pembe mahlûk kapının önünde gene göründü, arkasından, iki ayaklı, esmer suratlı, parlak gözlü başka

bir mahlûk daha geldi ve onun omuzunun üstünden içeriyi seyretti.

Karşı köşedeki şekilsiz kitle:

— Ey? diye seslendi.

Delilim cevap verdi:

— İnsan, insan, benim gibi insan, canlı insan!

Karanlıktan çıkan o ses, homurtu halinde gene işitildi:

— Yeter!

Heyecan verici bir sessizlik ortasında cevizimi yemekle meşguldüm. Karanlıkta ne olup bittiğini beyhude yere anlamağa çalışıyordum.

Ses tekrar işitildi:

— Bu adam, bizim aramızda mı yaşıyacak?

Bu ses kuvvetli, bir parça çekingen ifadeli bir sesti. Garip, ıslıklı gibi bir âhengi vardı. Fakat şive çok düzgündü.

Maymun adam, benden bir şey bekler gibi yüzüme baktı. Hasıl olan sükûtun bir sual sessizliği olduğunu anladım.

— Evet, sizin aranızda yaşıyacak, dedim.

— Bu da adam, kanunu öğrensin.

Şimdi gözlerim karanlıkta, daha karanlık bir şeyin, başı omuzlarına gömülü gibi görünen, yere çömelmiş bir mahlûkun müphem şeklini seçmeğe başlıyordu. Kulübenin kapısında iki baş daha peyda oldu. Elimdeki sopayı daha sıkı kavradım. Karanlıkta oturan gölge daha kuvvetli bir sesle:

— Emirleri söyleyin, dedi ve bir ilâhi âhengile okumağa başladı:

— Dört ayakla yürümiyeceksin. Kanun budur...

Şaşkın şaşkın bakıyordum. Maymun adam :

— Emirleri söyleyin, diye mırıldandıktan sonra, ayni cümleyi tekrar etti. Kapının önüne biriken diğer mahlûklar da hep bir ağızdan iştirak ettiler. Seslerinin âhenginde tehdit edici bir ifade seziliyordu. Bu budalaca sözleri benim de tekrarlamaklığım icap ettiğini anladım. Delice bir âhenk başladı. Karanlıkta oturan mahlûk, arka arkaya bir sürü duayı, ayrı cümleler halinde okuyor, ötekiler ve ben tekrar ediyorduk. Kelimeleri söylerken, iki yana sallanıyorlar ve elleriyle bacaklarına vuruyorlardı. Ben de onları taklit ettim. Bu karanlık kulübede, içeriye sızıntı halinde giren tek tük ışık hüzmelerile leke leke aydınlanan, iki tarafa sallana sallana bir ağızdan ilâhi okuyan bu müphem ve gülünç mahlûkların ortasında kendimi âdeta ölmüş ve başka bir âleme göçmüş farzediyordum.

Bir ağızdan bir âhenkle okuyorduk :

— Dört ayak yürümiyeceksin. Kanun budur... Biz insan değil miyiz ?

— Suyu dilinle içmiyeceksin. Kanun budur... Biz insan değil miyiz ?

— Et yemiyeceksin, balık yemiyeceksin. Kanun budur. Biz insan değil miyiz ?

— Ağaç kabuklarını tırmalamıyacaksın. Kanun budur... Biz insan değil miyiz ?

— Öteki insanları kovalamıyacaksın. Kanun budur... Biz insan değil miyiz ?

Bu sözlerin mabadini tahmin etmek güç değildir. Bu delice hareketlerden sonra, o zaman en münasebetsiz, en imkânsız, en ayıp saydığım başka hareket-

lerin yasaklığına ait hükümleri saymağa başladık Hepimiz âhenkli birfaaliyet içinde, gittikçe artan bir sallanma ile, bu garip kanunun maddelerini tekrarlıyorduk.

Zahiren bu kaba mahlûkların tesirine kapılıyor görünmekle beraber, için için gülmekle iğrenme arasında hisler duyuyordum. Bitmez tükenmez bir yasak listesini okuduktan sonra, ilâhî, başka bir üslûpla devam etti :

— Istırap evi onundur.
— Yaratan el onundur.
— Yaralıyan el onundur.
— İyi eden el onundur.

Ve bu tarzda bir sürü (onundur) la biten cümleler, (o) dedikleri her kimse, onun hakkında ekserisi anlıyamadığım mânalar taşıyan uzun uzun sözler söylediler. Rüyada hiçbir zaman şarkı söylendiğini işitmediğim için, rüya gördüğümü de zannetmiyordum.

— Öldüren nur onundur.
— Derin denizler onundur.

Mütemadiyen okuyorduk.

Bu sırada aklıma korkunç bir şey geldi :

Moro, bu adamları hayvanlaştırdıktan sonra, kavruk kalan dimağlarına, kendi allahlığını telkin etmek suretile bunları ifsat ediyordu. Fakat bunu düşündükten sonra bile, okumağa iştirakten kendimi menedemedim. Etrafımdaki mahlûkların beyaz dişleri ve kuvvetli pençeleri gözümün önünde idi. Okuyorduk :

— Gökyüzünün yıldızları onundur.

Nihayet, ilâhî bitti. Maymun adamın yüzü ter

içindeydi. Gözlerim şimdi karanlığa alıştığı için, sesin geldiği köşede oturan mahlûku daha iyi görüyordum. Vücudü insan vucudüne benziyordu. Fakat zağar tüyünü hatırlatan gri ve donuk bir tüyle kaplıydı. Bu mahlûk neydi ? Etraftaki öbür mahlûklar neydi acaba ?

Kendinizi, tasavvuru mümkün olabilen en müthişb ir sürü sakat ve aptalın ortasında farzederseniz, benim, bu gülünç insan taslaklarının arasında bulunduğum esnada duyduğum hislerin bazılarını anlıyabilirsiniz.

Maymun adam :

— Bu da benim gibi beş parmaklı bir adam, beş parmaklı, beş parmaklı ! diyordu.

Ellerimi uzattım. Köşedeki kül renkli mahlûk öne doğru eğildi :

— Dört ayak yürümiyeceksin. Kanun budur. Biz insan değil miyiz? dedi.

Sonra, garip şekilde biçimsizleştirilmiş, ele benzer bir uzuv uzatarak parmaklarımı tuttu. Hayretten ve acıdan bağırmamak için kendimi güç tuttum. Parmaklarımı muayene etmek için eğildi ; methalden sızan ışığa doğru ilerledi. İçimden bir tiksinme yükseldi.

Bu mahlûkun yüzü ne insan, ne de hayvana benziyordu. Bu çehre, göz ve ağız yerlerinde birer kavis bulunan külrengi bir tüy yığınından ibaretti. Bu korkunç mahlûk bu tüy yığınının altından çıkan sesile :

— Tırnakları kısa, ama daha iyi ; uzun tırnaklarla rahatsız olanlar var, diye fikrini söyledi.

Elimi bıraktı, gayriihtiyarî sopamı yakaladım.

Maymun adam :

— Kök ve ağaç yiyeceksin. Onun emri böyledir, diye mırıldanıyordu.

Külrengi mahlûk dedi ki :

— Kanunu ben öğretirim. Yenilerin hepsi kanun öğrenmek için buraya gelirler. Ben karanlıkta oturur ve kanunu tekrar ederim.

Kapıda duran iki ayaklılardan biri :

— Doğru söylüyor, dedi.

— Kanuna karşı gelenlerin cezası müthiştir. Bu cezadan hiç kimse kurtulamaz.

Ötekiler, birbirlerine kaçamaklı nazarlarla bakarak :

— Hiç kimse kurtulamaz, diye tekrar ettiler.

Maymun adam bu sözleri tasdik etti :

— Hiç, hiç, hiç kimse kurtulamaz. Bakınız. Bir kere küçük bir şey yaptım, fena bir şey. Konuşuyordum, konuşuyordum ama söylediğim şey lâkırdı değildi. Kimse bir şey anlamıyordu. Sonra elimi yaktılar, ateşle işaret koydular. O büyüktür, o iyidir.

Külrengi mahlûk oturduğu köşeden yine :

— Hiç kimse kurtulamaz, dedi.

Ötekiler yangözle birbirine bakarak tekrar ettiler:

— Hiç kimse kurtulamaz.

Külrengi mahlûk sözüne devam ediyordu :

— Herkesin fena bazı huyları vardır. Sizin huyunuzu daha bilmiyoruz. Öğreneceğiz. Bazılarında, kımıldanan şeyleri takip etmek, gözetlemek, gizlice sokulmak, beklemek ve atılmak, öldürmek ve ısırmak, derin ısırmak huyu vardır... Bu fenadır... Öteki insanları kovalamıyacaksın, kanun budur. Biz insan değil miyiz ?

Et yemiyeceksin, balık yemiyeceksin; kanun budur. Biz insan değil miyiz?

Methalin kapısında duran kabasaba bir mahlûk:

— Hiç kimse kurtulamaz, diye lâfa karıştı.

Kanun bekçisi olan külrengi mahlûk yine söze başladı:

— Herkesin fena huyları vardır. Bazılarının, ağaç köklerini dişlerile ve ellerile kazıp toprağı koklamak huyu vardır. Bu fenadır.

Methaldeki mahlûklar hep bir ağızdan:

— Hiç kimse kurtulamaz, diye bağırdılar.

— Bazıları ağaçların kabuğunu soyar, bazıları ölülerin mezarını kazar, bazıları kafakafaya, yahut ayaklarile, yahut tırnaklarile döğüşürler, bazıları belli etmeden ısırır, bazıları pislikten hoşlanır.

Maymun adam baldırını kaşıyarak:

— Hiç kimse kurtulamaz, dedi.

Küçük pembe mahlûk da onu taklit etti:

— Hiç kimse kurtulamaz.

— Ceza şiddetli ve muhakkaktır. Onun için, kanunu öğrenmeli. Emirleri tekrarlayın.

Bunu söyledi ve tekrar bu kanunun o garip maddelerini dua gibi okumağa koyuldu. Yeniden, bütün bu mahlûklar ve ben yüksek sesle okumağa ve sallanmağa başladık. Bu bir teviye söylenmeden ve kulübenin murdar kokusundan artık başım dönüyordu. Fakat işin sonunu anlamak ümidile kendimi tuttum.

— Dörtayak yürümiyeceksin, kanun budur. Biz insan değil miyiz?

O kadar fazla patırtı ediyorduk ki, dışarıdan gelen bir gürültüyü işitemedim. Ancak, gözüme ilişen

domuz kılıklı adamlardan biri olduğunu tahmin ettiğim bir mahlûk, pembe mahlûkun tepesinden başını uzatarak korku ile karışık bir sesle anlıyamadığım bir şeyler söylediği zaman kendime geldim.

Methalde, ayakta duranlar derhal ortadan kayboldular. Delilim olan maymun adam dışarı fırladı, karanlıkta oturan mahlûk onu takip etti. Önümden geçtiği sırada bunun şişman, acemi tavırlı ve gümüşü renkte tüylü olduğunu gördüm. İçeride şimdi yalnız kalmıştım.

Methalin önüne henüz gelmemiştim ki, bir köpek sesi işittim.

Ayni zamanda kulübeden dışarı fırladım. İskemle sapından sopam elimde idi, zangır zangır titriyordum.

Önümde bu iki ayaklı acayip mahlûklardan belki yirmi tanesi birikmiş, arkaları bana dönük, omuzlarına batmış duran biçimsiz kafalarını ve uzun kollarını hararetle sallıyorlardı. Yarı hayvan suratlı başka mahlûklar, öteki inlerden fırlıyor, endişeli yüzlerle bakışıyorlardı. Bunların baktıkları tarafa gözlerimi çevirince, geçitin öbür ucundan, ağaçların arasından Moro'nun silik siluetini ve korkunç beyaz saçlarını gördüm. Yanında sıçrıyan köpeğini eliyle tutuyordu.

Mongomeri, elinde rovelveri olduğu halde, arkadan geliyordu.

Bir saniye, korku ve dehşetten donakaldım.

Arkama döndüm, yayvan, külrengi suratlı, kırpışık gözlü bir mahlûk, geçitin önünde duruyor, yolu kapıyordu.

Bu mahlûk bana doğru ilerliyordu. Etrafıma bakındım ve sağımda, kayadan duvarda, beş altı metre

kadar mesafede dar bir yarık gördüm. Bu yarıklardan bir ışık huzmesi giriyor ve dik bir şekilde aksediyordu.

Benim bu yarığa doğru ilerlediğimi gören Moro:

— Dur, diye bağırdı, ve sonra:

— Tutun! diye emir verdi.

Bu emri işiten mahlûklar, birer birer başlarını çevirerek bana baktılar. Bereket versin ki hayvan dimağlarında intikal sür'at yoktu.

Yanımda duran, Moro'nun ne dediğini anlamak için o tarafa doğru bakmakla meşgul olan salak bir mahlûka omuz vurarak yere devirdim. O, düşerken bir başkasına çarptı, beraber yuvarlandılar. Beni yakalamak istedi, fakat muvaffak olamadı. Pembe küçük mahlûk üstüme atıldı, bir sopada o da tekerlendi ve sopanın çivisi, iğrenç suratını çizdi. Yokuş yukarı bir patikaya tırmandım. Arkamdan bir uluma ve birtakım feryat işittim:

— Yakalayın, tutun...

Külrengi canavar arkamdan yetişti. Ötekiler de uluyarak onun peşinden geliyorlardı.

Dar yarıktan tırmandım ve hayvan - adamların köyünün garp tarafına çıktım. Kraterli araziyi koşa koşa aştım, dik bir yokuştan indikten sonra yüksek kamışlarla dolu bir sığlığa geldim. Bu sığlığa daldım. Sık ve karanlık bir noktaya kadar ilerledim. Burada zemin yumuşaktı, bastıkça çöküyordu.

Yarık, benim için bulunmaz bir niymet yerine geçmiş, patikanın darlığı ve dikliği arkamdan gelenlerin ilerlemesine hayli mâni olınuştu. Ben kamışlığa dal-

dığım zaman, peşimden gelenlerin en önündeki, yarıktan henüz çıkıyordu.

Birkaç dakika sık kamışların arasında koştum. Az sonra etrafımda tehditkâr gürültüler başladı. Beni takip edenlerin seslerini, çiğnenen kamışların ve arasıra kırılan dalların çatırtısını işitiyordum. Acib mahlûklardan bazısı, vahşi hayvan gibi uluyordu.

Sol taraftan köpeğin havlamasını ve Moro ile Mongomeri'nin seslerini duydum.

Birdenbire sağa doğru döndüm. Tam bu sırada, Mongomeri'nin bana seslendiğini işittim, canımı kurtarmak için kaçmamı ihtar ediyir gibi geldi.

Ayaklarım kaygın ve balçıklı zemine gömülmeğe başladı, fakat ümitsizliğin verdiği bir azimle ileri atıldım, dizkapaklarıma kadar çamura gömülerek yürüdüm, nihayet iri kamışların arasında dolambaçlı bir patikaya çıktım. Takip edenlerin şamatası sola doğru uzaklaştı. Bir yerde, kedi büyüklüğünde, pembe renkli üç acayip hayvan, sıçrıyarak önümden kaçtılar. Bu patika, beyaz lekelerle dolu bir meydandan geçerek tekrar sazlıklara dalıyordu.

Sonra, ayni patika, dik bir uçurumun yanından dolaşarak birdenbire, hiç beklenmedik bir dönemeç yapıyordu. Bu noktaya bütün kuvvetimle koşa koşa geldiğim için, uçurumun, boşluğa tekerlendiğim zaman farkına vardım.

Başaşağı dikenlerin içine yuvarlandım, bir kulağım yırtıldı, yüzüm, gözüm kan içinde kaldı. Düştüğüm yer arızalı, kayalıklar ve dikenlerle dolu bir selyatağı idi.

Etrafımda, uzun helezonlarla kıvrılan bir sis ta-

bakası dolaşıyor, bu sisin çıktığı ince bir su sızıntısı, dolaşa dolaşa dibe diğru iniyordu. Güneşin bu en hararetli zamanında bu sis beni hayrete düşürmekle beraber, düşünmekle geçirecek vaktim yoktu. Suyun gittiği istikameti takip ederek ilerledim. Bu suretle denize kadar gidebileceğimi ve kendimi suda boğacak yolu bulabileceğimi umuyordum. Düştüğüm zaman elimdeki sopayı kaybettiğimin sonradan farkına vardım.

Gitgide sel çukuru darlaştı ve ilerisini düşünmeden suyun içine daldım. Fakat derhal çıkmak mecburiyetinde kaldım. Çünkü su âdeta kaynar bir halde idi. Suyun üstünde de, kükürtlü bir köpük yüzüyordu. Biraz ilerleyince, çukur, bir dönemeç yapıyor, ve uzaktan mavi ufuk bellibelirsiz görünüyordu. Güneş, denizin üstünde sayısız pırıltılarla tutuşuyordu.

Ölümüm karşımda duruyordu.

Kan ter içinde ve nefes nefese idim. Peşimden gelenleri geride bırakmış olmaktan doğan bir sevinc hissediyordum. Bu sevinç ve heyecan kendimi, derhal suya atarak öldürmeme mâni oldu.

Geldiğim istikamete döndüm, kulaklarım kirişte idi. Havada, uçuşan sineklerin vızıltısından, ve fundalıklarda sıçrıyan böceklerin çıkardığı sesten başka hiçbir gürültü işitilmiyordu.

Derken, bir köpek havlaması, arkasından da birtakım boğuk sesler ve bir kırbaç şakırtısı duyuldu. Bu gürültüler arttı, sonra azaldı, yukarı doğru uzaklaşarak kayboldu. Takip bir müddet icin durmuş gibiydi.

Fakat artık bu iki ayaklı mahlûklardan yardım beklemenin nafileliğini anlamıştım.

Denize doğru yoluma devam ettim. Sıcak su deresinin mansabı kum ve otlarla dolu idi. Yaklaştığım zaman bu otların ve kumların üstünde yengeçlerin, müteaddit ayaklı, uzun vücutlu birtakım hayvanların kaynaştığını gördüm. Dalgaların yaladığı sahile kadar sokuldum. Artık kendimi emniyette görüyordum. Arkama döndüm, ellerimi kalçalarıma dayadım ve sıcak su akıntısının, dumanlar saçarak daldığı yeşillikleri seyrettim. Fakat haddinden fazla heyecan içinde idim ve - tehlikenin ne olduğunu hiçbir zaman anlamamış olanların inanamıyacağı bir hakikat olarak - kendimi öldüremiyecek derecede meyustum.

O zaman, bir ümit daha mevcut olduğu aklıma geldi. Moro, Mongomeri ve yanlarındaki hayvan sürüsü benim peşimde koşarlarken, ben, sahilden dolaşarak binaya avdet edemez miydim. Onlara karşı bir yan yürüyüşü yaparak binaya ulaşmak, orada esasen uydurma yapılmış olan duvardan bir taş sökerek küçük kapının kilidini kırmak, bir bıçak, bir tabanca, ne bileyim, herhangi bir silâh bulmak ve avdetlerinde, onlara kafa tutmak belki de kabil olacaktı. Herhalde bu suretle hayatımı pahalıya satmış olacaktım.

Dalgaların boyunca ilerliyerek garba doğru döndüm. Batmakta olan güneşin gözkamaştırıcı ışıkları gözlerimde alev alev yanıyor, Bahrimuhite mahsus olan hafif meddin, denizin üzerinde uzun kabartılar halinde başladığı görülüyordu.

Bir aralık, sahil, Cenuba doğru döndü ve güneş sağımda kaldı. Sonra, birdenbire, uzakta ve karşıma gelen tarafta, çalılıkların arasından, Moro ile külrengi

iri köpeğinin, Mongomeri'nin, daha sonra iki kişinin daha çıktıklarını gördüm ve durdum.

Onlar da beni gördüler ve kollarını sallıyarak, bana işaretler ederek ilerlemeğe başladılar. Olduğum yerden kımıldamıyarak onların gelişini seyrettim.

Yanlarındaki o iki yarı hayvan insan, yolumu kesmek için, çalılıklara doğru seğirttiler. Mongomeri de koşmağa başladı, fakat bana doğru. Moro yanında köpeği olduğu halde daha aheste br yürüyüşle arkadan geliyordu.

Nihayet silkindim ve denize doğru dönerek kat'î bir kararla dalgaların içine atıldım. Otuz metre kadar ilerledikten sonra su belime kadar çıktı. Ayaklarımın altından deniz böceklerinin kaçıştığını hissediyordum.

Mongomeri :

— Ne yapıyorsunuz ? diye bağırdı.

Yarı belime kadar su içinde olduğum halde döndüm, baktım. Mongomeri, nefesnefese, deniz kenarında duruyordu. Çok koştuğu için yüzü kıpkırmızı olmuş, uzun yassı saçları karmakarışık bir halde, sarkan dudağının arasından intizamsız dişleri görünüyordu. Moro da yaklaşmıştı. Yüzü solgun ve ciddî idi. İpinden tuttuğu köpek bana bakarak havladı. Gerek Mongomeri'nin, gerek Moro'nun ellerinde sağlam birer kırbaç vardı. Yüksekte, çalılıkların dibinde, yarı hayvan adamlar tetikte bekliyorlardı.

— Ne yapacağım, dedim,intihar ediyorum.

Mongomeri ile Moro bakıştılar ve Moro :

— Nicin intihar ediyorsunuz? diye sordu.

— Çünkü sizin işkencenize düşmektense ölmek evlâdır.

Benim bu sözüm üzerine Mongomeri:

— Ben size demedim mi idi? dedi ve Moro ona alçak sesle cevap verdikten sonra yine bana:

— Size işkence edeceğimi nereden tahmin ediyorsunuz? diye sordu.

— Gözümle gördüğüm şeyler ve sonra, şu karşıdakiler!.

Moro elini kaldırdı ve:

— Sus! dedi.

— Susmıyacağım, diye cevap verdim. Onlar da birer insandı, şimdi ne hale gelmişler? Hiç olmazsa ben o hale gelmiyeceğim.

Gözlerim, muhataplarımın arkasında duranlara ilişti. Arkada sahilde Mongomeri'nin uşağı Mling ve mavnayı sevkeden beyaz elbiseli kaba mahlûklardan biri duruyordu. Daha ileride, ağaçların gölgesinde, maymun suratlı başka bir mahlûk, onun arkasında bellibelirsiz birkaç çehre daha gördüm.

Onları elimle işaret ederek ve işitsinler diye sesimi daha yükselterek:

— Bu mahlûklar kimdir? diye bağırdım. Onlar da insandı, sizin gibi birer insandı. Onları, o insanları alçakca bir usulle hayvanlaştırdıktan sonra, esir gibi kullanmağa başladınız, fakat onlardan hâlâ korkuyorsunuz.

Elimle Moro'yu işaret ettim ve yabanî mahlûkların işitmeleri için bütün kuvvetimle bağırdım:

— İşitiyor musunuz?.. Bu adamlar sizden korkuyorlar, anladınız mı? Korkuyorlar. Niçin cesaretsizlik ediyorsunuz. Kalabalıksınız, ne çekiniyorsunuz...

Mongomeri:

— Allah aşkına susunuz Prendik! diye bağırdı.
Moro da:

— Prendik! diye sesleniyordu.

Sanki sesimi örtmek istiyormuşçasına ikisi birden bağırıyordu.

Onların arkasından, yabanilerin mütecessis yüzleri, meraklı bakışları, iki yana sarkan şekilsiz elleri ve biçimsizleştirilmiş omuzları daha bariz gözükmeğe başlıyordu. Söylediğim sözlerin mânasını anlamağa, insanlık hayatlarına ait mazilerinden bir şeyler hatırlamağa çalışıyorlar gibi bir halleri vardı.

Şimdi hatırlıyamadığım bir sürü hezeyanlar söyledim, durdum. Bilhassa, Moro ile Mongomeri'nin öldürülmesi icap ettiğini, onlardan korkmağa lüzum olmadığını anlattım ve bu fikirleri o yabani mahlûklara izah etmeğe uğraştım. Yabanilerden biri ağaçların altından çıktı. Ötekiler de, sesimi daha iyi işitmek için onun peşinden ilerlediler ve nihayet, ben, nefesim tükenerek sustum. Ben susunca, Moro, metîn ve sert sesile:

— Bir saniye beni dinleyin, sonra yine istediğinizi söylersiniz, dedi.

— Buyurun, dedim.

Öksürdü, birkaç saniye düşündü, sonra bağırarak:

— Prendik, lâtince söylüyorum, kötü bir lâtince ama, anlamağa çalışın. Bunlar insan değil, diri diri ameliyat edilmiştir. İnsan mamulâtı. Sonra anlatacağım. Lûtfen sudan çıkın.

Gülerek:

— Kimi aldatıyorsunuz? dedim. Pekâlâ lâkırdı ediyorlar, kulübe yapıyorlar, yemek pişiriyorlar. Vak-

tile insanmışlar. Buradan çıkarsam sizin için hayırlı olmaz.

— Bulunduğunuz yerin biraz ilerisi çok derindir Prendik... Fazla miktarda da köpekbalığı vardır.

— Tam benim aradığım şey. Muhtasar ve müfit. Acele etmeyin hele size güzel bir oyun oynıyayım da.

— Durun! Durun!.

Bu sözü söyliyerek parlak bir şey çıkardı ve ayaklarının dibine attı.

— Bu dolu bir rovelverdir, dedi. Mongomeri de kendi silâhını atacak, sonra, sizin münasip göreceğiniz bir mesafeye kadar uzaklaşacağız. Biz uzaklaşınca gelip rovelverleri alırsınız.

— Tabiî yanınızda bir üçüncü rovelver daha vardır.

— Prendik, rica ederim biraz düşünün. Sizi bu adaya davet eden ben değilim. Sonra, geçen gece size uyku ilâcı vermiştik, bizim için bundan güzel fırsat olmazdı. Şimdi ilk korkunuz geçtiği için daha iyi muhakeme edebilirsiniz. Mongomeri'de, sizin tevehhüm ettiğiniz tip var mıdır? Sizi takip edişimiz, sırf sizin iyiliğiniz içindir. Çünkü bu ada tehlikeli garibelerle doludur. Siz zaten kendinizi suda boğarak ölmek istiyorsunuz. Niçin size silâh atalım ?

— Mademki öyledir, ben kulübede otururken adamlarınızı niye üzerime saldırttınız?

— Çünkü sizi bulacağımızdan ve tehlikeden kurtaracağımızdan emindik. Ondan sonra da, yine sizin selâmetiniz için, izinizi bile bile kaybettik.

Düşündüm. Bu sözler doğru gibi görünüyordu. Sonra başka bir şey hatırladım.

— Ya binada gördüğüm şey neydi? dedim.

— Püma idi.

Mongomeri söze karıştı:

— Dinleyiniz Prendik, dedi. Buna budalalık, sersemlik derler. Sudan çıkınız, rovelverleri de elinize alınız, öyle konuşalım. Şu yaptığımızdan daha fazla hiçbir şey yapamayız.

İtiraf edeyim ki, o zaman ve daima Moro'dan çekiniyor ve korkuyordum. Fakat Mongomeri ile anlaşabilirdim. Biraz düşündükten sonra:

— Uzaklaşın ve ellerinizi yukarı kaldırın, dedim.

Mongomeri, mânalı bir baş işareti yaparak:

— İşte o olmaz, dedi. Haysiyet meselesi.

— O halde lûtfen ağaçların yanına kadar gidin.

Mongomeri:

— Ne budalaca işler! diye söylendi.

İkisi de yürüdü ve orada güneşte ayakta duran sağlam, cevval, fakat inanılmaz derecede hakikate uzak altı yedi mahlûkun karşısında durdular. Mongomeri kamçısını şaklattı, yabaniler, tabanları kaldırarak ağaçların arasına kaçıştılar. Mongomeri ile Moro'nun kâfi derecede uzaklaştıklarını görünce, sahile çıktım, rovelverleri aldım ve muayene ettim. İşin içinde bir oyun bulunmadığına tamamile emin olmak için, orada gördüğüm yuvarlak bir lâv parçasına doğru bir el ateş ettim. Taş paralandı ve kumun üstü kurşun parçalarile doldu.

Bununla beraber yine bir an tereddüt ettim ve nihayet iki elimde de birer rovelver olduğu halde yanlarına gittim.

Moro:

— Ha şöyle, dedi. Fakat günümün, en ehemmiyetli kısmını berbat ettiniz.

Mongomeri ile beraber, sessiz, sedasız, önümde yürümeğe başladılar. Öyle bir tavır takınmışlardı ki, halimden utanıyordum. Şaşkınlığı henüz geçmemiş olan yabaniler, ağaçların altına sinmişlerdi. Önlerinden kabil olduğu kadar sükûnetle geçtim. İçlerinden birisi, beni takip etmek ister gibi bir harekette bulundu. Fakat Mongomeri kamçısını şaklatınca çekildi. Ötekiler, ses çıkarmadan, gözlerile bizi takip ettiler. Bu yabaniler, belki de evvelce hakikaten hayvandılar. Fakat, hayvanların düşündüğünü şimdiye kadar hiç görmüş değildim.

VIII

MORO'NUN İZAHATI

Yemek biter bitmez Doktor Moro:

— Şimdi anlatıyorum, dinleyin Prendik, dedi. İtiraf edeyim ki, siz, şimdiye kadar ağırladığım misafirlerin en müşkülpesendisiniz. Şunu da söyliyeyim ki bu, hatırınız için yaptıklarımın sonuncusudur. Bundan böyle, intihar tehditlerinize karşı yerimden bile kıpırdamam, hattâ bundan dolayı başıma dert açılacağını bilsem bile!.

Solgun ve çevik parmakları arasında bir sigara olduğu halde açılır kapanır koltuğa oturdu. Tavan lâmbasının ışığı beyaz saçlarını aydınlatıyor, gözleri, camsız pencereden yıldızları seyrediyordu. Ben, ortamıza masayı alarak, ondan kabil olduğu kadar uzağa oturmuş ve rovelverleri elimin yetişebileceği bir yere koymuştum. Mongomeri yanımızda değildi. Bu ufacık odada, ikisinin de yanımda bulunması zaten işime gelmiyordu.

Miro dedi ki:

— Diri diri teşrih yapıldığını iddia ettiğiniz mah-

lûkun insan değil, sadece bir püma olduğunu nihayet kabul ediyorsunuz değil mi?

Beni, binanın iç tarafına götürerek pümayı göstermiş ve beni inandırmıştı.

— Evet, dedim,fakat canlı canlı limelenmiş, kesilmiş, doğranmış bir püma. Böyle bir manzaraya ikinci defa şahit olmayı kat'iyyen istemem...

Moro sözümü kesti:

— Onun ehemmiyeti yok, dedi. Hiç olmazsa bu merhamet hislerinizi kendinize saklayın. Mongomeri de tıpkı sizin gibiydi. Pümayı gördünüz ve inandınız. Şimdi, size vereceğim fizyoloji konferansını sükûnetle dinleyin.

Moro, canı çok fazla sıkılan bir adam tavrile bana mesaisini anlatmağa başladı. Anlattıkça hararetleniyordu. Çok sade ve inandırıcı bir ifadesi vardı. Arasıra, sesinde, istihzalı bir eda seziyor ve karşılıklı vaziyetlerimizi düşündükçe utancımdan kızarıyordum.

Adada gördüğüm mahlûklar insan değildi, ve hiçbir vakit de insan olmuş değillerdi. Bunlar hayvandı, insanlaştırılmış hayvandı, diridiri teşrihin bir zaferiydi.

Moro anlatıyordu:

— Mahir bir teşrih mütehassısının, canlı mahlûklar üzerinde neler yapmağa muktedir olduğunu unutuyorsunuz. Ben, kendi hesabıma, şimdi burada yaptığım tecrübelerin bugüne kadar tatbik edilmiş olmamasına şaşıyorum.

Gerçi insan vücudünde uzuv kesme, ayırma, sinir vesaire çıkarıp alma gibi ameliyeler yapılıyor. Meselâ göz şaşılığı cerrahî bir ameliye ile iyi edilebildiği gibi

düzgün bir göz de ayni şekilde şaşılattırılabilir. Uzuv kesme vak'alarında, vücudün arasında birçok karışıklıklar, hislerde değişmeler, nesiçlerin hassasiyetlerinde başkalıklar hasıl olur. Bunlardan bahsedildiğini işitmişsinizdir, zannederim.

— Tabiî, dedim. Fakat şu iğrenç iki ayaklı mahlûklar...

— Sıra ile anlatacağım, dedi. Daha başındayız. Bu söylediklerim alelâde hâdiselerdir. Cerrahî ilmi bundan daha yüksek işler meydana getirebilir. İmha veya tebdil etmek nekadar kolaysa, yenisini yapmak da o derece kolaydır. Burnu olmıyan bir insana burun yapmak için cerrahîde bir usul vardır, belki de bundan bahsedildiğini işitmişsinizdir. Alından bir deri parçası çıkarılır, buruna yapıştırılır. Bu deri o noktaya iltisak eder. Bu ayni hayvanın vücudünün bir noktasından alınıp diğer bir noktasına tatbik edilen bir nevi aşıdır. Bu aşının, başka bir hayvanın vücudündan henüz kaldırılmış bir parça ile yapılması da kabildir, meselâ diş için olduğu gibi. Deri ve kemikle yapılan aşı tedaviyi kolaylaştırır. Cerrah, yaranın ortasına, başka bir hayvanın vücudünden çıkarılan deri parçalarını, yahut henüz öldürülen bir hayvanın kemiklerinden alınan kırıntıları yerleştirir. Hunter'in, bir boğanın sırtına horoz ibiği aşıladığını bilmem duydunuz mu? Hortumlu fareler de ayni şekilde imal edilmiştir. Farenin burnuna, başka bir farenin kesilen kuyruğu aşılanmak suretile görünmemiş bir fare nev'i yapmak kabildir.

— Demek ki bu yabanî mahlûklar da sun'î!.

— Evet. Gördüğünüz bu mahlûklar kesilmiş, biçilmiş yepyeni şekil verilmiş sun'î mahlûklardır. Ha-

yatımı, canlı vücutlerin böyle hamur gibi iğilip bükülmesine, şekillendirilmesine vakfettim.

Daima yeni yeni neticeler elde ederek senelerce tetebbülerde bulundum. Dehşete kapılıyorsunuz gibi görüyorum. Halbuki söylediklerim işitilmemiş şeyler değil. Bütün bunlar çoktanberi pratik anatomi sahasında malûmdur. Fakat hiç kimse kendinde tatbik cesaretini görememiştir. Ben, bir hayvanın, yalnız haricî şeklini değiştirmekle kalmam. Bir mahlûkun, fizyolojisi, kimyevî âhengi de devamlı surette değişebilir. Canlı veya ölü maddelerin, sizin de hiç şüphesiz bildiğiniz şekilde, aşılanması usulü ve diğer telkih usulleri bunun bir misalidir. Buna benzer diğer bir usul de kan naklidir. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, ben de işe bu usulle başladım. Bu usul sık sık tatbik edilmektedir. Kurunuvustada, cüce, bacaksız, çolak ve daha bilmem ne şekilde sakat insanlar imal eden cerrahlar vardı. Onların usulü daha nadir tatbik edilen bir usul olmakla beraber, herhalde daha cür'etkârane şeylerdi.

Cambazhanelerde el'an bu gibi sakat soytarı bakiyelerine tesadüf edilir. Victor Hugo'nun «Gülen Adam» isimli eserinde buna dair uzun tafsilât vardır.

Sözlerimi şimdi daha iyi anlamağa başladığınızı zannediyorum. Ayni hayvanın vücudünün bir noktasındaki nesci, diğer bir noktasına, yahut bir hayvanın nescini başka bir hayvana aşılamanın, kimyevî aksülâmellerinin ve serpilip büyüme tarzlarını tadil etmenin, uzuvlarındaki mafsalların düzeltilmesinin, velhasıl en derin ve gizli köşelerine varıncıya kadar heyeti

umumiyesini değiştirmenin kabil olduğunu görüyorsunuz.

Fakat, bilginin bu harikulâde şubesi, ben onu ele alıncıya kadar, hiç kimse tarafından bir gaye olarak ve sistem dahilinde tetebbü ve tetkik edilmiş değildi. Bu nevi birtakım cerrahî tecrübeler evvelce de yapılmıştır. Düşünürseniz bunun, tesadüf eseri olan bazı misallerini hatırlarsınız. Birtakım zalim müstebitler, canîler, at ve köpek cambazları gibi kimseler, birçok cühelâ ve birtakım beceriksizler, sırf menfaat saikasiyle, buna benzer teşebbüsler yapmışlardır. Antiseptik cerrahî usullerile ve tabiî kanunların ilmî cephelerile gerçekten mücehhez olarak bu meseleyi ilk defa ortaya atan ben oldum.

Bu işin, vaktile, gizli olarak tatbik edilmiş olması akla gelebilir. Meselâ bitişik kardeşler gibi mahlûklar... Engizisyon mahzenlerinden cereyan eden vukuat bu kabildendir. Gerçi, bunların başlıca hedefi, işkenceye artistik bir şekil vermekti, fakat bazı engizisyoncuların da, azçok fen meraklısı olduğu şüphesizdir...

Doktorun sözünü yarıda kestim

— Evet, amma, dedim, bu mahlûklar, bu hayvanlar lâkırdı ediyorlar!

Doktor, bu hayvanların filhakika lâkırdı ettiklerini söyledi ve diri diri cerrahî ameliye işinin, sadece fizikî bir istihale yaratmakla kalmadığını isbata devam etti. Bir domuzu terbiye etmenin kabil olduğunu söylüyordu. Zihnin yapısı, vücudün yapısından daha az mutlaktır. Gitgide büyüyen ve inkişaf eden ipnotizma ilmi, irsî, eski seciyelerin yeni telâkkilerile değiştirilmesi ve bu telâkkilerin, irsî ve sabit fikirler

üzerine aşılanarak onların yerini tutması mümkün olduğunu gösteriyor.

Bu hususta, ben onunla bir fikirde değildim. Fakat doktor, azçok kaba bir şekilde itirazımı reddetti, iddialarının doğru olduğunda ısrar ve mesaisini izaha devam etti.

Model olarak neden dolayı insan şeklini intihap ettiğini sordum. Bu intihabında, o zaman bir ahlâk fesadı seziyordum. Gene de o kanaatteyim.

Bunun sırf tesadüften ibaret olduğunu söyledi:

— Meselâ, koyundan lâma, lâmadan koyun yapabilirdim, diye cevap verdi. İnsan vücudü şekli, zekânın sanata karşı olan temayülünü, diğer herhangi mahlûk şeklinden daha ziyade, besliyor. Bununla beraber, yalnız insan yapmakla kalmadım. Bir iki defa...

Bir müddet sustu, sonra devam etti:

— Ah, bu yıllar! Nekadar çabuk geçti gitti! İşte sizin hayatınızı kurtarmak için gene bütün bir gün kaybettim: size izahat vermek için de bir saat vakit zayi etmekle meşgulüm.

— Buna rağmen, gene anlamıyorum, dedim. Bütün bu mahlûkları ıstıraba mahkûm etmenizi haklı gösterecek sebep hangisidir? Benim nazarımda, diri diri teşrih yapmağı mazur gösterecek yegâne saik tatbikat...

— Tamam, dedi, doğru söylüyorsunuz. Fakat, görüyorsunuz ki benim yaradılışım başka türlüdür. Noktainazarlarımız başka. Siz maddiyetçisiniz.

Sözünü şiddetle kestim:

— Ben maddiyetçi değilim.

— Kendi noktainazarıma göre söylüyorum. Zira, aramızdaki düşünüş farkı, işte bu ıstırap bahsindedir. Gözle görülen, yahut işitilen ıstırap sizi rahatsız ettiği müddetçe, saikiniz kendi ıstıraplarınız olduğu müddetçe, fenalık ve günah hakkındaki fikirlerinizin esasını ıstırap teşkil ettikçe, dediğim gibi, bir hayvanın hissettiği şeyi biraz daha müphem olarak hisseden bir hayvan olarak kalacaksınız. Bu ıstırap...

Bu safsatalar karşısında sabrım tükendi, omuzlarımı silktim. O devam etti:

— Fakat bilseniz bu ıstırap nekadar hiçten bir şeydir. Fennin yarattığı hakikatlere karşı gerçekten açık duran bir zekâ, bunun pek ehemmiyetsiz bir şey olduğunu idrak etmelidir. Belki de, bu küçük seyyareden başka, en yakın yıldız için bile gayrimer'î olan bu cevvî toz tanesinden başka hiçbir yerde, ıstırap dediğimiz şey mevcut değildir. Kendilerine doğru el yordamiyle ilerlediğimiz kanunla... Esasen, arz üzerinde dahi, bütün şu yaşıyan şeyler arasında, ıstırap ne ifade eder ki?

Doktor Moro, böyle diyerek, cebinden küçük bir çakı çıkardı, bir ağzını açtı, bacağını görebileceğim şekilde, oturduğu koltuğu ileri sürdü, sonra, çakıyı bacağına daldırdı, çıkardı:

— Bunu evvelce de görmüşsünüzdür, dedi. İğne batmış kadar ancak acıtır. Şu halde, demek oluyor ki, adalenin kendisinde, ıstırap duyma kabiliyeti mutlak surette mevcut değildir. Bu his, derinin ve bacağın bazı noktalarında bulunabilir. Acı, bizi ikaz etmeğe memur, hususî bir tıb müşavirinden başka bir şey değildir. Her canlı et acı duymaz, sinirler keza, hattâ,

his sinirleri bile. Göz sinirlerinin duygularında hakikî ıstırap kabiliyetinden eser bile yoktur. Göz sinirlerini yaralıyacak olursanız, sadece alev şeklinde ışıklar görürsünüz. Kulak sinirlerinde husule gelen âfetler de, sadece kulakta uğultular yapar. Nebatlar kat'iyyen acı duymazlar. Necmi bahrî, yahut yengeç gibi süflî hayvanların da can acısını katiyyen duymamaları muhtemeldir. İnsanlar, zekileştikçe, ve refahlarını, istirahatlerini daha zeki surette temine çalıştıkça, kendilerini tehlikeden haberdar eden hisse daha az ihtiyaçları kalır. Vücutten ergeç sökülüp çıkarılan birçok lüzumsuz şeyler gördüm. Siz görmediniz mi? Demek oluyor ki can acısı lüzumsuzlaşıyor.

Esasen, her aklıselim sahibi insan gibi, ben de dindar bir adamım Prendik. Dünyanın yaratıcısı tarafından kullanılan usuller hakkında sizden daha fazla malûmat sahibi bulunduğum kanaatini edinmiş olabilirim. Zira, yaşadığım müddetçe, onun kanunlarına, kendime göre mana vermekle meşgul oldum. Halbuki siz, zannederim, kelebek kolleksiyonu yapmakla meşgulsünüz. Binaenaleyh, şunu söyliyeyim ki, zevkin ve ıstırabın, cennetle veya cehennemle hiçbir alâkası yoktur. Zevk ve ıstırap!... Erkeklerin ve kadınların, zevke ve ıstıraba son derece ehemmiyet verişleri, kendisinden üredikleri hayvanın irsiyetinden başka bir şey değildir.

Görüyorsunuz ki, araştırmalarımın beni sevkettiği yoldan ilerledim. En iyi usul de budur. Bir mesele ortaya koyarım, bu meseleyi halledecek bir metod icat ederim ve yeni bir mesele ile karşılaşırım. Filân veya falan şey mümkün müdür? Yolunda bir sualin ceva-

bını bulmak için, araştırıcının nasıl fikrî bir ihtirasa kapıldığını imkân yok tasavvur edemezsiniz. Bu fikrî ihtirasların verdiği garip zevki kabil değil anlıyamazsınız. İşte benim bulmak istediğim şey de, canlı bir vücudün, yuğurulabilmek kabiliyeti itibarile vâsıl olabileceği azamî haddir.

— Fakat bu pek hainane bir şey...

— Bugüne kadar, madde bahsinde ahlâkı hiç düşünmedim. Tabiati tetkik etmek, insanı hiç olmazsa tabiat derecesinde hain yapıyor. Taharriyatıma devam ederken yalnız, halletmek istediğim meseleyi ve malzemeyi gözönünde tuttum. Malzemem işte orada, kulübelerde dolu... Mongomeri ile ben buraya geleli on bir sene oluyor; yanımızda Yeni Kaledonya yerlilerinden altı kişi vardı. Adanın yemyeşil sükûnetini ve etrafımızı kuşatan bomboş, engin denizi, daha dönmüş gibi hatırlıyorum. Mevki beni bekliyor gibiydi.

Eşyamızı karaya çıkardık ve bu evi inşa ettik. Kaledonyalılar, kendi kulübelerini sel yatağının yanına yaptılar. Ben, burada, getirdiğim malzeme üzerinde çalışmağa başladım. İlk zamanlar, çirkin vakalar oldu. Tecrübelerime bir koyun üzerinde başlamıştım. Bir buçuk gün çalıştıktan sonra, nişter elimden kaydı ve hayvan öldü. Bu sefer başka bir koyun aldım. Bunu bir korku ve ıstırap mahlûku haline getirdim. Sonra yaralarını sardım, iyileşmesini bekledim. Ameliyat bitince, koyun bana tamamile insanî bir şekil almış gibi göründüydü, fakat onu tekrar gördüğüm zaman eserimden hiç memnun olmadım. Beni hatırlıyor, benden müthiş surette korkuyordu. Bir koyun kadar da akılsızdı. Ona baktıkça, şekilsizliği büsbütün gözüme batı-

yordu. Nihayet bu ucubenin ıstıraplarına nihayet verdim. Böyle korkak, cesaretsiz ve hassas, ıstıraba karşı koyacak mücadele enerjisinden mahrum hayvanlardan insan vücude getirmek mümkün değil.

Koyundan sonra, bir goril üzerinde tecrübeye devam ettim. Bu hayvan üzerinde, gayet itinalı bir şekilde çalıştım; arka arkaya bütün müşkülleri yendim ve ilk insanımı yarattım. Bütün bir hafta, gece gündüz ona şekil vermeğe uğraştım. Bilhassa dimağı tashihe muhtaçtı. Bu dimağa birçok ilâveler yapmak, onu bir hayli değiştirmek icap etti. İşimi bitirip de gorili sargılar, bağlar içinde karşımda hareketsiz görünce, elimde negroit tipinden, mükemmel bir nümune bulunduğuna hükmettim. Gorilin yanından, yaşıyacağına kat'iyyen kanaat getirdikten sonra ancak ayrıldım. Ve bu odaya geldim. Mongomeri'yi, burada, sizinkine çok benziyen bir haleti ruhiye içinde buldum. Derece derece insanlaşan hayvanın feryatlarından, sizi çok heyecana düşüren o feryatlardan bir ikisini işitmişti. Bidayetlerde, Mongomeri'ye, işlerimin iç yüzünü tamamile anlatmamıştım. Kaledonyalılar da beni görünce korkuyorlardı. Mongomeri'nin, bir dereceye kadar itimadını kazandım. Fakat Kaledonyalıların adadan kaçmalarına mâni olmakta müthiş güçlük çektik. Nihayet muvaffak oldular ve yat böylece elimizden gitti.

Gorili terbiye etmek için üç dört ay uğraştım. Ona ingilizcenin mebadisini öğrettim. Sayılar hakkında biraz fikir verdim. Hattâ alfabeyi okuttum. Fakat gabi idi. Gerçi, ondan daha gabi birçok budalalar görmüşümdür.

Terbiyesine başladığım zaman, dimağı bomboştu.

İnsan olmadan evvelki mevcudiyeti hakkında hiçbir fikri yoktu. Yaraları tamamile iyi olduktan, bağları çözülüp ıstırabı bittikten sonra, ve bir iki kelime söylemeğe başlayınca, onu Yeni Kaledonya yerlilerinin yanına götürdüm, kendilerine yeni bir arkadaş getirdiğimi söyledim.

Önce, ondan müthiş surette korktular. Bu benim biraz haysiyetime dokundu; zira, eserimden gurur duyuyordum. Fakat, goril o kadar âciz ve zelil, öyle sakin ve yumuşak başlı idi ki, çok geçmeden alıştılar, yanlarına kabul ettiler ve terbiyesi ile meşgul olmağa başladılar. Kendisine gösterilen şeyleri çok çabuk öğreniyor, mükemmel surette taklit ve temsil ediyordu. Hattâ, kendisi için yaptığı kulübe, ötekilerin yaptığı kulübelerden çok daha güzeldi. Yeni Kaledonyalılardan bir tanesi, misyonerimsi bir şeydi. Gorile okumayı, daha doğrusu hecelemeyi öğretti, ahlâk hakkında iptidaî bazı bilgiler verdi. Fakat, hayvanın yaradılışı pek iyi değilmiş.

Bu işten sonra birkaç gün dinlendim ve Avrupa fiziyolojistlerini uyandırmak maksadile, mesaimi baştan aşağı yazmağa karar verdim. Fakat, bir gün, gorilimi, bir ağaca tırmanmış, kendisine takılan Kaledonyalılara maskaralık ederken gördüm. Kendisine çıkıştım, bu halin bir insana yakışmadığını söyledim, onda hicap hissini uyandırmağa çalıştım ve buraya avdet ettim. Mesaimin neticesini ilân etmeden evvel daha iyi bir eser vücude getirmeğe karar vermiştim. Kararımı da tatbik ettim. Fakat, ne de olsa, imal ettiğim mahlûklar, aradan bir müddet geçince tedenni ediyorlar, hayvanlık hisleri, günden güne galip geliyor. Daha iyisini

yapacağıma ve bu işi başaracağıma da eminim. Bu püma...

Fakat, maksada gelelim. O Yeni Kaledonya yerlilerinin hepsi bugün ölmüş bulunuyor. Bir tanesi mavnadan denize düştü; bir tanesi de topuğundan yaralanmış, yarası bir ottan zehirlenmiş, öldü. Geri kalan dört kişiden üçü, yata binip kaçtılar ve zannederim boğuldular. İnşallah öyledir. Sonuncusu da... öldü. Fakat yerlerine başkalarını koydum. Mongomeri, ilkönce, tıpkı sizinki gibi hareket etti. Sonra...

Birdenbire sordum :

— Öteki ne oldu? O öldü dediğiniz Kaledonyalı.

— Birçok insan imal ettikten sonra, nihayet bir mahlûk daha vücude getirdim ki...

Biraz tereddüt etti.

— Sonra? dedim.

— Öldürdük.

— Anlamıyorum. Yani...

— Evet. sonuncu Kaledonyalıyı öldürdü. Daha eline geçirdiği birçok mahlûku da öldürdü. İki gün peşinde koştuk. Kazara serbest bırakılmıştı. Ben henüz onu koyuvermek niyetinde değildim. Daha tam olmamıştı. Sadece bir tecrübe tahtası mahiyetinde idi. Yılan gibi yerde kıvranan, elsiz ayaksız bir şeydi. Müthiş bir kuvveti vardı, ıstırabından da kudurmuş bir hale gelmişti. Yüzen bir domuz balığı gibi son derece süratli bir yürüyüşü vardı. Birkaç gün ormanlarda saklandı. Rasgeldiğine saldırdı, nihayet takibine çıkmağa mecbur olduk. O zaman, adanın şimal kısmına çekildi, etrafını kuşattık. Mongomeri, benimle beraber bulunmak için ısrar etmişti. Yeni Kaledonyalıların elin-

de bir karabina vardı. Cesedini bulduğumuz zaman, bu tüfeğin namlusu S harfi gibi bükülmüştü; üstünde diş yerleri görülüyordu. Mongomeri, canavarı bir kurşunda öldürdü...

Doktor sustu. Ben de susuyor, onun yüzünü tetkik ediyordum. Biraz sonra tekrar söze başladı:

— Hulâsa, dokuz senesi İngilterede geçen, yirmi senelik bir zamandanberi çalışıyorum; hâlâ, her yaptığım şeyde bir nokta var ki bütün plânlarımı altüst ediyor, fena neticeler verdiriyor ve beni yeniden uğraştırıyor. Bazan, kendi seviyemin fevkine çıkıyorum, bazan da aşağı düşüyorum. Fakat daima tahayyül ettiğim şeylerden uzak kalıyorum. İnsan şeklini şimdiden kolaylıkla vücude getirebiliyorum. Zarif, kıvrak veyahut kalın ve kaba her şekli yaratmak benim için kolay bir iş. Yalnız, eller ve pençeler beni çok uğraştırıyor. Bunları serbestçe yuğurup şekillendirmeğe cesaret edemiyorum. Fakat, başlıca güçlük çektiğim nokta, dimağda yapılması icap eden ince tadilât ve aşı meselesi. Yarattığım mahlûkların zekâsı ekseriya gayet iptidaî kalıyor; izahı imkânsız, hiç beklenmedik boşluklar arzediyor. En noksan kalan tarafı da his merkezinin, bir türlü tayin edemediğim bir noktasıdır. Orada, insanlığı bozan iştahlar, sevkitabiîler ve arzulardan mürekkep gizli ve garip bir hazne var ki, bazan birdenbire patlıyor ve yarattığım mahlûkun bütün benliğini sarıyor. Benim şekillendirdiğim bu mahlûkları tetkike başlar başlamaz, acip ve tehlikeli şeyler gibi gördünüz. Halbuki ben, onları yaratır yaratmaz, münakaşa kabul etmez derecede hakikî birer insan yarattığıma kani bulunuyorum. Sonra sonra, on-

ları tetkik ettikçe, tedricen bu kanaatim azalıyor. Hayvanlıklarının delilleri birer birer yüzlerinde görülmeğe başlıyor. Fakat, bu güçlüğü de yeneceğim. Canlı bir mahlûku bu yakıcı ıstırap banyosuna her sokuşumda, kendikendime: bu sefer, aklı başında bir mahlûk yaratacağım, diyorum. Düşünürseniz, on sene, insanın yaratılması için sarfedilen yüz binlerce yılın yanında hiç kalır.

Doktor Moro, derin bir düşünceye daldı, sonra ilâve etti:

— Fakat, hedefe yaklaşıyorum, aradığım sırrı bulacağım. Bu püma...

Tekrar sustu, yine başladı:

— Tedenni ediyorlar. Üzerlerinden elimi çeker çekmez, hayvanlık hisleri tekrar meydana çıkmağa başlıyor.

Uzun bir sükût daha oldu. Bu sefer ben sordum.

— Demek ki, imal ettiğiniz garibeleri o sel yatağındaki inlere gönderiyorsunuz öyle mi?

— Kendileri gidiyorlar. Hayvanlıklarının galip gelmeğe başladığını hissedince salıveriyorum, doğru oraya koşuyorlar. Hepsi bu evden ve benden fena halde korkuyor. Orada, o sel yatağındaki inlerde bir beşeriyet müsveddesi vardır. Mongomeri orayı iyi bilir, çünkü onların her işine karışır. Bir ikisini terbiye etti, bizim hizmetimize bakıyorlar.

Bundan utanıyor, fakat öyle zannediyorum ki, bu mahlûklardan bir ikisine karşı bir nevi muhabbet bes-

liyor. Kendi bileceği şey, beni alâkadar etmez. Kendi hesabıma, bu mahlûklardan iğreniyorum, bana yarım kalmış insanlar hissini veriyorlar. Onlarla hiç alâkadar değilim. Zannederim, yeni Kaledonyalı misyonerin öğrettiği usulleri tatbik ediyorlar ve bir nevi aklî hayatı taklit ediyorlar. Biçare mahlûklar! Kanun dedikleri bir şeyleri var; «her şey onun» diye ilâhiler söylüyorlar. Kendi inlerini kendileri yapıyorlar, meyvalar topluyorlar, ot koparıyorlar. Hattâ çiftleşiyorlar. Fakat, bütün bunlarda görebildiğim şey, hayvan ruhları taşıdıklarından ibaret. Bu pümada biraz ümidim var. Kafasını ve beynini yaparken çok dikkatli çalıştım.

Doktor Moro bir müddet düşünceye daldı. Bu müddet zarfında ben de düşünüyordum. Sonra birdenbire ayağa kalktı.

— Bütün bunlara ne dersiniz? diye sordu. Hâlâ benden korkuyor musunuz?

Yüzüne baktım. Şimdi, karşımda, soluk benizli, beyaz saçlı, sakin bakışlı alelâde bir insan vardı. Ürperdim. Sualin ikinci kısmına cevap vermek için kendisine bir rovelver uzattım.

İstemiyerek cevap verdi

— Yanınızda kalsın.

Sonra gülümsedi ve ilâve etti :

— İki gününüz hayli dolu geçti.

Bir müddet düşündü, sonra, iç kapıdan çıktı. Dışarıya açılan kapıyı derhal kilitledim.

Tekrar yerime oturdum. Bir müddet bir nevi uyu-

şukluğa gömülüp kaldım. Zihnen, bedenen ve hissen öyle yorgundum ki, fikirlerimi, Doktor Moro'nun sevkettiği noktanın haricine çıkaramıyordum. Pencere, karşımda, apaçık, kara bir göz gibi bana bakıyordu. Nihayet bir gayret sarfederek kalktım, lâmbayı söndürdüm ve hamaka uzandım. Çok geçmeden derin bir uykuya dalmışım.

IX
CANAVARLAR

Uykudan çok erken uyandım. Doktor Moro'nun izahatı hâlâ kulaklarımda çınlıyordu. Hamaktan indim, kapıya kadar gittim, kilitli olup olmadığına baktım. Sonra, pencerenin parmaklığını muayene ettim. Sağlamdı. Bu insan şeklindeki mahlûkların hakikatte hayvandan bozma ucubeler, gülünç insan taklitleri olduğunu bildiğim için, bunların nelere kadir olabileceklerini düşünüyor, müphem bir korkuya kapılıyordum. Bu müphem his, sebebi ve mahiyeti belli bir korkudan daha beterdi.

O esnada kapı vuruldu ve Mling'in sesini işittim. Rovelverlerden birini cebime koydum, ötekini elime aldım, kapıyı açtım. Mling, her zamanki gibi, haşlanmış ottan ve az pişmiş bir tavşandan ibaret yemeği getirerek

— Bonjur mesye, dedi.

Mongomeri onun peşisıra geliyordu. Müdekkik gözlerile, kolumun vaziyetini derhal gördü ve hafifçe gülümsedi.

Piima, daha çabuk iyi olması için o gün istirahat halinde bırakılmıştı. Fakat Doktor Moro inzivayı çok sevdiği için bizim yanımıza gelmedi. Gemide gördüğüm iki ayaklı mahlûkların hayatı hakkında biraz daha sarih fikir edinmek üzere, Mongomeri ile konuşmağa başladım. En fazla merak ettiğim şey, bu ucubelerin nasıl olup da Moro ile Mongomeri'ye hücum etmedikleri ve nasıl olup da birbirini paralamadıkları idi.

Mongomeri, bu cihetten kısmen emniyette oluşlarını bu hayvanların dimağî kabiliyetlerinin mahdut olmasına medyun bulunduklarını söyledi. Zekâlarının artmış olmasına ve hayvanî sevkitabiîlerine doğru ric'ate mütemayil bulunmalarına rağmen, kafalarında, Moro'nun yerleştirdiği sabit fikirlerin bulunması, zekâlarını mutlak surette tahdit ediyordu. İpnotize edilmiş gibi idiler. Kendilerine, birtakım şeylerin yapılması imkânsız olduğu, diğer birtakım şeylerin de yapılmaması lâzımgeldiği söylenmişti. Bu yasaklar, onların zihninden her türlü itaatsizlik veya münakaşa ihtimalini de silmişti. Bununla beraber, diğer bazı şeyler de vardı ki, hayvan sevkitabiîsi ile Moro'nun terbiyesi, bunların etrafında mütemadiyen çatışıyordu. Kanun adını verdikleri birtakım vâız parçaları, bu hayvanların dimağında, derin surette kökleşmiş ve daima isyana amade bulunan yaradılışlarında meknuz ihtiraslarla çarpışıp duruyordu. Mütemadiyen bu kanunu tekrar ediyorlar ve mütemadiyen ona karşı geliyorlardı. Mongomeri ve Moro, onların kan kokusu duymamalarına bilhassa dikkat ediyorlar ve bu bakımdan, bu mahlûkları, hususî bir nezaret altında tutu-

yorlardı. Kan lezzetinin vereceği, önüne geçilemez iştahtan korkuyorlardı.

Mongomeri'nin bana anlattığına göre, kanun korkusu, bilhassa kedi cinsinden olan mahlûklarda, ortalık karardıktan sonra, son derece azalıyordu. O saatten sonra, hayvanlıkları galip gelmeğe başlıyordu. Alaca karanlık, bunlarda bir macera iptilâsı uyandırıyor ve gündüz akıllarına bile getirmiyecekleri şeylere cür'et ediyorlardı. Adaya geldiğim günün akşamı pars - adamın beni kovalaması, herhalde bundan ileri geliyordu. Fakat, benim burada bulunduğum ilk zamanlar, Moro'nun hayvan-adamları, kanuna ancak kaçamak şeklinde, ve ortalık karardıktan sonra karşı geliyorlardı. Gündüzleri, müteaddit yasaklara hepsi itaat ediyorlardı.

Adaya ve ada sakinlerine dair bazı tafsilât vermenin ve bazı hâdiseleri nakletmenin zamanı gelmiştir kanaatindeyim. Yassı ve denizden az yüksek olan bu adanın, girintili ve çıkıntılı bir çevre içindeki mesahası, takriben sekiz on kilometre murabbamdan ibaretti. Toprağı volkanlı idi ve üç tarafında mercan adaları vardı. Adanın şimal kıyısındaki bir iki ufak indifa çukuru ve bir sıcak su kaynağı, adayı yaratan kuvvetin yegâne nişanesi olarak kalmış bulunuyordu. Arasıra, hafif bir yer sarsıntısı oluyor, bazan da, indifa çukurlarından semaya doğru hafif hafif yükselen duman helezonları şiddetle buhar fışkırtıyordu. Fakat hepsi bundan ibaretti. Mongomeri, hepsi Doktor Moro'nun imal ettiği mahlûklardan mürekkep olan ada halkının şimdi altmış kadar olduğunu söyledi. Ormanın kuytu köşelerinde yaşıyan ve insan şeklile hiç

alâkaları olmıyan, sayısı daha az acibeler bu hesaba dahil değildi. Doktor Moro'nun yarattığı mahlûkların mecmuu yüz yirmi tane idi. Fakat birçoğu ölmüş, bir kısmı da, bana bahsettiği, yerde sürünen acibe gibi, feci bir akibete uğramıştı. Mongomeri, bir suale cevaben, bu mahlûkların yavruladıklarını, fakat bunların umumiyetle yaşamadıklarını, yahut da ana ve babalarına aşılanan beşerî hususiyetlere tevarüs ettiklerine dair hiçbir alâmet taşımadıklarını anlattı. Bu yavrulardan, yaşıyanları, Moro alıyor, onlara insan şekli vermeğe çalışıyordu. Dişi mahlûklar, erkeklerden daha azdı ve kanunun bir erkeğe bir dişiden fazlasını caiz görmiyen yasağına rağmen, bu dişiler, erkek mahlûkların binbir türlü sinsi tazibatına maruz kalıyordu.

Bu hayvan - adamları bütün teferrüatile tarif edemiyeceğim. Gözlerim manzaraları tesbite alışık olmadıktan başka, maalesef resim yapmasını da bilmiyorum. Bu mahlûkların heyeti umumiyelerinde en fazla nazarıdikkate çarpan şey, belki de bacaklarile, uzun gövdeleri arasındaki muazzam nisbetsizlikti. Lâkin zarafet hususundaki telâkkilerimiz o kadar nisbîdir ki, gözüm bunların şekillerine yavaş yavaş alıştı ve en nihayet, kendi uzun bacaklarımın sallantılı ve müvazenesiz şeyler olduğuna, onlarla beraber kendim de inanacak hale geldim. Diğer mühim bir nokta da, bu mahlûkların, başlarını öne eğik tutmaları ve belkemiklerinin bariz ve hayvanî şekildeki inhinası idi. Bizzat maymun - adamda bile, insan bedenine o çok zarif duruşu veren kavsli şekil yoktu. Bu iki ayaklı mahlûklardan birçoğunun omuzlarının yuvar-

laklığında acemi ve biçimsiz bir manzara görülüyor, kısa bilekleri, yanlarını dövüyordu.

Önce bu garibelere karşı, son derece büyük bir tiksinti duymuştum. Fakat, sonraları, bir parça alıştım. Mongomeri'nin, bu mahlûklara karşı aldığı vaziyetin tesiri altında kalıyordum. O, o kadar uzun zamandanberi, bu yarı hayvanlarla beraber yaşıyordu ki, âdeta, onları normal insanlar telâkki etmeğe başlamıştı. Bütün hayatını adada geçiriyor, Londradaki gençlik hayatını, bir daha avdet etmesi muhal şanlı bir mazi gibi görüyor, senede ancak bir defa Arika'ya giderek, Moro'nun o şehirde hayvan ticareti yapan ajanı ile temas ediyordu.

Mongomeri'nin, İspanyol melezlerile dolu olan o şehirde güzel insan tipleri görmesine esasen ihtimal yoktu. Vapura bindiği zaman, insanları, ilkönce adadaki hayvanların bana göründüğü kadar garip göründüğünü söylüyordu. Mongomeri, insanları esasen sevmiyordu ve bana acımış olmasını da, hayatımı kurtarmasından ileri gelen bir his farzediyordu.

Hattâ, bu değişik mahlûklardan bazısına karşı gizli bir teveccüh beslediğini tahmin ediyordum. Onların bazı hareketlerine karşı duyduğu fâsik incizabı ilk zamanlar benden gizlemeğe çalışmıştı.

Mling, benim ilk tesadüf ettiğim o siyah yüzlü mahlûk, adanın müntehasında öteki garibelerle birlikte yaşamıyor, bahçe duvarının dibine yapılmış olan kulübeye benzer yerde yatıp kalkıyordu. Maymun - adam kadar zeki değilse de ondan çok daha yumuşak başlı idi. Ve bütün diğerleri arasında insana en fazla benziyen de o idi. Mongomeri, yemek pişirmesini, ve

kendisinden beklenen ufaktefek ev hizmetlerinin hepsini ona öğretmişti. Mling, Doktor Moro'nun korkunç meharetinden doğan bir halita idi. Ayının, köpeğin ve öküzün karışmasından meydana geldiği hissini veren bu acip mahlûk, Doktor Moro'nun en büyük itina ile vücude getirdiği bir enmuzeçti.

Mling, Mongomeri'ye garip bir sadakat ve muhabbetle bağlı idi. Bazan, Mongomeri onu sever, okşar, yarı alaycı, yarı mültefit sözler söylerdi. O zaman, hayvancağızın, bu tatlı muamele karşısında gösterdiği sevinç, görülmeğe değer bir şeydi. Bazan da, Mongomeri, viskiyi fazla kaçırır, Mling'i tekmelemeğe, yumruklamağa başlar, kafasına taş atar, peşinden, tutuşturulmuş fişekler fırlatırdı. Fakat, Mling, bu kötü muamelelere de tahammül eder, onun yanında bulunmak için her şeyi göze alırdı.

Dediğim gibi, bu mahlûklara alıştım; öyle ki, ilk zamanlarda tabiatin hilâfında ve şayanı nefret gibi gördüğüm binbir türlü hareket, az zaman içinde, bana, tabiî ve alelâde görünmeğe başladı.

X

PARS - ADAMIN PEŞİNDE

Öğleden sonra, Moro, **Mongomeri ve ben, Mling'i** de yanımıza alarak, sel yatağındaki izbelere doğru yola çıktık. Üçümüzde de silâh vardı. Mling, bir demir tel kangalı ve odun yarmak için kullandığı bir nacak taşıyordu.

Moro, boynuna, bir çoban borusu asmıştı.

Mongomeri :

— Bütün sürüyü şimdi bir arada göreceksiniz, dedi. Çok güzel bir manzaradır.

Moro, yürüdüğümüz müddetçe, bir kelime konuşmadı, fakat, beyaz saçlarının çerçevelediği çehresinin hatları, kat'î bir azim ifade ediyordu.

Dibinde, sıcak su kaynağından fışkıran suyun köpürdüğü sel yatağına geldik ve, sazlıklar arasından geçerek girintili çıkıntılı bir keçi yolunu takip ettik ; geniş bir düzlüğe çıktık. Bu düzlük, toz gibi, sarımtırak bir madde ile kaplıydı. Bunun, kükürt olması ihtimalini düşündüm. Bu noktadan bakınca, ileride, kayalıkların ötesinde, denizin pırıltısı gözüküyordu. Biraz

daha ilerleyince, derinliği az, tabiî bir anfiteatra geldik ve dördümüz de durduk.

O zaman, Mongomeri, elindeki boruyu öttürdü. Borunun sesi, bu medar ikindisinin sakin uyuşukluğunu dalgalandırdı. Doktorun ciğerleri sağlam görünüyordu. Borunun kuvvetli sesi, kulakları sağır eden akislerle bir müddet çınladı.

Sesin akibinde, sarı kamışların içinden doğru çatırtılar ve sesler işitilmeğe başladı. Bu sesler, benim bir gün evvel, içinde dolaştığım bataklığı kaplıyan sık yeşil ormandan doğru geliyordu. Ayni dakikada, kükürtlü sahanın dört beş noktasından, o garip mahlûklar, birbirinin peşi sıra, ağaçların ve sazlıkların arasından fırlayıp, kızgın tozların içinde ayaklarını sürüyerek bize doğru seğirttiklerini gördükçe gitgide artan bir dehşet duyuyordum. Fakat Moro ve Mongomeri orada kemali sükûnetle durdukları için, ben de mecburen onların yanından ayrılmıyordum.

Hayvanlar, bize doğru yaklaştıkça, hepsi Mongomeri'nin karşısında bir kere eğiliyor, kanunun ikinci nısfından parçalar okuyordu :

— Yaralıyan el onundur ; yaralıyan el onundur ; iyi eden el onundur...

Ve bu böylece devam ediyordu.

Herbirisi, takriben otuz metre yaklaştığı zaman duruyor, dizleri ve dirsekleri üzerine dayanarak yere kapanıyor, yerden aldığı toprağı başına serpiyordu. Şu sahneyi, tahayyül edebilirsiniz : Maviler giymiş olan biz üçümüz yanımızda şekilsiz ve siyah hizmetkârımız bulunduğu halde, kızgın güneşin altında pırıldıyan sarı tozla örtülü geniş bir sahada ayakta du-

ruyoruz; etrafımızda, kimisi, yüzlerinin ifadesi ve hareketlerinin çevikliğile âdeta insanı andıran, kimisi korkulu rüyalarda görülen mahlûklar sanılacak kadar iğri büğrü, noksan âzâlı bir sürü garip hayvan yerlerde sürünüyor, kıvranıyor:

Mongomeri:

— Altmış iki, altmış üç!...

Diye haykırdıktan sonra:

— Dört tane eksik!.

Dedi. Ben:

— Pars - adamı göremiyorum, dedim.

Birdenbire, Moro, elindeki boruyu bir daha çaldı ve bu sesi işitince, hayvan - adamlar, derhal tozlara kapandılar. O zaman, sazlıkların arasından sinsi bir süzülüşle çıkan, âdeta yerde sürünürcesine ilerliyerek kafile arasına sokulmağa yeltenen pars - adamı gördüm. En sonra da, küçük maymun - adam meydana çıktı. Ötekiler, demindenberi yata kalka yorulmuş ve kızışmış olduklarından, maymun - adama fena fena baktılar.

Moro, tannan ve kuvvetli sesile:

— **Yeter!.**

Diye haykırdı. Hayvanlar, hep birden, topukları üzerine çöktüler ve tapınmağa nihayet verdiler.

Moro sordu:

— Kanunu öğreten nerede?

Kül rengi tüylü mahlûk tozlara kapanırcasına eğildi. Moro bir emir verdi:

— Kanunu oku!

Diz çökmüş oturan bütün sürü, duaya başladı. Muttarit bir hareketle sallanıyorlar, sıra ile sağ ve sol

ellerini yere vurarak, havaya kükürt tozu atıyorlardı.

«Et ve balık yememek, kanundur» sözüne sıra geldiği zaman Moro, beyaz ve uzun elini ileri uzatarak:

— Stop! diye haykırdı.

Ve derin bir sükût oldu.

Zannederim, hepsi, bu emrin arkasından gelecek şeyi biliyorlar ve korkuyorlardı. Gözlerim onların açip yüzlerinde dolaştı. Onların korkudan tir tir titrediklerini ve parlak gözlerinin hayretle dolduğunu görünce, bu mahlûkları bir an için insan telâkki ettiğime kendim de şaştım.

Moro:

— Bu kanuna itaatsizlik edilmiştir, dedi.

Gümüşü tüylü, yüzü görünmiyen mahlûk:

— Hiç kimse kurtulamaz! dedi.

Diz çökmüş oturan hayvan sürüsü, hep bir ağızdan tekrarladı:

— Hiç kimse kurtulamaz!

Moro, elindeki kırbacı şaklattı, keskin bakışlarını onların yüzlerinde dolaştırdıktan sonra:

— Kanuna kim karşı geldi?! diye bağırdı.

O zaman, pars - adamın büyük bir korkuya kapıldığını gördüm. Moro, önünde köpek gibi yere yatan ve yaltaklanmağa başlıyan bu mahlûka döndü ve gök gürültüsü gibi bir sesle bağırdı:

— Kanuna karşı gelen kimdir?

Kanun öğreten kül rengi tüylü mahlûk:

— Veyl, kanuna karşı gelene! dedi.

Moro, ruhu bedeninden ayrılıyormuşçasına yer-

de kıvranan pars - adama gözlerini dikti. Sonra bize doğru ilerliyerek:

— Kanuna karşı gelen......

Dedi. Hayvan sürüsü, bir ağızdan:

— Istırap evine döner! Istırap evine döner! diye söylenmeğe başladılar.

Moro, pars - adama dönerek:

— İşitiyor musun? diye sordu, işitiyorsun değil mi? Ne diyeceksin?

Pars-adam, Moro'nun kendisine bakmadığı bir andan bilistifade ayağa kalkmıştı. Birdenbire, gözleri alev saçarak, pençelerini ona doğru uzatıp üzerine saldırdığını gördüm. Eminim ki, bu hücuma sebep olan şey, hayvanın o anda duyduğu ifrat derecede korkudan başka bir şey değildi. Altmış tane hayvanın teşkil ettiği bu dairenin, olduğu gibi ayaklandığını zannettim ve rovelverimi çektim. Moro ile hayvan göğüs göğüse geldiler. Moro'nun bu sademe altında sarsıldığını gördüm. Etrafımızı havlamalar, ulumalar sarmıştı. Ortalık birbirine karışmıştı. Bir an geldi ki umumî bir ayaklanma ile karşılaştığımızı sandım.

Pars - adamın öfkeden ateşler saçan yüzü, tâ yanımdan geçti. Arkasından Mling'in kovaladığını gördüm. O esnada, Moro'nun rovelverinin sesini işittim. Namludan çıkan alev, sürünün ortasına doğru fışkırdı. Bütün sürü, ateşin gösterdiği istikamete döndü, ben bile, bu hareketin cazibesine tutulmuştum. Bir saniye sonra, uğultular içinde koşuşmağa başlıyan kafileye ben de katılmış, pars - adamın peşine saldırmış bulunuyordum.

Bu sahneden görebildiğim bundan ibaret kaldı.

Pars - adam Moro'ya saldırmış, etrafımda her şey birdenbire karışmış ve ben bütün kuvvetimle koşmağa başlamıştım.

Mling en önde, firarîye iki adım mesafede koşuyordu. Onun arkasından kurt - kadınlar dört nala gidiyordu. Bunları domuz - adamlar, ve domuz - kadınlar bağırışa çağırışa takip ediyordu. En arkadan, Moro, iki ayaklı acibelerden mürekkep bir kafile ortasında seğirtiyordu. Geniş kenarlı hasır şapkası başından düşmüştü. Revolveri elindeydi. Uzun, beyaz saçları rüzgârdan dalgalanıyordu. Yarı domuz, yarı sırtlan bir mahlûk benim yanım sıra, adımlarını bana uydurmuş koşuyor, ara sıra, kaçamak nazarlarla yüzüme bakıyordu. Kafilenin bakiyesi de bizden sonra geliyordu.

Pars - adam, sazlıklar arasından bir yol bulup süzülmüş, bu sazları yara yara gidiyor, ikiye ayrılan sazlar, o geçtikten sonra tekrar kapanıp birleşiyor, Mling'in yüzüne çarpıyordu.

Bu kaçış ve kovalayış, belki bir çeyrek mil uzunluğunda böylece devam etti. Sonra, sık bir çalılığa girdik, güçlükle adım atabiliyorduk. Sarmaşıklar vücudüme sarılıyor, dikenler ötemize berimize batıyordu.

Nihayet pars - adamı, adanın bir köşesinde sıkıştırdık. Moro, elinde kırbaç, bizi muhtelif noktalara serpiştirdi ; ilerlemeğe başladık. Şimdi avımızı, bir çalılığın içine sıkıştırmış bulunuyorduk. O esnada, sırtlan - adamın, müthiş bir çığlıkla pars - adama saldırdığını ve dişlerini onun ensesine geçirdiğini gördüm. Revolverime sarıldım. Moro :

— Öldürme, Prendik, öldürme !

Diye haykırdı. Fakat iş işten geçmişti. Moro :

— Hay Allah müstahakını versin, dedi. Diri diri tutmak istiyordum.

Ben hakikatte bu işe çok memnun olmakla beraber :

— Bir kazadır oldu, dedim. Benim de canım sıkıldı amma, düşünmeden hareket ettim.

Yorgunluktan ve asabiyetten hasta gibiydim. Bütün kafileyi orada bıraktım ve ayrıldım. Moro, birtakım emirler verdi ve pars - adamın cesedini denize doğru sürüklediler.

XI

BİR FELÂKET

Aradan takriben altı hafta geçti. Bu müddetin sonunda, Doktor Moro'nun bu menfur tecrübelerinin neticelerine karşı, nefretten ve istikrahtan başka bir his duymaz oldum. Zihnimi işgal eden yegâne düşünce, bu korkunç mahlûkların muhitinden kaçmak, tekrar insan arasına karışmaktan ibaretti. Kendilerinden ayrı kaldığım hemcinslerim, nazarımda, şairane bir manzaraya bürünmeğe başlamışlardı. Mongomeri ile aramızda teessüs eden ilk dostluk artmamıştı. İnsanlardan uzun zamandanberi ayrı kalmış olması, ayyaşlığı, hayvan - adamlara karşı açık açık beslediği temayül, onu, benim nazarımda şüpheli bir insan haline koyuyordu. Birçok defalar adanın içeri kısımlarına, beraber gitmemizi istedi, reddettim. Çünkü hayvan - adamlara herhangi şekilde yaklaşmak bana nefret veriyordu. Günler geçtikçe, vaktimin büyük bir kısmını deniz kenarında geçirir oldum. Gözlerimle mütemadiyen, halâskâr vazifesi görecek bir yelken arıyor, fakat bulamıyordum. Ve bir gün, üzerimize, içinde yaşadığım

garip muhite büsbütün başka mahiyet veren bir felâket çullandı.

Adaya geldiğimin yedinci veya sekizinci haftası idi. Zamanı hesaplamak zahmetine girmediğim için bunu kat'iyetle bilemiyordum. Saat, sabahın altısı vardı zannederim. Ormandan odun getiren iki ayaklı mahlûkların patırtısile erkenden uyanmış ve kahvaltı etmiş bulunuyordum.

Kahvaltımı bitirdikten sonra, açık kalan parmaklığa doğru ilerledim ve bir sigara yakarak sabah serinliğinden istifade etmek istedim. Biraz sonra, çitin dönemecinde Moro göründü. Selâmlaştık. Durmadan geçti ve arkamdan, lâboratuvarın kapısını açtığını, sonra da kapadığını işittim.

Artık etrafımdaki vahşetleri göre göre öyle kanıksamıştım ki, en son kurbanı dişi pümanın, bu yeni işkence gününün sabahında, onu karşılayan homurtusunu işittiğim zaman kılım kıpırdamadı.

İşte o esnada bir şey oldu. Arkamdan doğru keskin bir çığlık ve yere düşen bir vücudün gürültüsünü işittim. Dönüp baktığım zaman, dosdoğru bana gelen korkunç bir yüz gördüm. Bu, ne insana, ne hayvana benziyordu. Aralarından hâlâ kırmızı damlalar sızan çapraz yara izlerile dolu, karanlık, cehennemî bir surat ve kapakları kesilmiş, alev saçan bir çift göz! Kendimi müdafaa etmek üzere kolumu kaldırdım. Fakat, hayvan bana şiddetle çarptı, sırt üstü yere yuvarladı. Bileğimin biri bu sukut esnasında kırıldı ve püma, vücudüne sarılı kanlı bezleri yerlerde sürüye sürüye üzerimden atladı, kaçtı. Ben, bir iki defa yerde yuvarlandıktan sonra, ayağa kalkmağa çalışmış, ve yaralı

bileğimin üstüne dönmüştüm. Tam o sırada Moro göründü. Sararan yüzü, alnından sızan kanla, daha korkunç bir manzara almıştı. Elinde bir revolver vardı. Bana dikkat bile etmeden pümanın peşinden saldırdı.

Sağlam kalan koluma dayanarak ayağ kalkmağa muvaffak oldum. Hayvan sargılar içinde, geniş adımlarla sıçrayarak sahil boyunca koşuyor, Moro da peşinden kovalıyordu.

Hayvan bir aralık başını çevirip baktı, Moro'yu gördü ve anî bir dönüşle ormana doğru ilerledi. Her sıçrayışta, Moro ile aralarındaki mesafe artıyordu. Nihayet, onun, ormana daldığını gördüm. Moro, pümanın yolunu kesmek üzere, yan taraftan koşuyordu. Tam hayvan ormana daldığı sırada bir el ateş ettiğini, fakat tutturamadığını gördüm. Sonra, o da pümanın arkasından, yeşillikler içine daldı, kayboldu.

Bir saniye gözlerim oraya takılmış, hareketsiz kaldım. Nihayet, kırık kolum şiddetle sancıdı ve inliyerek ayağa kalktım.

O esnada, Mongomeri, elinde revolver, kapının eşiğinde göründü. Yaralı olduğumun farkına varmadan seslendi :

— Prendik ! Ne oluyor ? Hayvan, duvarda gömülü zincirini koparıp kaçmış. Nereye gitti gördünüz mü ?

Sonra, kolumu tuttuğumu görünce, birdenbire sordu :

— Neniz var ?

— Ben şurada kapının önünde duruyordum...

Mongomeri, ilerledi, kolumu tuttu, baktı :

— Kan var, dedi.

Sonra silâhını cebine koydu, bileğimi muayene etti. Odasına gittik:

— Kemik kırılmış, dedi. Ne oldu, kuzum, biraz tafsilât versenize!

Mongomeri, sür'at ve meharetle bileğimi sararken, ben de, gördüğüm hâdiseyi, ağrıyan kolumun ıstırabile sık sık kesilen cümleler halinde, bir bir anlattım. Kolum sarıldı, askıya alındı ve Mongomeri:

— Oldu değil mi?

Dedikten sonra:

— Şimdi ne yapacağız?

Diye ilâve etti. Bir saniye düşündü. Dışarı çıktı; bahçenin parmaklığını kapattı.

Ben bu müddet zarfında, yaramdan başka bir şey düşünmüyordum. Hâdisenin üst tarafı, bütün bu korkunç şeyler ortasında alelâde bir vakadan ibaret görünüyordu. Açılır kapanır koltuğa uzandım ve itiraf edeyim ki, bu uğursuz adaya küfür ve lânet etmeğe başladım. Bileğimdeki kırığın hafiften başlıyan sancısı şiddetli bir ıstırap haline gelmişti. Mongomeri, odaya avdet ettiği zaman, yüzü sapsarıydı ve dudağı, alt dişlerini her zamankinden daha fazla meydanda bırakacak şekilde sarkmıştı.

— Moro meydanda yok, sesi de çıkmıyor, dedi. Belki yardıma ihtiyacı vardır, diye düşünüyorum... Hayvan çok kuvvetli şeydi. Bir çekişte zinciri koparmış... ...

Mongomeri, bunu söylerken, mânasız gözlerle bana bakıyordu. Pencereye doğru gitti, sonra kapıya yürüdü. Orada durdu, başını bana çevirdi:

— Gidip arıyacağım, dedi. İki tane revolver var,

birini size bırakayım. Açık söyliyeyim, merak ediyorum.

Silâhı, masanın üstüne, benim uzanabileceğim bir yere koydu, sonra çıktı. Havada, sarî bir endişe dolaşıyordu. O gittikten sonra, oturduğum yerde fazla kalamadım, silâhı aldım, kapının önüne çıktım.

O sabah, ortalık, ölüm kadar sakindi. Hafif bir rüzgâr bile esmiyordu. Deniz ayna gibi parlıyordu. Gökyüzü bomboş, sahil ıssızdı. Asabiyet ve humma hali, etrafın bu sessizliğini, bir azap şekline sokuyordu.

Islık çalmak, şarkı söylemek istedim. Fakat sesler, dudaklarımdan öteye geçmiyordu. Çitin kenarına kadar gittim ve Moro ile Mongomeri'yi yutan yeşil koruluğu seyre daldım. Acaba ne zaman dönüp geleceklerdi?.

Biraz sonra, uzaktan, koruluğun ötesinden bir silâh sesi geldi. Uzun bir sükût... Bir el silâh daha... Sonra, daha yakından bir uluma ve arkasından bir ölüm sükûtu daha oldu. Muhayyilem, işlemeğe ve beni tazibe başladı. O sırada, çok yakından bir silâh patladı.

Çitin köşesine koştum ve Mongomeri'nin, yüzü kıpkırmızı, saçları karınakarışık, pantalonunun bir dizi patlak, bana doğru ilerlediğini gördüm. Yüzünde derin bir keder ifadesi vardı. Arkasından Mling geliyordu. Onun da çenesinde, pek hayıra alâmet olmıyan, koyu renkli lekeler görünüyordu. Mongomeri:

— Geldi mi? diye sordu.
— Moro mu? Hayır.
— Allah Allah!

Mongomeri, her nefes alışta kendinden geçecek gibi soluyordu. Beni kolumdan tuttu:

— İçeri girelim, dedi. Deli olmuşlar. Rasgele koşuşup duruyorlar. Bir şey olmuş amma, anlıyamadım. Dur biraz nefes alayım da anlatırım... Konyak nerede?

Mongomeri, topallıya topallıya odaya girdi ve koltuğa oturdu. Mling, dışarıya kapı eşiğine uzandı ve tıpkı köpek gibi solumağa başladı. Mongomeri'ye su ile karışık bir bardak konyak verdim. Oturduğu yerde, dalgın gözlerle önüne bakıyor, yorgunluk alıyordu. Biraz sonra, başına gelenleri bana anlattı.

Önce bir müddet Moro ile hayvanın izini takip etmişti. Bu izleri, yerdeki kırık dallardan, öteye beriye takılıp kalmış sargı parçalarından ve kan lekelerinden, kolayca takip edebildiği halde, ırmağın öte tarafına geçince, taşlık arazide bunlar tamamile kayboluyordu. O zaman, Mongomeri, batı tarafına doğru açılmış, rasgele yürümüş, mütemadiyen Moro'yu çağırmış durmuştu. O sırada, Mling, elinde küçük baltası olduğu halde, gelip onu bulmuştu. Hâdise esnasında ormanda odun kesmekle meşgul olduğu için pümanın kaçtığından filân haberi yoktu. Yalnız, sesleri işitmişti. Mongomeri ve Mling, beraber dolaşarak seslenmeğe başlamışlardı. Onlar dolaşırlarken, iki ayaklı yarı hayvanlardan iki tanesi, yerde sürüne sürüne yaklaşmışlar, çalılıklar arasında onları gözetlemişlerdi. Onların bu sinsi hareketleri, Mongomeri'nin nazarıdikkatini celbetmesi üzerine seslenmişse de, kabahat işlerken yakalanmış gibi kaçmışlardı. O da ses-

lenmekten vazgeçmiş, bir müddet daha dolaştıktan sonra inleri aramağa karar vermişti.

İnleri bomboş bulmuştu. Bu vaziyet üzerine büsbütün telâşa düşerek ters yüzü dönmüştü.

Mongomeri, avdet esnasında, benim adaya geldiğim zaman zıplayıp sıçradıklarını gördüğüm iki domuz - adama tesadüf ettiğini söyledi.

— Ağızlarının etrafı kanlı idi, dedi, kendileri de azmış gibi görünüyorlardı. Beni görünce durdular. Yüzlerinde vahşi bir ifade vardı. Biraz korktum, elimdeki kırbacı şaklattım ve ayni dakikada üzerime saldırdılar. Şimdiye kadar bu mahlûklardan hiçbirisinin bu cüreti gösterdiği vâki değildir. Bir tanesini derhal geberttim, Mling de ötekinin üstüne atıldı. Beraber yuvarlandılar. Fakat Mling onu alta aldı, dişlerini boğazına geçirdi. Bir kurşunda onu da öldürdüm. Mling'i eve getirinciye kadar da epey güçlük çektim.

Mongomeri, telâşla eve gelirken, Mling'in, yolda birdenbire bir çalılığa saldırdığını, oradan üstü başı kan içinde, bir ayağı bereli ufak bir hayvan yakalayıp çıkardığını söyledi. Hayvan önce kaçmağa davranmışsa da sonra vahşi bir tavırla dönüp kafa tutmak istemiş ve Mongomeri'nin bir kurşunile o da ölmüştü.

— Bütün bunlar ne demek? diye sordum.

Mongomeri başını salladı ve bir yudum daha konyak içti. Onun bu üçüncü yudumu da içtiğini görünce, işe müdahale etmek mecburiyetini duydum. Zaten yarıyarıya sarhoştu.

Moro'nun herhalde mühim bir tehlikeye uğradığını, böyle olmasaydı şimdiye kadar avdet etmiş bulu-

nacağını ve gidip aramak vazifemiz olduğunu söyledim.

Mongomeri, hafif tertip itiraz edecek oldu, fakat nihayet muvafakat etti.

Bir iki lokma bir şey yedik ve Mling'i yanımıza alıp yola çıktık.

Sinirlerimin o andaki gerginliğinden olacak ki, o sessiz ve kızgın ikindi üstü yaptığımız yolculuk, bugün bile, bütün vüzuhile hafızamda yaşıyor. Mling, omzularını eğmiş, acayip siyah kafasını hızlı hızlı sallıyarak en önde gidiyor, yolun iki tarafını gözlerile tarıyordu. Baltasını, domuz - adamla yaptığı mücadelede ormanda düşürdüğü için, silâhsızdı. Esasen, dişleri her silâhtan daha kuvvetli idi. Mongomeri, elleri cebinde, sendeliyerek onun arkasında yürüyordu. Sersem gibiydi ve içtiği konyaktan dolayı somurtgan bir surat peyda etmişti. Benim sol kolum askıdaydı ve bereket versin ki kazaya uğrıyan bu koldu. Sağ elimde de revolveri tutuyordum.

Adanın vahşi ve bereketli yeşilliği ortasından, dar bir patikayı takip ederek Şimaligarbîye doğru ilerledik. Mling birdenbire durdu ve kulak kabarttı. Mongomeri de ona çarpıp durdu. Üçümüz de dikkatle dinleyince, ağaçların arasından, bize doğru yaklaşan ayak patırtıları ve sesler işittik.

Derin ve ihtizazlı bir ses:

— Öldü, diyordu.

Bir başkası ona cevap veriyor:

— Ölmedi, ölmedi, diyordu.

Bir kaç ses bir arada lâfa karıştılar:

— Biz gördük, biz gördük.

— Hey!... Kim o?

Ben, silâhıma davranarak:

— Hay Allah müstahakını versin, dedim.

Önce bir sessizlik oldu. Sonra dallar çatırdadı. Çatırtıların arkasından, yer yer acayip yüzler meydana çıktı. Mling boğuk bir sesle homurdandı. Bu meydana çıkan suratlardan birinin maymun - adam olduğunu gördüm. Diğer ikisi mavnada gördüğüm beyazımsı, esmer mahlûklardı. Kanun dersi veren uzun tüylü adam da orada idi. Bir müddet hiçbirimiz konuşmadık. Mongomeri, nihayet sordu:

— Kim o... Öldü diyen?

Maymun - adam, uzun tüylü mahlûka yan gözle baktı. O da, Mongomeri'ye cevap verdi:

— Ölmüş. Bunlar görmüşler.

Kafilenin halinde tehditkâr bir mahiyet yoktu. Yüzleri, daha ziyade, merak ve biraz da haşyet ifade ediyordu.

Mongomeri:

— Nerede? diye sordu.

Uzun tüylü mahlûk, kolunu ileri uzatarak cevap verdi:

— Orada.

Ve maymun sordu:

— Şimdi yine kanun var mı?

Beyaz esvaplılardan biri ayni suali tekrar etti. Suali soruyorlar, dikkatle yüzümüze bakıyorlardı.

Mongomeri bana döndü:

— Prendik, dedi, öldüğüne şüphe kalmadı. Muhakkak ölmüş...

Bu sözler konuşulurken ben hep onun arkasında

durmuştum. Vaziyeti birdenbire kavradım ve derhal Mongomeri'nin önüne geçerek, kuvvetli bir sesle:

— Hayır, kanun evlâtları, dedim, o ölmedi. Yalnız şekil değiştirdi, vücut değiştirdi. Bir müddet, onu göremiyeceksiniz.

Elimi semaya kaldırarak ilâve ettim:

— O, yukarıdadır. Oradan sizi gözetliyor. Siz onu göremezsiniz. Fakat o sizi görüyor. Kanundan korkunuz.

Dikkatle yüzlerine bakıyordum. Hepsi gerilediler. Maymun - adam, korkak bakışlarını sık yapraklı ağaçların tepesine doğru dikerek:

— O büyüktür! O iyidir! diye söylendi.

— Öteki şey ne oldu? diye sordum.

Uzun tüylü hayvan, gözlerini bana çevirdi:

— Öteki şey, diye cevap verdi, kanları akarak hem ağlıyor, hem uluyor, hem konuşuyordu. O da öldü.

Mongomeri:

— Bu mükemmel!

Diye homurdandı. Fakat, Moro'nun ölümünü neden dolayı inkâr ettiğimi düşünmiyecek kadar sarhoş değildi. Ağır ağır söylendi:

— Ölmedi. Hiç de ölmedi. Benim gibi dipdiri.

Sonra, hayvan - adamlar önde, biz arkada, sık ağaçların, sarmaşıkların, çalılıkların arasından Şimaligarbîye doğru ilerledik. Adanın müntehasına ulaştığımız zaman, pümanın, sağ omuzu bir kurşunla delinmiş cesedini orada bulduk. Ondan yirmi adım kadar ötede Doktor Moro'nun ölüsü yatıyordu. Bir sazlığın ortasında, yüzükoyun serili idi. Bir eli bileğinden hemen tamamen ayrılmış, kır saçları kanlara bulanmıştı.

Başında, pümanın zincirinden hâsıl olmuş yaralar görülüyordu. Altında kırılıp ezilen sazlar kan içinde idi. Revolverini aradık, bulamadık.

Cesedi, ağır olduğu için, birçok defa dinlene dinlene eve kadar getirdik. Ortalık kararıyordu. Yolumuzun üstünde, ulumalar, homurtular işittikse de hücuma uğramadık. Bahçe kapısının önüne geldiğimiz zaman, cesedi taşımamıza yardım eden hayvan - adamlar dönüp gittiler. Mling de onlara refakat etti. Eve sıkı sıkı kapandık, ve Moro'nun cesedini, bahçede bir odun yığını üstüne götürdük.

Sonra lâboratuvara girdik. Orada canlı ne varsa hepsini öldürdük.

XI

CİNNET NÖBETİ

Bu angarya bitince üstümüzü başımızı temizledik, karnımızı doyurduk ve benim küçük odama çekildik. Vaziyeti ilk defa olarak ve kemali ciddiyetle tetkike koyulduk. Vakit gece yarısına yaklaşmıştı. Mongomeri, sarhoşluktan âdeta ayılmıştı, fakat, zihni hâlâ fena halde karışıktı. Moro'nun mütehakkim şahsiyetinin o kadar tesiri altında kalmıştı ki, bir gün gelip onun öleceği ihtimalini bile aklına getirmemişti sanırım. Bu felâket, onun bu adada geçirdiği biribirine benziyen on sene içinde, tabiati saniye hükmüne giren âdetlerini altüst etmişti. Suallerime müphem cevaplar verdi, saçmasapan sözler söyledi ve birtakım umumî mülâhazalara daldı, gitti.

— Şimdi, bizim yapacağımız iş, bu adadan çıkıp gitmektir, dedim.

— Gideceğiz de ne olacak? diye cevap verdi. Ben, cemiyet tarafından tardedilmiş bir adamım. Nereye gideceğim? Siz, başka... Ah, zavallı Moro! Onu da burada bırakacağız. Hayvanlar kemiklerini dağıtırlar. Sonra da... Biz burayı bırakır gidersek, bu mahlûk-

ların içindeki tıyneti bozulmamış olanların hali nice olur?

— Bunu yarın düşünürüz. Bahçedeki odun yığınını tutuşturup Moro'nun cesedini yakabiliriz, diye düşünüyorum... Fakat, ormandaki mahlûkları ne yaparız?

— Vallahi bilmem. Bana kalırsa, vahşi hayvandan bozma olanlar, eninde sonunda cibilliyetlerini meydana koyacaklardır. Hepsini öldüremeyiz, değil mi ya? Zannederim, insaniyet duygularımızla, bana bu teklifi demeyan edecektiniz...

Mongomeri, böyle saçmasapan bir hayli söylendi, durdu. Nihayet sabrım tükendi; biraz sertçe bir ihtarda bulundum. O zaman, Mongomeri:

— Hay Allah kahretsin, diye haykırdı. Azizim, görmüyor musunuz ki, şu içinde bulunduğumuz çıkmazda benim vaziyetim sizinkinden daha beterdir?.

Kalktı, konyak şişesini aldı geldi:

— İçmeli! dedi. Sen, orada oturup münakaşa edeceğine, hüküm yürüteceğine, bir kadeh de sen içsene!

Ben bu teklifi reddettim ve oturduğum yerde, onun, her kadehte biraz daha kızaran yüzünü, petrol lâmbasının sarı ışığı altında seyretmeğe başladım. Müthiş içim sıkılıyordu. Mongomeri, insanlaştırılan hayvanların ağlamalı bir sesle müdafaasına girişti. Mling'ten bahsetti. Mling'in kendisine karşı bir parça şefkat gösteren yegâne malılûk olduğunu söyledi. Birdenbire, zihnine anî bir fikir saplanmış gibi yerinden fırladı:

— Ne olursa olsun!

Dedi ve eline konyak şişesini aldı, sarsak adım-

larla ilerlemeğe başladı. O anda, garip bir his, bana onun maksadını anlattı. Yolunu kesmek için ayağa kalktım.

— Nereye ? diye haykırdım. O hayvana içki mi içireceksin ?

— Hayvana mı? Hayvan sensin. Pekâlâ içer. Yoldan çekil Prendik.

— Allah aşkına yapma!

Mongomeri, revolverine davrandı:

— Yolumdan çekil !

Diye bir daha haykırdı. Nâçar, çekildim. Elini kapının tokmağına koyar koymaz, üstüne atılmağı kurmuştum. Fakat sakat kolumu kullanamıyacağımı düşünerek vazgeçtim.

— Sen hayvan menzilesine inmişsin. Yerin hayvanların arasıdır, dedim.

Kapıyı ardına kadar açtı ve yüzünü yarı yarıya bana dönerek, lâmbanın sarı ışığı ile ayın solgun ziyası arasında, eşikte durdu:

— Sen, manasız korkular icat eden sersemin birisin Prendik, dedi. Yarın gırtlağımı kesip gebermekten başka çarem yok ; fakat bu akşam biraz eğleneceğim.

Bu sözü söyledikten sonra, dışarı çıktı ve Mling'e seslenmeğe başladı. Ay ışığının beyazlığı ortasında, şekilleri belli belirsiz görülen üç mahlûk peyda oldu. Birisi beyaz bezlere sarılı idi ; diğer ikisi, onun peşinden gelen iki siyah leke halinde görünüyordu. Kulak kesilerek durdular. O zaman, çit boyunca ilerliyen Mling'in eğik omuzlarını gördüm. Mongomeri :

— İçin ! diye bağırdı. İçsenize hayvanlar. İçin de

adam olun! Bende daha var be! Moro, bunu düşünememişti. Son tecrübedir bu! Haydi! İçin diyorum size!

Şişeyi elinde havaya kaldırarak, garp istikametinde koşmağa başladı. Mling onun peşinden gidiyor, öteki üç mahlûk da en arkadan koşuyorlardı.

Kapı eşiğine doğru ilerledim. Kafile, ayın dumanlı ışığı ortasında, durdu. Mongomeri'nin Mling'e, şişeden konyak içirdiğini gördüm. Bir lâhza sonra, bu sahneyi teşkil eden beş mahlûk, silik bir leke haline gelmişti. Birdenbire, Mongomeri'nin sesini işittim:

— Şarkı söyleyin!... Bir ağızdan söyliyelim. Prendik'e hakaret edelim. İyi buldum. Evet, Prendik'i tahkir edelim! Haydi, marş!

Siyah bir kütle haline gelen bu beş mahlûk, beş gölge halinde ayrıldı ve sahilin teşkil ettiği aydınlık ve ince uzun yol boyunca uzadı. Bu beş gölgeden herbiri, aklına estiği şekilde böğürüyor, bana hakaret savuruyor, sarhoşluğun verdiği bu yeni ilhamın tesirile, aklına eseni yapıyordu.

Mongomeri'nin uzaktan akseden sesi:

— Sağdan, dizi kolu!

Diye haykırdı ve hep beraber, haykırışa, bağırışa ağacların karanlığına gömüldüler; ağır ağır sessiz ormanda uzaklaştılar.

Gecenin sakin ihtişamı içinde yine tek başıma kaldım. Ay, şimdi nısfınnehar dairesini geçmiş, Garbe doğru yol alıyordu. Bedritam halinde, gayet parlak bir aydı ve bomboş, masmavi bir semada yüzüyor gibi görünüyordu. Duvarın, ancak bir metre genişliğindeki simsiyah gölgesi ayaklarımı örtüyordu. Deniz, şarka

doğru, dümdüz, kurşunî bir renk içinde uzanıyor, esrarengiz zulmetle gölgenin arasındaki volkan billûrları, sahili, pırlanta serilmiş gibi, parlatıyordu. Arkamda, petrol lâmbası, sıcak ve kızıl alevile yanıyordu.

İçeri girdim ve kapıyı kilitledim. Avluya çıktım. Moro'nun cesedi, orada, son kurbanları olan birkaç köpek, bir lâma ve diğer bir iki zavallı hayvanın yanında uzanmış, yatıyordu. Bu müthiş ölümden sonra bile, iri çehresi sakin görünüyor, alabildiğine açık sert bakışlı gözleri, semadaki ölü renkli ayı seyrediyor gibiydi.

Kuyunun kenarına oturduğum ve gözlerim, gümüşi aydınlıkla karışık bu muzlim kütleye matuf, bir firar çaresi aramağa koyuldum.

Sabah olunca, mavnaya bir miktar erzak yükliyecek ve karşıda duran odun yığınına ateş verdikten sonra, ıssız ummana bir kere daha açılacaktım. Mongomeri için yapılacak bir şey olmadığını idrak ediyordum. Çünkü, hakikatte, bu adam, o insanlaştırılmış hayvanlardan hemen hemen farksız ve asıl insanlarla herhangi münasebet tesisine gayrimuktedirdi.

Orada, oturduğum yerde, projeler yapmakla nekadar zaman geçirdiğimi bilmiyorum. Belki bir, belki iki saat o vaziyette kaldım. Mongomeri'nin avdeti, düşüncelerimi yarıda kesti. Boğuk ulumalar, haykırışmalar, sahil boyunca akseden feryatlar işittim. Gürültü arttı, arttı, sonra birdenbire azaldı. Boğuk boğuk akseden darbe sesleri işittim. Tahta kırılır gibi gürültüler oldu, fakat aldırmadım. Bunlardan sonra, ahenksiz, kulak tırmalayıcı bir şarkı başladı.

Tekrar firar projelerimi düşünmeğe koyuldum. Kalktım, lâmbayı aldım ve bir hangarda gördüğüm birkaç ufak fıçıyı muayeneye gittim. Bir iki peksimet sandığı nazarıdikkatimi celbetti. Bunlardan birini açtım. Tam o esnada, göz ucile bir kırmızı ışık gördüm ve birdenbire döndüm.

Arkamda, avluda, ışıkların ve gölgelerin keskin hatları, odun yığını, Moro'nun ve kurbanlarının ölüleri görünüyordu. Son bir intikam savletile biribirlerine saldırmış gibi görünüyorlardı. Moro'nun yaraları, gece gibi karanlık ve açıktı. Bu yaralardan çıkan kan, kumun üzerinde koyu renkli bir birikinti yapmıştı. Oraya baktığım zaman, sebebini anlamadan, kızıl bir ışığın, karşıki duvarda heyûlâlı manzaralar kımıldatarak hareket ettiğini gördüm. Bunu, soluk ışıklı lâmbama atfettim. Ve hangardaki erzakla tekrar meşgul olmağa başladım. Tek kolumla, imkân bulabildiğim kadar, her tarafı araştırdım. Faydalı ve lüzumlu ne buldumsa, ertesi günü, mavnaya yükletmek üzere bir kenara koydum. Ağır ve beceriksiz hareket ediyordum ve zaman çabucak geçiyordu. Biraz sonra, şafak söktüğü zaman, ben hâlâ orada idim.

Bozuk düzen şarkı sesi kesildi, onun yerine haykırışmalar kaim oldu; sonra bunlar da feryat halinde yükseldi. «Daha! Daha!» diye sesler işittim. Bir kavga gürültüsü, sonra daha müthiş bir darbe sesi geldi. Bu seslerin ahengi o kadar çabuk değişiyordu ki, nazarıdikkatimi celbetti. Dinlemek üzere avluya çıktım. O zaman, bu patırdıları birdenbire kesen bir revolver sesi geldi.

Derhal odamdan, dış kapıya kadar fırladım. Ben

çıkarken, arkamdaki zahire sandıklarından ve kutularından birkaçı kaydı ve biribiri üstüne kırılan bir cam gürültüsü çıkararak yuvarlandı. Fakat ben buna hiç aldırış etmeden kapıyı hızla açtım ve dışarıda ne olup bittiğini görmek üzere baktım.

Sahilde, mavnanın bulunduğu kayıkhane bir donanma gecesi gibi, kıvılcımlar saçarak yanıyordu. Şafakın yarı aydınlığında fışkıran bu alevlerin etrafında, kara çehrelerden mürekkep belli belirsiz bir kalabalık boğuşuyordu. Mongomeri'nin benim ismimi seslendiğini işittim. Revolverimi aldım ve pürtelâş alevlere doğru seğirttim.

Mongomer"nin revolveri, tâ yerde bir defa ateşlendi. Avazım çıktığı kadar bağırarak havaya bir el ateş ettim.

O zaman, bir ses işitildi:

— Efendi geliyor!

Karmakarışık kaynaşan kalabalık darmadağın oldu, ateş bir defa alevlendi ve söndü. İki ayaklı mahlûklar, ânî bir şaşkınlık içinde önümden kaçıştılar. Onlar ağaçların arasında kaybolmazdan evvel, üzerlerine ateş ettim ve yerde yatan siyah gölgenin yanına geldim.

Mongomeri sırtüstü yatmıştı, gümüş tüylü mahlûk, bütün ağırlığile onun üstünde idi. Hayvan ölmüştü, fakat, içeri doğru kıvrılan pençeleri hâlâ Mongomerinin gırtlağını sıkıyordu. Yanlarında, Mling yüzükoyun, hareketsiz yatıyor, gırtlağı kesik, fakat elinde, hâlâ, kırık bir konyak şişesinin ağız tarafını tutuyordu. Ateşin yanında, iki hayvan daha uzanmıştı.

Bunlardan biri kımıldanmadan yatıyor, öteki, arasıra inliyor, başı ağır ağır kalkıyor, yine düşüyordu.

Gümüşi renkli canavarı tek elimle yakaladım ve Mongomeri'nin üstünden kaldırdım. Ben onu sürüklerken, pençeleri, Mongomeri'nin esvaplarını paramparça etti.

Mongomeri'nin yüzü henüz tamamen morarmamıştı. Yüzüne deniz suyu serptim ve gömleği dürüp başının altına koydum. Mling ölmüştü. Ateşin yanında inliyen mahlûk, yüzü gümüşümsü tüylerle örtülü kurt - adamlardan biriydi. Vücudünün üst kısmı, henüz ateş halindeki kömürlerin üzerine serilmiş yatıyordu. Öyle acınacak bir halde idi ki, merhametten, beynine bir kurşun sıktım. Keza ölmüş olan öteki canavar, beyazlı boğa - adamlardan biri idi.

Ötekilerin hepsi ormana dalmış, kaybolmuştu. Tekrar Mongomeri'nin yanına geldim ve diz çöktüm. Doktorluğun cahili olduğum için kendime lânet ediyordum.

Yanımdaki ateş yavaş yavaş sönüyor, kömür haline, kül haline geliyordu. Mongomeri'nin, bu kadar odunu nereden tedarik ettiğini düşünüyordum. O sırada, şafakın, bütün semayı kapladığını, ay uzaklaştıkça, gün ışığının, mavi semada daha ziyade pırıldamağa başladığını gördüm. Şark tarafına doğru, ufuk, kırmızıya bürünmüştü.

Tam bu esnada, arkamdan doğru birtakım seslerin ıslıkla karışık olarak aksettiğini işittim. Geriye dönünce, birdenbire yerimden sıçradım ve bir feryatla doğruldum. Ateş gibi kızıl şafakın karşısında evin duvarla çevrili avlusu üstünde siyah dumanlardan mü-

teşekkil kalın yığınlar sallana sallana dolaşıyor ve bunların uğultularla dolu karanlığı arasından, kan kırmızı renkte uzun ve titrek alevler fışkırıyordu. Evin, kamışlardan yapılmış damı alev aldı ; alevlerin yükseldiğini gördüm ve benim odamın penceresinden, birdenbire büyük bir alev fışkırdı.

Biraz evvel işittiğim gürültüyü hatırladım ve hâdisenin mahiyetini anladım. Mongomeri'nin imdadına koşarken lâmbayı devirmiştim.

Evdeki eşyadan herhangi bir şey kurtarmanın imkânsızlığını derhal düşündüm. Hazırladığım firar projesi o anda tekrar aklıma geldi ve birdenbire, mavnaların bulunduğu noktaya başımı çevirip baktım. Mavnalar orada yoktu. Kumun üstünde bana oldukça yakın bir yerde iki balta duruyordu. Etraf yonga ve talaş dolu idi. Sönmekte olan ateşin külleri, şafak kızıllıkları altında tütüyor, kararıyordu. Mongomeri, intikam almak ve bizim insanlar içine avdetimize mâni olmak maksadile, mavnaları parçalamış, yakmıştı.

Anî bir hiddetle sarsıldım. Ayaklarımın dibinde, kendini müdafaadan âciz bir halde yatarken, onu, beyinsiz kafasına vura vura öldüresim geldi. Fakat Mongomeri tam o esnada, elini öyle halsiz halsiz kımıldattı ki, onun bu acınacak hali karşısında öfkem birden geçti. Mongomeri inledi ve gözlerini bir lâhza açtı.

Yanı başına diz çöktüm, başını yerden kaldırdım. Gözlerini açtı, söken şafağı sessiz bakışlarla seyretti, sonra gözleri benim gözüme isabet etti. Ağırlaşan gözkapakları tekrar kapandı.

Zoraki bir şekilde :

— Vah, vah !

Dedi. Kafasını toplamak için kendini zorladığı anlaşılıyordu. Bir lâhza sustu, sonra:

— Bitti bu iş, diye ilâve etti. Yalan dünya! Mendebur şey...

Ben dinlerken onun başı, cansız bir halde bana doğru düştü. Belki bir şey içirirsem kendine gelir, diye düşündüm. Fakat yanımda ne içki vardı, ne de olsa bile içirecek kap. Birdenbire, vücudü bana daha ağır gibi geldi ve kalbinin daraldığını hissettim.

Yüzüne doğru eğildim ve elimi, gömleğinin yırtığından göğsüne koydum. Ölmüştü. Başını, yavaşça yere bıraktım. Önümde, denizin parıltılı enginliği, o zamana kadar, beni bin türlü ıstırapla inleten korkunç ve ıssız saha uzanıp gidiyordu. Arkamda, ada, şafağın ışıkları altında ve göze görünmiyen hayvanlar ile dolu bir halde, uyuşmuştu. Ev, içini dolduran erzak ve eşya ile, sinsi bir homurtu çıkararak yanıyor, arasıra, bu homurtular arasında fışkıran alevlerle şiddetli çıtırtılar işitiliyor, bina, parça parça yıkılıyor, çöküyordu.

Kalın ve ağır duman, sahili yalıyarak, ağaçları sıyırarak sel yatağına doğru uzanıp gidiyordu.

XII

CANAVARLARLA KARŞIKARŞIYA

O zaman çalıların arasından iki ayaklı üç tane canavar çıktı. Kalkık omuzlu, bakışları ileride, elleri biçimsiz, sual soran ve haince bakan gözlerile bana doğru mütereddit ilerliyorlar. Mukadderatımı onlara karşı cephe almakta buldum, yalnız başımayım, hem de bir sakat kol ve cebimde tam dört mermili bir de tabanca. Kumsaldaki dağınık tahta ve odun parçaları meyanında kayıkları parçalamak için kullanılan iki balta da duruyordu. Arkamda med başlamıştı. Cesaretten başka yapacak hiçbir şey yoktu. Korkunç tipler yaklaşıyorlardı. Burun delikleri yanımdaki leşlerin kokusile hareket ediyordu. Kurt-adamın leşi altında kalan kanlı kamçıyı alarak şaklatmak için birkaç adım attım. Durdular ve cüretle bana baktılar.

— Selâm verin ! diye haykırdım.

Tereddüt ettiler. İçlerinden birinin dizleri büküldü. Ben onlara doğru bir adım atarak, gayet boğuk bir

sesle emrimi tekrarladım. Birisinin diz üstü çökmesini diğerleri takip etti.

Bir aktörün halka bakarak sahneden çekilişi gibi ben de bu çift ayaklı üç canavara tamamile arkamı dönmiyerek leşlere doğru yaklaştım.

Kanuna muhalefet etmenin ne demek olduğunu canavarların kurşunî tüyleri üzerine ayağımla basarak izah etmek istedim. İçlerinden biri, görmek için ilerledi.

Biribirlerinin manalı manalı yüzlerine bakarak ayağa kalktılar.

— Orada durunuz! emrini verdim.

Küçük baltaları aldım; kolumdaki askıya taktım. Mongomeri'nin cesedini çevirdim, onun, içinde hâlâ bir mermi bulunan tabancasını aldım ve karıştırdığım bir cebinde de altı tane kurşun buldum.

Doğruldum ve kamçının ucile leşi göstererek:

— Bunu tutun, ve denize atın, dedim.

Kayışı kan içinde olan kamçının şakırdayışından hâlâ korkan bu canavarlar Mongomeri'ye yaklaştılar. Biraz tereddüt neticesi, birkaç kamçı darbesi ve biraz korku ile leşi dikkatle kaldırıp kumsalı ve çakılları indiler ve bataçıka dalgalara doğru yürüdüler.

— Haydi! Haydi biraz daha ileri, diye haykırdım.

Yürüdüler, uzaklaştılar ve su koltuklarına kadar geldiği zaman durup bana baktılar.

— Bırakınız!

Mongomeri'nin leşi, suların dibinde kayboldu ve yüreğime bir bıçak saplanır gibi oldu. İki ayaklı canavarlar, Mongomeri'yi bırakarak koşarcasına sahile yaklaşırken yine içimde bir korku belirdi. Onlar da

sanki Mongomeri'nin dönüp kendilerinden bir hınç alması korkusile dönüp dönüp denize bakıyorlardı.

— Şimdi bunları, diyerek diğer leşleri gösterdim.

Dört hayvanın leşini taşırken, Mongomeri'nin yanına götürmemek için yüz metre kadar açıktan gidiyorlardı.

Mling'in cesedini götürüşlerine bakarken, arkamdan hafif ayak sesleri işittim ve derhal döndüğüm vakit karşımda, on iki metre kadar bir mesafede, büyük sırtlan - domuzu gördüm. Canavar kafasını eğmiş, parlıyan gözlerile bana bakıyordu. Ben döner dönmez bu eğilmiş vaziyette kaldı. Bir saniye sonra karşıkarşıya kaldık. Elimden kamçıyı bırakarak hemen tabancama sarıldım, çünkü bu bahane ile halihazırda adada kalan mendeburların en müthişi olan bu yezidi öldürmeğe kastetmiştim. Belki doğru değildi; fakat kararım bu idi. İnsanlaşan diğer hayvanat arasında en fazla şüphe ettiğim bu yezit idi. Onun mevcudiyeti benim için muhakkak bir tehlike ve daimî bir korku idi. On saniye zarfında, bütün aklımı topladım.

— Diz çök! Beni selâmla! diye emir verdim.

Bir domuz homurdamasile dişleri gözüktü:

— Sen kimsin de...

Belki biraz fazla tehevvür neticesi olarak, silâhımı kaldırıp nişan aldım ve ateş ettim. Bu hareket pek acele yapıldığından olacak ki kurşunum boşa gitmiş ve o bir köpek yavrusu gibi sesler çıkararak, anî yerinden fırlamış, koşmağa başlamıştı. İki tarafa hamleler yaparak kaçarken, tabancamın horozunu kaldırdım ve tam ateş edeceğim zaman böyle bir pis için ikinci kurşunun feda edilmesini abes buldum. Zaman

zaman dönüp omuzunun üstünden bana bakıyor, çakılları, kumları atlıyarak yangın artığı dumanların arasından kayboluyordu. Bir saniye canavarın kaybolduğu noktaya baka kaldım, sonra itaatkâr çift ayaklı mahlûklara dönerek hâlâ ellerinde tuttukları leşi bırakmaları için işaret verdim.

Tekrar canavar vücutlerinin yıkıldıkları yere gelerek ayağımla kumlarda kalan izlerini örttüm.

Köleleri bir el işaretile savdıktan sonra, kumsalı tırmanarak fundalık ormanın içine daldım. Baltalar ve kamçım kolumda asılı, elimde de revolverimi tutuyordum. Bulunduğum vaziyeti tahlil için, yalnız başıma kalmak ihtiyacını hissediyordum.

En müthiş olan cihet bu adada benim yalnız ve sessiz kalarak biraz istirahat edebileceğim emin hiçbir yerin bulunmaması idi. Buraya gelişimdenberi taaccüp edilecek şekilde kuvvet kesbetmiş, fakat ihtiyaç ve zaruretten de asabiyete fevkalâde temayül ve istidat göstermiştim.

Biraz insanlaşan iki ayaklı canavarlara yaklaşıp onlara kendimi emniyet ederek orada iskân imkânını bulmaktan başka çare kalmadığını görüyordum.

Sahile doğru tekrar döndüm, şarka, yangın yerine doğru giderken gözüme kum ve istiridye kabuklarından müteşekkil bir kara çıkıntısı göründü ; burası tam benim için oturup düşünecek bir mahaldi. Fakat burada da arkamı denize ve herhangi acı bir oyuna kurban gitmemek için yüzümü sahile dönmek şartı vardı.

İki dakika sonra buraya da varmış bulunuyordum. Oturdum ve çenemi dizlerime dayıyarak tam

beynimin üstünde bulunan güneşin harareti altında halâs günüme kadar burada yaşıyabilmek çaresini düşünmeğe koyuldum.

Fakat bu halâs günü acaba gelecek miydi? Bütün vaziyeti sükûnetle düşünmeğe ve icabını bulmağa çalışıyordum. Fakat içimdeki sıkıntıdan bir türlü kurtulamıyordum.

Fikrimde Mongomeri'nin nevmidîsi sebeplerini topluyordum... Değişeceklerini söylemişti; muhakkak değişeceklerdir, demişti... Ya, Moro? Moro ne demişti? Hayvanlıkları gün geçtikçe daha ziyade beliriyor, demişti... Sonra, aklıma, tekrar sırtlan - domuz geldi. Şu muhakkak ki, eğer ben bu canavarı öldürmezsem, bu sefer o beni yokedecekti. Kanunu öğreten de yok olmuştu... Kara talih!...

Onlar şimdi kamçılı adamların kendileri gibi öldürülebilir olduklarını anlamışlardı. Ben şimdi yalnız o canavarların aleyhimde kuracakları tuzaklarla sırtlan - domuzun onlara vereceği hakkımdaki işkence öğütlerinin fecaatini düşünüyordum. Dalgaların çitle muhat yere kadar yaklaştırdığı siyah bir cisim üzerinde uçuşan denizkuşlarının çığlıkları fikrimi altüst etti. Bu siyah cismin ne olduğunu pekâlâ bildiğim halde, kalbimde onun peşinde koşan kuşları kovalamak ihtiyacı belirmedi. Doğru yoluma devama başladım. Biraz yürüyerek adanın etrafını öğrenmek istiyor, fakat bu esnada kulübelerine yaklaşılmaması için onlarca hazırlanmış herhangi bir tutaz çukuruna düşmemeğe dikkat ediyordum.

Bu şekilde yarım mil kadar mesafe katetmiş idim ki, muti iki ayaklı canavarlarımdan birisinin bir ağaç

kovuğundan çıkarak bana doğru ilerlediğini gördüm. Derhal silâha sarıldım. O, tereddütle ilerlemeğe devam etti.

— Defol, git! diye haykırdım.

Biraz irkilerek durdu, ve bana dönüp kahve rengi gözlerile hayli baktı.

— Defol! Bana yaklaşma, diye tekrar ettim.

— Yanınıza gelemez miyim?

— Hayır defol! diyerek kırbaçımı şaklattım ve eğilerek yerden taş alacağım sırada, bu hareketim hayvanı korkutarak kaçırdı. Böylece yalnız, insanlaşmış hayvanların çukurları etrafında, otlar ve sazlar arasında dolaşıyordum. Yegâne merak ettiğim şey bu canavarların Moro ile Mongomeri'nin ölümlerini nasıl kabul ettikleri idi, ve bunu gizliden gizliye tecessüs ediyordum.

Cebanetimin ne delice şey olduğunu şimdi anladım.

Eğer cesaretimi şafak vaktine kadar güdebilseydim ve ümitsizliğe düşmeseydim, Moro'nun asâyi hükümdarîsini de almağa muvaffak olacak ve bu hayvanları kolaylıkla idare edebilecektim. Şimdi ise âdi şeflerden hiçbir farkım yoktu.

Öğleye doğru çift ayaklı canavarlardan bir kısmı sıcak kum üzerinde uzanmağa geldiler. Fundalıktan hemen tabanca elimde fırlayıp onlara doğru inmeğe başladım.

Bu vahşi güruhun içinden bir kadın - kurt bana doğru başını çevirerek hayretle bakınağa başladı, bunu müteakip diğerleri de ayni hareketi yapmakta gecikmediler. İçlerinden hiçbirisi kalkıp bana selâm ver-

miyordu, fakat bunları da, o an için, ikaza benim mecalim yoktu.

Boş bir kulübeye girerek biraz meyva ile karnımı doyurduktan sonra otuz saatlik yorgunluğun verdiği uyku tesiri tamamile kendini göstermişti. Kurumuş dal ve yapraklarla, oturduğum yere, herhangi bir tecavüz karşısında hışırtıdan uyanabilmek için, bir mânia yaptım ve yüzüm kulübenin kapısına dönük vaziyette biraz uzandım. Böylece Doktor Moro'nun adasında insanlaşmış hayvanlar arasında herhangi bir adam oluyordum.

Uyandığım zaman yine etrafım o ayni loşluktu; sarılı kolum da ağrıyordu. Biraz doğrulduğum zaman dışarda çatlak çatlak seslerin konuştuğunu duydum. Baktım, benim mâniadan eser kalmamıştı; kulübenin kapısı da açıktı. Tabancam hâlâ elimde duruyordu.

Bir nefes duydum ve bir mahlûkun bana doğru süründüğünü hissettim. Teneffüs etmiyordum, kulak kesilerek bunun ne olduğunu anlamak istedim. Cisim kımıldadı ve biraz sonra elimin üstünde tatlı, ılık ve yaş bir şey hissettim. Bütün adalelerim gerildi, işte o zaman tabanca kullanmanın icap ettiğini tam mânasile anladım.

— Kimdir o? diye haykırdım.

— Benim efendi.

— Sen kimsin ?

— Bana onlar artık efendi yok, diyorlar. Fakat ben her şeyi biliyorum, ben dalgalara cesetleri taşıdım;

senin öldürdüğün kimselerin cesetlerini ben taşıdım, ben senin esirinim efendi!

— Sahilde rasgeldiğim sen misin? dedim.

— Benim, efendi.

Bu vaziyet karşısında hayvana itimat farzolmuştu, zira uyuduğum esnada herhangi bir fenalığı istediği şekilde yapabilirdi.

— Elimi yalamasına müsaade ettim. Onun bu şekilde aldığı vaziyetin mânasını tamamile kavramış ve bütün cesaretimi toplamıştım.

— Ötekiler nerede? diye sordum.

Köpek - adamın cevabı şu oldu:

— Onlar çıldırmışlar, şimdi orada toplanmış konuşuyorlar; efendi öldü, öteki kamçılı öldü, o denizde yürüyen bizdendir. Bundan sonra bizim efendimiz olmıyacak, kamçı olmıyacak, ıstırap evi olmıyacak. Biz kanunu seviyoruz, onu muhafaza edeceğiz, bundan sonra ne efendi, ne kamçı hiçbir şey. İşte böyle konuşup, bunları söylüyorlar. Fakat ben, efendi, ben biliyorum, biliyorum.

Loşlukta elimle köpek - insanın başını okşamağa başladım. Köpek adam devam etti:

— Yakında sen hepsini öldüreceksin, dedi.

— Yakında dedim, hepsini öldüreceğim, biraz zaman sonra, hepsini geberteceğim, yalnız senin sevdiklerin ve istediklerin bu felâketten kurtulabilecektir, sonuna kadar devam edeceğim, bir kişi kalmıyacaktır.

Köpek adam gayet sakin ve müsterih bir sesle:

— Efendi istediğini keser, istediğini biçer, Efendi ne ister ise yapar, diye cevap verdi.

— Yalnız içlerinde bir tane var ki büyük bir ka-

bahat işledi. Ona nerede rasgelir isem hemen onu geberteceğim. Sana kendisini gösterir göstermez üzerine hiç durmadan atılacaksın anladın mı ? Şimdi ben toplanarak konuşanların yanına gidiyorum.

Bir saniye sonra köpek - adam tarafından açılan kapıdan ben de çıktım, onu takip ediyordum ; şimdi tam durduğum mahalde vaktile Moro'nun köpeğile beraber beni takip ettiğini duymuştum. Vakit gece olmuştu. Bu çukur yerlerdeki taaffün çok müz'içti. Biraz ötede gündüzün güneş şualarile parlayan yeşillikli bir tepede şimdi kırmızımtırak alevlerin önünde yuvarlak omuzlu koca koca vücutler görülüyordu. Biraz daha ileride sık ağaç gövdeleri korkunç ve matemengiz dal ve yapraklarile insana haşyet veriyor, bu arada bulunduğum yerden adanın mail bir sathı üzerinde ayın yüzü de görülüyordu. Bütün cesaretimi toplıyarak :

— Sakın yanımdan ayrılma !

Emrini verdim ve yan yana, gözetlenmemizi dahi düşünmiyerek dar boğazı indik.

Ateşin etrafındakiler beni selâmlamayı akıllarından bile geçirmediler. Ben onların içinde Sırtlan-domuzu arıyordum, fakat maalesef o, bunlara katılmamıştı. Buradakiler yirmi kişi kadar birikmiş, ateşin etrafında kendikendilerine konuşuyorlardı.

— Öldü, öldü, Efendi öldü, diyen Maymun-adamın sesi kulağıma geldi. «Artık ıstırap evi yok!» diye bağırıyordu. Ben, sert bir sesle :

— O ölmedi, dedim, belki de şimdi o sizi görüyor! Tam yirmi çift göz bu sözün tesiri altında bana dikilekaldı.

— Şimdi belki ıstırap evi yok, fakat o yine olacaktır. Siz Efendiyi göremezsiniz; fakat o sizi şimdi tepenizden dinliyor.

Köpek-adam bu sözlerimi tasdik etti. Hayvanlardan biri:

— Eli bağlı adam bir şey söylüyor, diye mırıldandı.

— Bu iş benim size söylediğim gibi olacaktır, yakında ıstırap evinin efendisi yine meydana çıkacaktır, vay o zaman kanunu bozanların haline, diyerek sözüme kuvvet verdim.

Biribirlerine şaşkın şaşkın bakıyorlardı. Baltalardan birini yerdeki çimenliğe vuruyordum. Hepsinin, açtığım çukurların büyüklüğüne baktıklarını gözümden kaçırmıyordum. Dakikadan dakikaya vaziyet düzelmekte idi. Artık konuşurken sesimde o kırıklık ve heyecan kalmamıştı. Bir saat süren bu muhavereden sonra yabanilerin birçoğunun tesirim altında kaldıklarını gördüm. Birçokları şaşkın vaziyette idiler.

Gözlerim sırtlan-domuzu tarassut ediyor, fakat o mel'un kendisini göstermiyordu. Vakit vakit yapılan anî bir hareket tüylerimi ürpertmiyor değildi, fakat ne de olsa vaziyetim kavileşmiş gibiydi. Nihayet ay çekilmeğe başlayınca, birer birer böğürerek esnemeğe ve yavaş yavaş inlerine doğru yürümeğe başladılar. Ben ise sükût ve zulmetin tesirile büsbütün yalnızlık ve zâf duyduğumdan onların bir tekile kalmaktan ziyade hepsinin arasında bulunmayı tercih ederek peşlerinden yürüyordum.

Doktor Moro'nun adasında geçen vaktimin büyük bir kısmı bu şekilde başlamıştı. Fakat bu

geceden son dakikaya kadar olan zaman içinde birtakım cansıkıcı şeylerden hariç, başıma en büyük ve mühim şey bir defa gelmişti. On aylık bir zaman da bu yabanîler arasında geçirdiğim hayatı ve karşılaştığım vak'aları kaleme almak imkânsızdır; zaten bunlar hafızada da kalmıyor.

Benim bu yabanîlerle birçok tehlikeli kavgalarım da oldu. Bütün kavga ve döğüşlerimize rağmen pek uzun sürmiyen bir zaman zarfında onların âdet ve erkânını da öğrenebilmiştim. Vücudümde o zamandan kalma yara ve berelerin izleri el'an mevcuttur. Fakat sonra sonra bunlar bana karşı oldukça hürmet besliyorlardı. Bütün bunlara saik olan hallerimden biri de gayet iyi taş atmak ve nişanlamak kabiliyetim idi. Bu meyanda köpek-adamın da bana çok faydası dokunmuştu. Yabanilerin yegâne ehemmiyet verdikleri meziyet kavga esnasında hasmın vücudü üzerinde derin yaralar açabilmek kudreti idi. Bu canavarlardan birkaç azılısının yüzlerinde oldukça mühim kesik ve yarıklar bırakmıştım. Onlar daima bana kin besledikleringen tesadüf ettikçe arkamdan ve uzak mesafeden homurdanırlardı. Sırtlan-domuz benden mütemadiyen kaçıyordu, ben ise onu takip ediyordum. Benim muti köpek-adamım daima ona sataşıyor ve onu müthiş surette korkutuyordu. İlk ay zarfında canavarlar bazı şerait altında oldukça insanlaşmışlardı. Hattâ köpek-adamımdan gayri bazılarilede dostane bir vaziyet tesisine muvaffak olmuştum. Bununla beraber maymun-adam bana gayet müz'iç geliyordu. Kendisinin de beş parmaklı olmasından cesaret alarak aramızda bir fark görmüyordu. Bana bu halini unutturan bir nokta var-

dı ki o da her zaman yeni yeni kelimeler icat etmesi idi. Eğer kendisine söylediğim herhangi bir şeyi anlıyamaz ise onu tekrar ettirmek için yaltaklanır, öğrendiktan sonra onu ezberler ve binbir hece ilâvesile arkadaşlarına söylemeğe başlardı. Onun dünyada en mendebur ve sersem bir hayvan olduğu kanaatini edinmiştim. Evinde gûya tanzim ettiği eşya bir maymun yuvasındakinden farksızdı.

Bazıları, — bilhassa dişiler — edep ve utanmayı büsbütün ortadan kaldırmağa karar verdiler. Diğerleri taaddüdü zevcatı kabul yolunu iltizama kalkıştılar. Kanun bütün ahkâmını kaybediyordu. Benim köpek - adamım yavaş yavaş kendi köpekçe âdetlerini hatırlamağa başlamıştı. Gün geçtikçe dilsizleşiyor, dört ayaklaşıyor ve tüyleniyordu.

Yanımda daima gezen bu yoldaşın vücudünde beliren bu şekildeki inkılâba dikkat etmemiştim. Bu intizamsızlık ve vücut değişiklikleri günden güne artıyor, ve zaten hendek içindeki kulübede geçen hayat ise beni büsbütün sıkıyordu ; nihayet burayı terke mecbur oldum. Adayı biraz dolaşarak Moro'nun yanmış olan eski ikametgâhının yerinde ağaç dallarından ve tahta parçalarından kendime bir baraka inşa ettim. Hayvanların arasında geçen ıstıraplı hayattan sonra burası âdeta en emniyetli bir yerdi. Bu canavarların vücut teşekkülâtının günden güne nasıl değiştiğini anlatmak imkân haricindedir. Artık tamamile çıplak geziyor gibiydiler. Vücutlerinde tüyler çıkıyor, alınları yassılaşıyor ve çeneleri ileri doğru uzuyordu. Bu değişiklik aheste, fakat kaçınması muhal bir şekilde oluyordu. Zaman zaman yine içlerine gidiyordum, fa-

kat hiçbir tesir bunları eski vaziyetlerini intisap etmelerine mâni olamazdı, onların boyunlarındaki hayvanî boyunduruktan daha müthişini bulmak imkân haricinde idi. Benim mahud köpeğim yeni ikametgâhıma kadar benimle geldi. Orada onun sayesinde yine biraz istirahat edebiliyordum. Fakat o mendebur da eski hayatına tamamile rücu için beni terketti. Maahaza bu mahlûkatın belki de hayvanat bahçelerinde gördüğünüz gibi olduklarını zannedersiniz, fakat bunlar öyle değildiler. Kimi öküz gibi, fakat öküz değil, diğerleri domuz gibi, fakat tam manasile domuz değil, bir diğeri ayıya benziyor, fakat bu da ayı değil; velhasıl bunlar ne oldukları belirsiz hilkat ucubesi bir sürü yabanî idiler.

Bununla beraber benim de şeklim pek acayip değildi denemez. Elbiselerim artık dökülüyor, altından etlerim gözüküyordu. Saçlarım tamamile uzamış, hattâ şaşılacak şeydir ki, gözlerime de fevkalâde parlaklık gelmişti.

İlk önceleri vaktimi daima ufka bakıp bir halâskâr gemi bekliyerek geçiriyor ve «Kırmızı tali» in senelik geçidini hesaplıyordum, fakat o belirmiyordu. Tam beş defa yelkenli ve üç defa da duman görmüştüm. Lâkin bunlardan hiçbiri adaya yaklaşmamıştı. Yanımda daima ateş bulunduruyor ve yakıyordum, fakat ne faide! Mevsim eylûl veya teşrinievveldi ki beni tamamile düşünce almıştı. Hiç olmazsa bir sal inşa etmeğe karar vermiştim. Faakt marangozluk da bir san'at işi idi. Bu da bende hiç yoktu. Ne de olsa ormanda dolaşmağa vebüyük ağaçgövdelerini kırarak biribirine eklemeğe çalışıyordum. Bu sefer de bu ağaç parçala-

rını biribirine ne ile tutturacağımı düşündüm. Bulunduğum yerde birçok sarmaşıklı nebat vardı, fakat bunları ne suretle biribirine bağlıyarak inşa işinde kullanabilirdim? Bu müşkülât karşısında yegâne çareyi yangın yerindeki enkaz arasında çivi ve öteberi aramakta buldum, bunda da muvaffak oldum. Zira yanan evin ve parçalanan sandalların çivilerile demir aksamı epeyce işime yarıyordu. Zaman zaman vahşilerden birisi beni gözetlemeğe geliyor, fakat kendisini bağırarak tehdit edişimden ürküp kaçıyordu.

Bu aralık havaların değişmesi yüzünden müthiş bir fırtına ve yağmur başlamış, sal, yarım kalmıştı; amma ne de olsa ben de uğraşa uğraşa sal işimi nihayete erdirmiştim. Eserimden fevkalâde memnundum. Yalnız acemilik neticesi, salı denizden tam bir mili mütecaviz mesafede inşa etmiş olduğum için yegâne halâs, ümidim olan bu ağaç parçalarından müteşekkil nesne, denize indirinciye kadar parçalanmıştı.

Belki de bu benim için isabet olmuştu, zira buna binip de denize açıldığım zaman boğularak ölmiyeceğim ne malûmdu?. Ne de olsa vaziyet bana yeis verdi ve artık daima sahilde dolaşarak ölümümün ne şekilde olacağını düşünmeğe başladım. Buradaki canavar komşuların eninde sonunda beni sağlam bırakmıyacakları gün gibi aşikâr idi.

Deniz kenarında eski yanık evin yıkılmamış bir duvarına dayanıp dalgın dalgın denize baktığım bir anda birdenbire soğuk bir şeyin vücudüme teması ile tüylerim ürperdi. Döndüm ve mahut ağır yürüyüşlü hayvanla karşılaştım. Benim kendisine baktığımı görünce hırladı, mırıldandı ve

çalılara doğru ilerliyerek tekrar bana dönüp bakmağa başladı. İlk evvel anlamadığım halde kendisini takip etmemi istediğine hükmederek peşinden yürümeğe başladım. Hava çok sıcaktı. Biraz yürüdükten sonra ağaçların altına gelmiştik ki hayvan birdenbire bir ağaca tırmanmağa başladı. Zira bu münasebetsiz de, yerden fazla ağaçtan ağaca yürümek kabiliyetini haizdi. O esnada ayak izleri bulunan bir yere gelmiş bulunuyorduk. Burada bir sürü korkunç canavarlarla karşılaştım. Benim zavallı köpek-insanım yerde ölü olarak yatmış, yanında meşhur sırtlan-domuz hâlâ tırnaklarında taze et parçaları bulunduğu halde kan kokusile homurdanıyordu. Ben yaklaşınca yezit canavar burun deliklerini, kan içindeki dişlerini göstererek parlıyan gözlerile bana bakmağa ve mırıldanmağa başladı. Benim huzurumdan kat'iyyen çekinmiyordu bile. Bir adım daha yaklaşarak tabancama sarıldım. Şimdi tamamile karşı karşıya kalmıştık. Hayvan benden hiç çekinmeden bakıyor, yalnız tüyleri dikilir, kulakları oynar ve vücudü kımıldar gibi oluyordu. Tabancamı kaldırdım ve tam iki gözünün arasını nisanlıyarak ateş ettim. Bir anda canavar, üzerime bir sıçrayış yaptı, kasti, muhakkak ki yüzümden yakalamaktı. Anî bir eğilişle onun leş gibi vücudünü başımın üzerinden atlattım. O yüzü koyun düşmüş, benim de ayaklarım onun altında kalmıştı. Muhakkak ki kurşunum boşa gitmemişti. Koca leş, boylu boyunca yere serilmiş yatıyordu. Hemen bir hamlede altından kalktım ; fakat bütün vücudüm titriyordu. Çünkü bu, içinde bulunduğum ada sakinlerinin en tehlikelisi ve yabanisi idi. Hamdolsun bu belâdan da bu

şekilde kurtulmuştum. Leşlerin her ikisini de yaktım. Artık iyice anlıyordum ki burada ölüm her an için mevcut bir hakikatti.

Şimdi artık birkaç tanesi müstesna bütün bu canavarlar kulübelerini bırakarak ormanda kendilerine inler yapmışlar, orada oturmıya başlamışlardı. Bu da onların zevklerinden birini teşkil ediyordu. Ekserisi şafaktan itibaren gece yarısına kadar uyuyorlar, âdeta hiç dolaşmıyorlardı. Adaya yeni gelenlere, bu şekil, âdeta oranın bir sahra olduğu fikrini verebilirdi. Geceleri vaziyet değişiyor, ada, bu vahşi mahlûkların yaygaralarile inliyordu.

Aklıma bunlara bir katliâm yapmak geldi; pusular kurarak bıçakla üzerlerine hücum en mükemmel usul idi. Eğer biraz kurşunum daha olsaydı, son kalmış olan yirmi kadar yırtıcı yabaninin dibine darı ekmek işten değildi.

Köpek-adam öldükten sonra bana istirahat imkânı kalmamıştı. Yanık evin avlusunda kendime tekrar bir kulübecik yaptım. Kapısını öyle bir şekilde tanzim etmiş idim ki bu hayvanlar pek kolay kolay içeri giremezlerdi. Bu meyanda yine ağaç dallarile yeni bir sal inşasına da başladım, zira buradan firar edebilmem ancak bununla kabil olabilirdi. Fakat denize açıldığımı tahayyül ettikçe ne yiyip içebileceğimi kestiremiyordum. Zira oranın toprağile su kabı yapmak bile imkânsızdı. Hertaraf kum ve çakıl olduğundan çamura dahi az tesadüf ediyordum.

Bir gün yine böyle ağaçları kesmekle uğraşırken adanın cenubu garbîsinde bir yel-

kenli gözüme ilişti. Vakit gündüz ve hava sıcak olmasına rağmen derhal ateş yaktım ve kabil olduğu kadar işaretler vermek istedim. Yelkenli gittikçe yaklaşıyor, fakat içindekileri seçebilmek daha pek mümkün olmıyordu. Böylece bütün gün o ateş başında bekledim, bekledim. Nihayet gece olmuştu, ben yine ateş yakmakta devam ediyordum ; uykularından uyanıp kalkan yabaniler de ne yaptığımı görmek için parlıyan gözlerile bana yaklaşarak halime bakıyorlardı.

Şafak attığı zaman yelkenli adaya daha fazla yaklaşmıştı. Dikkatle bakınca içinde iki kişinin bulunduğunu anladım. Fakat bu yelkenlinin tarzı idaresi bana biraz tuhaf geliyordu. Zira bu adamların her ikisi de kayığın içinde oturmuş vaziyette ve kayık da kendi haline yürüyen bir şekilde idi. Gün iyiden iyiye aydınlanınca artık bütün kuvvetimle işaret vermeğe ve bağırmağa başladım. Fakat heyhat ki kayığın adanın garbına doğru ilerlemesine rağmen içindekilerden hiçbir alâka göremiyordum.

Son bir ümit olarak adanın denize uzanan kayalıklarına doğru bağırarak ilerlemeğe başladım, hattâ aklıma yüzerek onlara erişmek şekli de geldi, fakat bu bir delilik olacaktı. Üzerinde yelken bulunan bu küçük tekne ne de olsa benden daha sür'atli yüzerdi. Birden gözüme koca bir deniz kuşu ilişti. Bu adamlardan hiçbirinin hareket etmemesine rağmen kocaman kuş bunların tepesinde dolaşıyor, havalanıp havalanıp iniyordu. Kayık da gitgide adanın garbındaki körfeze yaklaşıyordu.

Öğleden sonra idi ki denizin cezir ve meddini bil-

miyen bu iki acemi denizcinin kayığı, karadan yüz metre kadar uzakta çekilen suların tesirile karaya oturmuştu. Allahın bana bahşettiği bu lûtuf ve fırsatı fevtetmiyerek hemen sandalın bulunduğu yere koştum. İçindekiler hiç kımıldamadan duruyorlardı. Yaklaştım. Yardım ederek kendilerini dışarı çıkarmak için tuttuğum yerleri elimde kaldı. Bu zavallılar bir hayli zaman evvel açlıktan ölmüş olacaklardı. Birisinin saçları tıpkı «Kırmızı talih» in kaptanının saçlarına benziyordu, ve kayığın içerisinde de yalnız kirli bir bere kalmıştı.

Ben onlarla meşgul iken fundalıkların içinden ejder gibi üç yabani fırladı ve homurdanarak bana doğru geldiler. Bunların vaziyetleri pek korkunç olduğundan sandalı nasıl suya doğru iterek suya atladığımı, sırtımı bunlara dönerek nasıl uzaklaşmak için yelken açtığımı tarif edemem. Bu vahşilerin ikisi kurd cinsi, biri de ayı idi. Dişlerinin gıcırdayışı yemin ederim ki hâlâ kulaklarımdadır. O geceyi denizde karaya yakın bir yerde geçirerek, sabahleyin gayet dikkat ve tekayyüt ile adaya çıkarken kayığımı kayalardan birinin arkasına gizlice bağladım ve son kalan üç kurşunumla da iki tane tavşan vurup biraz da yemiş topladıktan sonra tekrar geri döndüm.

XIII

YALNIZ ADAM

Akşam olunca hafif bir şimal rüzgârı beni yavaş yavaş adadan uzaklaştırmağa başladı. Engin denize doğru iyiden iyiye açılıyordum. Ada karşımda küçüldükçe küçüldü, canavarlar tarafından yakılan ateşin alevleri akşam güneşinin batmasile meydana çıkan kızgın rengin yanında görünmez olmuştu.

Gün iyiden iyiye kararınca semada parlak yıldızların ışıkları sanki benimle beraber titreşmeğe başladı. Denizden göğün üst noktasına kadar bütün cihanı ıssız bir sessizlik almıştı. Böylece üç gün mütemadiyen, tedarik ettiğim az bir erzak ile deniz üstünde dolaştığım halde hemcinsime kavuşmak arzusu bana hiçbir yoksulluk hissettirmiyordu.

Fakat kılık ve kıyafetim de pek hoş bir manzara arzetmiyor, belki rasgeldiğim herhangi bir kimseyi hiç şüphesiz korkutacak vaziyette bulunuyordu.

Üçüncü gün Api'den San - Fransisko'ya giden iki direkli bir yelken gemisi tarafından kurtarıldım. Geminin ne birinci ve ne de ikin-

ci süvarisi benim bu başımdan geçen faciayı dinlemek istemiyorlardı bile. Ben nekadar anlatmak, kendimi tanıtmak istesem, hiç kimse benim bu söylediklerime ehemmiyet vermiyor ve inanmıyordu. Belki bu itimatsızlık benim adada ilkin gördüğüm ve rasgeldiğim mümünasebetsiz ahval dolayısile muhakememi pek dürüst kullanamamamdan neş'et ediyordu. O sebeble başkalarının da ayni fikre zahip olmasından çekinerek maceramı anlatmaktan tevakki ettim.

Başımdan geçen ilk deniz kazasından,yani bir seneden beri yaşadığım hayata dair hiçbir şey hatırlamadığımı söyliyerek işin içinden sıyrılmıya çalıştım. Deliliğime hükmedilmemesi için azamî dikkat sarfına mecbur idim. Aklımda mütemadiyen vahşi hayvanların mahut kanunu, kayıkta gördüğüm iki ölü gemici, karanlıklar içinde kurulmuş pusular, fundalıklardaki cesetler dolaşıp duruyordu. Ve nekadar gayritabiî görülür ise görülsün insanlar içine avdetim bana, beklediğim itimat ve sempati yerine adada geçirdiğim müddet zarfında mütemadiyen hissettiğim kararsızlığın ve korkunun daha büyümüş bir şeklini telkin etti; hiç kimse sözüme inanmıyordu. Ve her halde insanlar beni vahşi hayvanların gördükleri kadar garip bir mahlûk olarak telâkki ediyorlardı. Zahir ormanda beraber yaşadığım arkadaşlarımın yabaniliğinden bana da bir şey sürünmüş, geçmişti.

Korkunun bir hastalık olduğunu söylerler, ne olursa olsun şimdi kat'iyetle iddia edebilirim ki senelerdenberi içimde yarı terbiye edilmiş bir aslan yavrusunun hissedebileceği şekilde daimî bir endişe duyuyorum. Bu endişe zaman zaman garip şekiller alı-

yor. Tesadüf ettiğim erkeklerin ve kadınların adadaki yarı insanlar gibi ve onların bir başka çeşidi azçok insanlaşmış canavarlar olmadığına bir türlü kanaat getiremiyordum. Bunların da zahiren insan ruhu taşıdıklarını ve günün birinde ilk hayvanlıklarına, irsî seciyelerine avdet edeceklerini sanıyordum.

Fakat bu hastalığımı vaktile Moro'yu tanımış olan bir mütehassısa anlattım ; akıl hastalıkları mütehassısı olan bu zat sözlerime yarı yarıya inandı, bu da bana büyük bir teselli verdi. O mahut adanın içime işliyen korkusundan tamamen kurtulacağına hiç ümidim yoktu. Gerçi bu adanın hatırası, çok zamanlar, dimağımın en derin köşesinde uzak bir bulut, bir hatıra, belli belirsiz bir manzara halinde kalıyor. Fakat bazı zamanlar da var ki bu bulut yayılıyor, büyüyor, bütün semayı karartacak kadar etrafı kaplıyor. O zaman hemcinslerime bakacak olursam korkularım tekrar diriliyor. Etrafımdaki insanları mütemadiyen kımıldıyan vahşi yüzler, donuk, tehlikeli çehreler, kaçamaklı yalancı bakışlar halinde görüyorum. Hiçbirisi benim üzerimde makul bir ruhun sakin otoritesi tesirini yapmıyor. Bu çehrelerin altından birdenbire hayvan yüzünün meydana çıkacağı, adadaki yabanilerin burada daha büyük mikyasta bir tereddisine şahit olacağım kanaati yüreğimi dolduruyor. Bunun bir hayal olduğunu, etraftaki bu erkek ve kadın kalabalığının sonuna kadar gayet makul, iyi arzulu, müşfik ve mültefit kalacağını, hulâsa insanlaştırılmış yabani mahlûklardan tamamile ayrı olduklarını biliyordum. Buna rağmen onlardan, onla-

rın mütecessis nazarlarından, suallerinden ve yardımlarından kaçmak, herkesten uzak yalnız başıma kalmak için can atıyordum.

Bu sebeple şimdi geniş ve ıssız bir ovada yaşıyorum. Bu şüphe ruhumu kararttığı zaman oraya sığınmak imkânım var.

Rüzgârın süpürdüğü samanın altında bu ıssız koca meydan o zaman bana çok sevimli görünüyor. Londrada yaşadığım müddetçe içimdeki dehşet tahammül edilmez bir halde idi. İnsanlardan kaçamıyordum, sesleri pencerelerden içeri giriyordu ve kapılar kâfi bir set değildi. Kendimi sokağ atıyor, kafamdaki hayalâtı o suretle dağıtmağa çalışıyordum. Fakat etrafımda dolaşan kadınlar miyavlıyorlar, erkekler haris gözlerle bana bakıyorlar. Solgun renkli, bitkin işçiler öksürerek yanımdan geçiyorlar, yorgun gözleri ve telâşlı yürüyüşlerile kan zayi eden yaralı hayvanlara benziyorlardı. İki büklüm ihtiyarlar, bunların etraflarında dolaşan ve kendilerile alay eden paspareler giymiş küçük çocuklara lâkayt geçip gidiyorlardı. O zaman yolda tesadüf ettiğim bir kiliseye dalıyor, vaız dinliyordum. Fakat vâizin sesi bile ormandaki maymun - adamın söz söyleyişini, bir kütüphaneye girsem, kitapların üzerine dikkatle eğilmiş yüzler bana avlarını gözetliyen pusu kurmuş hayvanları hatırlatıyordu.

Çok şükür artık bu buhranlardan kurtuldum. Şehrin kalabalığından uzaklastım, gözlerimi, yasadığımız şu hayata acılmış, insanların münevver ruhlarını gösteren parlak pencereler demek olan kitaplar arasın-

da geçiriyordum. Bütün vaktimi okumağa, kimya tecrübelerine; gecelerimi de güzel havalarda heyet ilmine hasrediyordum. Zira semaların pırıltılı kalabalığı bana nasıl ve niçin olduğunu bilmediğim sonsuz bir himaye ve asudelik duygusu veriyor. Öyle ümit ediyorum ki içimizde yaşıyan hayvanlık hissinin tesellisini ve ümidini insanların günlük didinmelerinde, cinayetlerinde ve ıstıraplarında değil orada, tabiatin bu ezelî ve geniş kanunlarında bulabiliriz. Ümit ediyorum çünkü ümit etmesem yaşıyamıyacağım ve işte maceram böylece ümit ve inziva içinde bitiyor.

S O N

AHMET SAİT MATBAASI

İÇİNDEKİLER

ANKARA KÜTÜPHANESİ

Yeni neslin umumî kültürünü kuvvetlendirmek ve ilkmektep çocuğunun, orta ve lise talebesinin ve Üniversite gençliğinin fikrî gıdasını teşkil etmek üzere tarih, coğrafya, seyahat, edebiyat, ilim ve fen âleminde dünyaca tanınmış eserleri dilimize nakledereк vücude getirilen eserleri ve millî telifleri toplamaktadır. Bu kütüphane için hazırlanmakta ve basılmakta olan eserler şunlardır :

TARİH SERİSİ :

Hüseyin Cahit Yalçın tarafından tercüme edilen :

İngiltere Tarihi.	André Maurois
Almanya Tarihi.	Charles Bonnefon
Rusya Tarihi.	N. Brian — Chaninov
Fransız İhtilâli (3 cilt)	Şükrü Kaya

SEYAHAT SERİSİ :

Robenson Krüzoe	Yaşar Nâbi (tercüme)
Büyük Avrupa Anketi	Peyami Safa
Goril Avcıları	Hâmit Akarsu (tercüme)
Mercan Adası	Nurullah Ataç (tercüme)
Esrarengiz Ada	Fehmi Baldaş (tercüme)

EDEBİYAT :

Büyük Petro	Fikret Âdil (tercüme)
Esrarlı Ada (3 cilt)	Hamdi Varoğlu (tercüme)

FEN :

Fen Bilgisinin Faydaları	Profesör Salih Murad

AHMET SAİT MATBAASI